

*Výroční zpráva o činnosti a hospodaření
Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i.
za rok 2012*

materiál pro jednání Rady VÚPSV, v.v.i. dne 18. 4. 2013

Obsah

Charakteristika VÚPSV, v.v.i.	5
1. Informace o složení orgánů VÚPSV, v.v.i. a o jejich činnosti	5
2. Informace o změnách zřizovací listiny	8
3. Hodnocení hlavní činnosti VÚPSV, v.v.i.	9
3.1 Shrnutí hlavních poznatků získaných při řešení jednotlivých studijních okruhů	9
3.1.1 Přehledové, teoreticko-metodologické a komparativní studie o sociálních politikách v zemích EU, popř. OECD	10
3.1.2 Přehledové studie o společných sociálních agendách v zemích EU	13
3.1.3 Dlouhodobé sledování a hodnocení procesu utváření ceny práce	16
3.1.4 Dlouhodobé monitorování problematiky sociální diferenciacce a margi- nalizace, sociálního vyloučení a chudoby, stejně jako i vybraných opatření, která napomáhají jejich předcházení a omezení	19
3.1.5 Dlouhodobé sledování a hodnocení faktorů, které způsobují nerovnováhy na trhu práce a hodnocení opatření, která tyto nerovnováhy odstraňují	23
3.1.6 Monitorování procesů migrace a politik integrace cizinců na trhu práce a ve společnosti	28
3.1.7 Hodnocení politiky sociálních služeb v širší perspektivě	34
3.1.8 Hodnocení trendů demografického vývoje a možností rodinné politiky v návaznosti na další veřejné politiky čelit jeho sociálním dopadům	39
3.1.9 Hodnocení trendů v rozvoji kapacity veřejné správy a vládnutí ve vztahu k sociální politice	46
3.1.10 Monitorování vývoje sociálního dialogu a pracovních podmínek	51
3.2 Zajištění knihovnicko-informačních služeb pro veřejnost a související aktivity	54
3.3 Prezentace získaných poznatků na konferencích a seminářích	56
3.4 Prezentace získaných poznatků v odborném tisku	59
4. Informace o předpokládaném vývoji činnosti VÚPSV, v.v.i. v r. 2013	59
5. Informace o kontrolách provedených v r. 2012	59
6. Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření a zpráva o splnění opatření k odstranění nedostatků uložených v r. 2011	59
7. Stanoviska Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i.	60
8. Údaje z řádné účetní uzávěrky, výrok auditora	60
Přílohy	
Příloha č. 1 Anotace publikací vydaných VÚPSV, v.v.i. v r. 2012	61

Příloha č. 2	
Statistické údaje dokumentující činnost oddělení knihovnicko-informačních služeb v roce 2012	66
Příloha č. 3	
Přehled publikační činnosti pracovníků VÚPSV, v.v.i. v roce 2012	67
Příloha č. 4	
Přehled o účasti pracovníků VÚPSV, v.v.i. na seminářích a konferencích, kde v r. 2012 prezentovali získané poznatky	71
Příloha č. 5	
Přehled projektů pro r. 2013	75
Příloha č. 6	
Stanoviska Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i.....	77
Příloha č. 7	
Zpráva o činnosti Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i. v r. 2012.....	81
Příloha č. 8	
Ověření účetní závěrky, výrok auditora	85

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. za rok 2012

Charakteristika VÚPSV, v.v.i.

VÚPSV, v.v.i. je vědeckovýzkumná organizace s působností na území České republiky založená zřizovací listinou MPSV ČR. Hlavním cílem vědeckovýzkumné činnosti VÚPSV, v.v.i. je přispívat k poznání a k prognózování sociálně-ekonomického rozvoje společnosti a připravovat podklady a doporučení pro orgány státní správy, zejména MPSV, a to na základě využití jak aplikovaného, tak i základního výzkumu. Vědeckovýzkumná činnost VÚPSV, v.v.i. je zaměřena především na dvě tematické oblasti:

- oblast práce, zahrnující především výzkum otázek politiky zaměstnanosti, trhu práce, rozvoje lidských zdrojů, otázek příjmové a mzdové politiky, pracovních podmínek, sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání,
- oblast sociální, zahrnující především výzkum problematiky důchodového a nemocenského pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci, otázek rodinné politiky a rovných příležitostí, demografického vývoje, vývoje sociální struktury, životních podmínek a životní úrovně.

Nedílnou součástí výzkumu jsou porovnání mezinárodních ukazatelů zaměstnanosti a sociální politiky, významnou činností ústavu tvoří zpracovávání rešerší domácí i zahraniční literatury.

Při plnění svých úkolů VÚPSV, v.v.i. úzce spolupracuje s orgány státní správy, samosprávy, organizacemi odborů a zaměstnavatelů, nestátními neziskovými organizacemi, univerzitními pracovišti a dalšími vědeckými a výzkumnými institucemi, a to nejen v České republice, ale i v zahraničí.

Vedle vědeckovýzkumné činnosti VÚPSV, v.v.i. rozvíjí odborné poradenství, konzultace a informační činnost ve všech oblastech svého působení. Poradenský a informační systém VÚPSV, v.v.i. navazuje bezprostředně na výsledky výzkumu. Na podporu vlastní výzkumné činnosti a pro potřeby vědecké veřejnosti a občanů rozvíjí VÚPSV, v.v.i. soustavnou dokumentační, rešeršní a ediční činnost a kontinuálně rozšiřuje odbornou knihovnu.

1. Informace o složení orgánů VÚPSV, v.v.i. a o jejich činnosti

V souladu se zákonem č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění, jsou orgány VÚPSV, v.v.i. Rada VÚPSV, v.v.i. a Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i.

Členy Rady VÚPSV, v.v.i. k 31. prosinci 2012 jsou:

- z řad zaměstnanců VÚPSV, v.v.i.
  - Ing. Martin Holub, Ph.D.

- Mgr. Jaromíra Kotíková
- Mgr. Aleš Kroupa
- doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.
- Ing. Miroslava Rákoczyová, Ph.D.
- prof. PhDr. Tomáš Sirovátka, CSc.
- PhDr. Kamila Svobodová, Ph.D.
- Ing. Jan Vlach
- Ing. Helena Vychová
- z řad odborníků z jiných právnických osob
  - doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc., vedoucí katedry studií občanské společnosti Fakulty humanitních studií Karlovy univerzity, Praha
  - prof. JUDr. Vilém Kahoun, Ph.D., proděkan Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
  - PhDr. Zdenka Mansfeldová, CSc., zástupkyně ředitelky Sociologického ústavu Akademie věd ČR, Praha
  - Ing. Petr Víšek, ředitel Národního centra sociálních studií, Praha

V hodnoceném období se Rada VÚPSV, v.v.i. sešla celkem na šesti řádných zasedáních, jedno zasedání proběhlo per rollam. Na těchto zasedáních Rada VÚPSV, v.v.i.:

- projednala a schválila Výroční zprávu o činnosti a hospodaření VÚPSV, v.v.i. za rok 2011,
- projednala a schválila rozpočet VÚPSV, v.v.i. na rok 2012,
- projednala a schválila návrh plánu výzkumné činnosti VÚPSV, v.v.i. na rok 2012, vč. jeho aktualizace,
- opakovaně projednávala návrh MPSV na sloučení VÚPSV, v.v.i s VÚBP, v.v.i a stanovila podmínky, které by jí nebránily s navrhovaným sloučením vyslovit souhlas (nástupnická organizace ponese název Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., bude uplatněn střediskový systém hospodaření, MPSV uhradí případné tržní nájemné nástupnické organizace v prostorách ministerstva zdravotnictví a náklady na sloučení),
- projednala a schválila návrh Volebního řádu pro volby členů Rady VÚPSV, v.v.i. na léta 2012-2017,
- zvolila L. Průšu předsedou Rady VÚPSV, v.v.i na léta 2012-2017, A. Kroupu místopředsedou Rady VÚPSV, v.v.i. na stejné období,
- vyhlásila výběrové řízení na funkci ředitele VÚPSV, v.v.i. na léta 2012-2017, výběrové řízení vyhodnotila a navrhla ministru práce a sociálních věcí, aby s platností od 1. srpna 2012 jmenoval L. Průšu ředitelem VÚPSV, v.v.i. na druhé funkční období,
- projednala a schválila návrh Dodatku č. 5 ke smlouvě mezi MPSV a VÚPSV, v.v.i. o další činnosti k podpoře výkonu a úkolů státní správy ve smyslu zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, ve znění pozdějších předpisů,
- projednala a schválila zapojení VÚPSV, v.v.i. do grantových projektů vyhlašovaných jednotlivými ústředními orgány státní správy i dalšími organizacemi.

Členy **Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i.** k 31. prosinci 2012 jsou:

- Mgr. Štěpán Hošna
- Ing. Petra Chmelíková
- Mgr. Kateřina Jirková
- PhDr. Miloslav Macela
- Mgr. Bedřich Myšička
- Zuzana Krejčíková
- Mgr. Petr Leistner
- doc. Ing. Ladislav Průša
- Ing. Jan Vlach

V hodnoceném období se Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i. sešla na dvou zasedáních, na kterých:

- projednala a schválila Výroční zprávu o činnosti a hospodaření VÚPSV, v.v.i. za rok 2011,
- projednala a schválila Zprávu o činnosti Dozorčí rady za r. 2011,
- projednala a schválila návrh rozpočtu VÚPSV, v.v.i. na r. 2012,
- seznámila se s podmínkami a dopady navrhovaného sloučení VÚPSV, v.v.i. s VÚBP, v.v.i. a upozornila na kritické momenty navrhované organizační změny, k nimž patří:
  - odlišný charakter činnosti obou výzkumných ústavů - zatímco VÚBP, v.v.i. se zaměřuje na problematiku ochrany zdraví při práci, bezpečnosti práce, kultury práce a ergonomie a ve své práci se opírá o poznatky a metodologii technických a přírodních věd, VÚPSV, v.v.i. k problematice práce přistupuje ze sociálně-ekonomických hledisek, přičemž navíc se zaměřuje na výzkum sociálních podmínek souvislostí v dnešní společnosti; rozdílné zaměření a metody výzkumu se odrážejí i ve specifikách organizace obou institucí, v činnosti obou výzkumných ústavů prakticky neexistují styčné body,
  - skutečnost, že z provedené analýzy předpokládaných výnosů a nákladů navrhovaného sloučení vyplynuly v podmínkách sloučené instituce obtížně kompenzovatelné ztráty a náklady v rozmezí 11-14 mil. Kč, které zejména odrážejí ztrátu tuzemského a zahraničního trhu služeb v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v důsledku časové prodlevy při renominaci zákonných oprávnění, náklady na sjednocení pracovněprávních vztahů slučovaných výzkumných ústavů a další transakční náklady.

Ředitel VÚPSV, v.v.i. zřídil v uplynulém období na základě doporučení Rezortní hodnotící komise **Vědeckou radu VÚPSV, v.v.i.** jako svůj poradní orgán. K 31. prosinci 2012 jsou členy Vědecké rady VÚPSV, v.v.i.:

- PhDr. Běla Hejná, poradkyně pro sociální strategie Magistrátu hl. m. Prahy
- doc. JUDr. Iva Chvátalová, CSc., vedoucí katedry právních disciplín a veřejné správy Metropolitní univerzity v Praze
- Mgr. Zdeněk Janíček, vedoucí referátu sociálních věcí Městského úřadu v Břeclavi

- prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc., proděkan Národohospodářské fakulty Vysoké školy ekonomické v Praze
- Mgr. Aleš Kroupa, zástupce ředitele VÚPSV, v.v.i.
- prof. PhDr. Petr Mareš, CSc., pracovník katedry sociologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně
- doc. Ing. Ladislav Průša, CSc., ředitel VÚPSV, v.v.i.
- prof. Ing. Antonín Slaný, CSc., děkan Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně
- JUDr. Zbyněk Trojan, prorektor The Free Swiss University of St. George's, Praha
- Mgr. Pavel Wiener, manažer projektu "Přátelská místa", Český červený kříž
- prof. Ing. Milan Žák, CSc., rektor Vysoké školy ekonomie a managementu v Praze.

V souladu se svým statutem Vědecká rada VÚPSV, v.v.i. ve sledovaném období projednala a schválila:

- Výroční zprávu o činnosti a hospodaření VÚPSV, v.v.i. v r. 2011,
- Návrh plánu výzkumné činnosti VÚPSV, v.v.i. na r. 2012.

V návaznosti na měnící se podmínky hodnocení výsledků vědy a výzkumu byla k 1. prosinci 2008 koncipována **Ediční vědecká rada VÚPSV, v.v.i.**, k 31. prosinci 2012 jejími členy byli:

- Ing. Martin Holub, Ph.D., VÚPSV, v.v.i.
- Ing. Robert Jahoda, Ph.D., Masarykova univerzita, Brno
- Ing. Miriam Kotrusová, Ph.D., Univerzita Karlova, Praha
- Ing. Jan Mertl, Ph.D., Vysoká škola finanční a správní, Praha
- Ing. Jan Molek, CSc., Jihočeská univerzita, České Budějovice
- doc. Ing. Olga Poláková, CSc., Metropolitní univerzita, Praha
- doc. Ing. Ladislav Průša, CSc., VÚPSV, v.v.i.
- Ing. David Prušvic, Ph.D., Ministerstvo financí ČR

Ve sledovaném období se Ediční vědecká rada sešla celkem na dvou jednáních, na kterých:

- projednala a schválila plán ediční činnosti VÚPSV, v.v.i. na r. 2012,
- projednala a schválila rámcový plán ediční činnosti VÚPSV, v.v.i. na r. 2013.

2. Informace o změnách zřizovací listiny

V r. 2012 nedošlo k žádným změnám zřizovací listiny VÚPSV, v.v.i.

3. Hodnocení hlavní činnosti VÚPSV, v.v.i.

V r. 2012 byl vodítkem vědeckovýzkumné činnosti VÚPSV, v.v.i. "Plán výzkumné činnosti na r. 2012". Plán byl zaměřen na řešení aktuálních otázek vývoje sociálního systému v naší zemi s přihlédnutím k prioritám vedení ministerstva práce a sociálních věcí v tomto období. Jeho východiskem byl materiál "Dlouhodobý koncepční rozvoj VÚPSV, v.v.i. v letech 2011-2017".

Vědeckovýzkumná činnost VÚPSV, v.v.i. byla stejně jako v předcházejícím období zaměřena především na tyto tematické oblasti:

- oblast práce, zahrnující především výzkum otázek politiky zaměstnanosti, trhu práce, rozvoje lidských zdrojů, otázek příjmové a mzdové politiky, nákladů práce, pracovních podmínek, sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání,
- oblast sociální, zahrnující především výzkum problematiky důchodového a nemocenského pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci, vývoje sociální struktury, životních podmínek a životní úrovně,
- oblast rodiny a sociálních souvislostí demografického vývoje, zahrnující především otázky koncipování rodinné politiky, podpory rodin s dětmi a života ve stáří, harmonizace rodiny a zaměstnání a rovných příležitostí.

3.1 Shrnutí hlavních poznatků získaných při řešení jednotlivých studijních okruhů¹

V souladu se schváleným materiálem "Dlouhodobý koncepční rozvoj VÚPSV, v.v.i. v letech 2011-2017" byla pozornost věnována studiu v následujících výzkumných okruzích:

- přehledové, teoreticko-metodologické a komparativní studie o sociálních politikách v zemích EU, popř. OECD,
- přehledové studie o společných sociálních agendách v zemích EU,
- dlouhodobé sledování a hodnocení procesu utváření ceny práce,
- dlouhodobé monitorování problematiky sociální diferenciace a marginalizace, sociálního vyloučení a chudoby, stejně jako i vybraných opatření, která napomáhají jejich předcházení a omezení,
- dlouhodobé sledování a hodnocení faktorů, které způsobují nerovnováhy na trhu práce a hodnocení opatření, která tyto nerovnováhy odstraňují,
- monitorování procesů migrace a politik integrace cizinců na trhu práce a ve společnosti,
- hodnocení politiky sociálních služeb v širší perspektivě,
- hodnocení trendů demografického vývoje a možností rodinné politiky v návaznosti na další veřejné politiky čelit jeho sociálním dopadům,
- hodnocení trendů v rozvoji kapacity veřejné správy a vládnutí ve vztahu k sociální politice,
- monitorování vývoje sociálního dialogu a pracovních podmínek.

---

¹ anotace všech monografií jsou uvedeny v příloze č. 1, jejich úplné znění je k dispozici na www.vupsv.cz

3.1.1 Přehledové, teoreticko-metodologické a komparativní studie o sociálních politikách v zemích EU, popř. OECD

V rámci této oblasti byla v r. 2012 pozornost věnována:

- problematice podpory osob 50+ na trhu práce v praxi vybraných zemí EU,
- problematice přehodnocení podoby institutu pozůstalostních důchodů ve světle demografických změn,
- možnostem zohlednění mimomanželských forem soužití při stanovení důchodových nároků.

Cílem monografie **Podpora osob 50+ na trhu práce v praxi vybraných zemí EU** bylo zmapovat národní přístupy a existující podpůrné systémy využívané ve vybraných zemích EU k podpoře zaměstnanosti osob 50+, usnadnění jejich integrace na trh práce a stimulaci dalších aktérů celého tohoto procesu. Analýza podpůrných systémů zaměřených na podporu zaměstnanosti osob 50+ existujících ve vybraných zemích EU přináší zajímavá fakta, která by mohla být inspirativní při koncipování systému podpory zaměstnávání osob 50+ v ČR.

Evropské země se potýkají s obdobnými problémy souvisejícími s demografickým stárnutím populace, jejichž vymezení v podobě politických problémů je mezi jednotlivými zeměmi, vycházejícími z rozdílných modelů sociálního státu, odlišné.

- severské státy převádějí problémy spojené s demografickým stárnutím do oblasti problémů trhu práce, k jejichž řešení jsou hledána a přijímána okamžitá politická opatření, jejichž zavedení bude realizováno na podnikové úrovni,
- země se sociálními systémy vycházejícími z konzervativního modelu sociálního státu se zaměřují na zajištění finanční udržitelnosti a ekonomické životaschopnosti systému sociálního pojištění, opatření mají podobu politických opatření přijímaných seshora dolů,
- země s liberálním modelem sociálního státu nahlízejí na demografické stárnutí jako na problém hrozby rizika chudoby a potřeby zajištění nároků potřebných občanů, politické přístupy jsou zacíleny na odstranění překážek a umožnění přístupu na trh práce, do politiky a společnosti, přičemž jsou využívány zejména nástroje, jejichž působení je v souladu s trhem.

Prodlužování pracovního období života představuje jednu z možností řešení, jak čelit negativním ekonomickým i sociálním dopadům stárnutí populace. Opatření zacílená na prodloužení pracovního života mají nejčastěji podobu sankcionování předčasného odchodu do důchodu, finanční stimulační k delšímu zaměstnání, zavedení pružného odchodu do důchodu s možností individuální volby odchodu do důchodu, při úpravě výše dávek a zachování pojistné neutrality, vzdělávání a pracovního poradenství, kampaní věnujících se problematice starších pracovníků.

V důchodové oblasti je cílem reforem zvýšení důchodového věku a omezení předčasných důchodů. Vliv reforem na prodlužování pracovního života je jen pozvolný. Důchodové reformy nezohledňují preference zaměstnanců ve prospěch spíše kratšího než delšího pracovního života a pružnější úpravy pracovních a důchodových podmínek. V důchodové oblasti může nedostatečná pružnost systémů sociálního zabezpečení ve vztahu k možnosti kombinace výkonu zaměstnání a pobírání důchodu představovat jeden z negativních faktorů nižšího zapojení starších osob na trhu práce i v důchodovém věku. Možnost postupného odchodu do důchodu prostřednictvím kombinace částečného důchodu a částečného pracovního úvazku představuje vhodné opatření

zvyšující flexibilitu starší pracovní síly. V rozsahu jeho využívání však zatím zůstávají ještě rezervy.

Za jednu z překážek delšího pracovního života je považována věková diskriminace. Za účelem zajištění rovného přístupu k zaměstnání pro starší pracovníky je využívána řada nástrojů zaměřujících se na odstranění překážek na trhu práce, ve zdravotní péči nebo vzdělávání jako např. opatření zavedená s cílem změnit negativní pohled na starší pracovníky, aktivity institucí bojujících za práva občanů. Starší občané by neměli být považováni pouze za nepracující důchodce, ale za aktivní občany. Vytváření pozitivního náhledu na stáří je jedním z předpokladů změny celospolečenského náhledu na stárnutí a starší populaci. Vedle odstraňování věkové diskriminace a podpory pozitivních mezigeneračních vztahů na pracovišti je dále nezbytné celoživotní vzdělávání, zajišťující udržení vzdělání a kvalifikace pracovní síly v souladu se současnými požadavky.

Hlavní informační zdroje využité pro zpracování analýzy národních přístupů a existujících konkrétních opatření zacílených na podporu zaměstnanosti osob 50+ zahrnovaly především materiály mezinárodních organizací a institucí, mezi jejichž předmět výzkumného zájmu se daná problematika dlouhodobě řadí, jako je Evropská komise, ILO a OECD, národní výzkumné studie a dokumenty publikované příslušnými institucemi a organizacemi jednotlivých zemí a další zdroje, jako jsou odborné publikace, mezinárodní přehledy, relevantní webové stránky aj. Současně byly využity podklady i výstupy získané v průběhu řešení předchozích výzkumných projektů v rámci vědecké činnosti VÚPSV, v. v. i.

Pozornost byla rovněž věnována **přehodnocení podoby institutu pozůstalostních důchodů ve světle demografických změn**. Ve většině vyspělých evropských zemí pokrývá základní systém důchodového zabezpečení vedle rizik stáří a invalidity i riziko smrti pojištění. Tato úprava má kořeny v sociálně-ekonomické realitě konce 19. století, kdy byl institut pozůstalostních důchodů koncipován. Základní ekonomickou jednotkou společnosti byla rodina s mužem živitelem a ženou pečující o děti a domácnost. Rozvod manželství prakticky nepřicházel v té době v úvahu, nebo byl výjimečný. Cílem vdovských důchodů byla ochrana žen přeživších muže před chudobou prostřednictvím rozložení spotřeby domácnosti s ohledem na riziko úmrtí "živitele rodiny".

Současná podoba pozůstalostních důchodů v ČR je dána pozdějšími úpravami sledujícími především genderovou rovnoprávnost ve smyslu nároku na dávku, neodráží se v ní však nutnost reagovat na vývoj demografických ukazatelů - zejména úhrnné rozvodovosti a sňatečnosti. Vývoj těchto ukazatelů lze charakterizovat dlouhodobým trendem v růstu intenzity rozvodovosti a naopak snižující se úrovní sňatečnosti svobodných doprovázenou růstem sňatkového věku. Na základě provedené analýzy těchto změn lze konstatovat, že institut vdovských a vdoveckých důchodů není schopen efektivně a spravedlivě plnit cíle od něj očekávané. I když systém důchodového pojištění v ČR funguje jako prevence chudoby v mezinárodním srovnání velice dobře, existuje zvláště mezi ženami ve vyšším seniorském věku relativně významný podíl chudobou ohrožených osob. Schéma pozůstalostních důchodů se však ukazuje jako nástroj, který z hlediska dlouhodobé perspektivy není k zacílení takových osob vhodný. Přesto v naprosté většině zkoumaných zemí institut vdovských a vdoveckých důchodů v nějaké podobě existuje.

Dalším indikátorem důležitým pro hodnocení významu tohoto institutu je míra participace žen na trhu práce, z níž se odvíjí i pokrytí systémem základního důchodového pojištění. V evropských zemích stále rostoucí participace žen na trhu práce přináší možnost získání vlastních nároků na starobní důchod. ČR přitom lze charakterizovat velice vysokou mírou participace žen na trhu práce a míra pokrytí důchodovým systémem je v mezinárodním kontextu velmi vysoká.

Komparativní analýza trendů v členských zemích EU a dalších vyspělých zemích světa ukázala, že jako reakci na demografické změny lze identifikovat rozšíření definice osob, jež mají na vdovský důchod nárok, o rozvedené manžele a osoby stejného pohlaví žijící v registrovaném partnerství. V některých státech je obdobně zohledňováno i nesezdané soužití osob různého pohlaví. Lze identifikovat i přístupy spočívající v omezení nákladů na vdovské/vdovecké důchody ve prospěch zvýšení sirotčích důchodů jako poukaz na funkci manželství definovanou v rodinném právu některých zemí.

Jako reakci na zvyšující se participaci žen na trhu práce lze identifikovat omezení souběhu vdovského/vdoveckého důchodu a starobního důchodu či výdělečné činnosti a alternativní řešení spočívající v individualizaci důchodových práv. Úplný zákaz souběhu se starobním důchodem nalezneme například v Polsku, Estonsku či Švýcarsku a USA. Častější je redukce dávky při souběhu, která je běžná nejen v případě pobírání starobního důchodu jako v České republice, ale i při výdělečné činnosti.

Radikálním koncepčním přístupem k problematice individualizace důchodových práv se vyznačuje Švédsko, které s odkazem na možnost získat vlastní důchodové nároky v rámci důchodového pojištění vdovské a vdovecké důchody zrušilo, a to bez náhrady. Tento krok však nebyl izolovanou akcí zákonodárců sledující omezení výdajů systému, ale organickou součástí systémové reformy postavené na přechodu k čistě příspěvkově definovanému důchodovému systému se zohledněním výchovy dítěte a zabezpečením minimálního životního standardu minimálním důchodem. Takový přístup se opírá o celkové společenské klima země, které lze v porovnání s ČR charakterizovat relativně větší mírou genderové spravedlnosti na trhu práce. Obdobně progresivní změnou směřující k téměř úplné individualizaci důchodových práv lze charakterizovat i švýcarský přístup spočívající v zavedení sdílení vyměřovacích základů mezi manžely za dobu strávenou v manželství. Projekt přináší kvantifikaci dopadů jednotlivých přístupů identifikovaných v zahraničí pro ČR, a to jak z makroekonomického, tak mikroekonomického úhlu pohledu.

Projekt **Možnosti zohlednění mimomanželských forem soužití při stanovení důchodových nároků** reaguje na skutečnost, že v důsledku demografických trendů dochází k rozšíření definice osob, jež mají nárok na vdovský/vdovecký důchod, i na rozvedené manžele, osoby stejného pohlaví žijící v registrovaném partnerství a obecně na osoby žijící v nesezdaném soužití. Formy mimomanželského soužití jsou při vzniku nároku na vdovský/vdovecký důchod v zahraničí zohledňovány při splnění zákonných kvalifikačních předpokladů, které se vztahují k délce trvání soužití, formě, úřední registraci a přítomnosti společných dětí ve svazku. Pokud je rozhodnou skutečností úřední registrace soužití, jedná se o registraci soužití u nositele pojištění či orgánů místní samosprávy, případně u osob stejného pohlaví o zákonem předepsaný právní úkon zakládající vznik registrovaného partnerství. Ve snaze vyloučit spekulativní chování některé státy stanoví minimální dobu soužití ve společné domácnosti, a to nejčastěji v délce dvou nebo pěti let, maximálně pak deseti let. Alternativní podmínkou kvalifikující život v nesezdaném soužití k nároku na vdovský/vdovecký důchod je v některých státech skutečnost, že ze svazku vzešly děti.

V ČR jsou vdovské/vdovecké důchody vypláceny pouze pozůstalé manželce či pozůstalému manželovi, takové pojištění se nevztahuje na rozvedená manželství, nesezdané společně žijící páry ani na osoby stejného pohlaví žijící v registrovaném partnerství podle zákona č. 115/2006 Sb. Proto byla na základě statistických údajů o počtu rozvedených manželství, počtu registrovaných partnerství a na základě analýzy datového souboru SILC o počtu nesezdaných soužití provedena kvantifikace dopadů případného zohlednění takových forem soužití při stanovení nároku na vdovský/vdovecký důchod na bilanci důchodového systému a na domácnosti potenciálních adresátů dávky.

Makroekonomický simulační model ukázal, že zohlednění života v rozvedeném manželství při stanovení nároku na vdovský/vdovecký důchod by signifikantně zvýšilo výdaje důchodového systému, obdobné řešení pro osoby stejného pohlaví žijící v registrovaném partnerství by vzhledem k jejich počtu přineslo prakticky nicotné zvýšení výdajů. Mikroekonomická analýza založená na datovém souboru SILC ukázala, že v případě sdílení příjmů získaných v době manželství při výpočtu důchodu by se zvýšil celkový důchodový příjem obou manželů, neboť díky redukčním hranicím by pokles důchodu u manžela s vyššími příjmy nebyl tak vysoký jako nárůst příjmu i manžela s příjmy nižšími. Varianta sdílení příjmů spadajících do rozhodného období by pak byla vedle redukčních hranic dalším významným nivelizačním prvkem v českém důchodovém systému.

Na základě provedených analýz se pro Českou republiku navrhuje zohlednit při stanovení nároku na vdovský/vdovecký důchod život v rozvedeném manželství a život v registrovaném partnerství podle zákona č. 115/2006 Sb. Jako alternativní řešení se navrhuje řešit tyto nároky v rámci zavedení sdílení vyměřovacích základů mezi manžely za dobu strávenou v manželství, zavedením sdílení vyměřovacích základů mezi partnery i v rozvedeném manželství či v registrovaném partnerství. Při volbě této varianty se doporučuje zvážit zrušení vdovského/vdoveckého důchodu vypláceného podle bodu e) paragrafu 50 zákona č. 155/1995 Sb.

3.1.2 Přehledové studie o společných sociálních agendách v zemích EU

V rámci této oblasti byla v r. 2012 pozornost věnována zejména těmto problémovým okruhům:

- analýze flexibilních forem práce ve vybraných zemích EU,
- identifikaci procesů směřujících v zemích EU a vybraných zemích mimo EU k periodickému hodnocení stavu důchodového systému v dané zemi a identifikaci institucí odpovědných za tento proces,
- sledování změn v zahraničních důchodových systémech

Cílem monografie **Flexibilní formy práce ve vybraných zemích EU** bylo zmapovat využívání flexibilních forem práce ve vybraných zemích EU a na tomto základě doporučit vhodná opatření pro jejich implementaci v podmínkách ČR. Výběr zemí pro účely analýzy vycházel z konceptu tzv. kvality života, což je koncept umožňující kvantitativně zjistit úroveň kvality pracovních míst v jednotlivých členských zemích. Na základě těchto indikátorů byla Evropskou komisí v uplynulém období provedena komparativní analýza a následně byla formulována typologie jednotlivých modelů kvality zaměstnání v EU. Jako zástupci jednotlivých skupin byly pro účely řešení dané problematiky na tomto základě vybrány Německo, Nizozemsko, Španělsko, Slovinsko a Slovensko. Pozornost byla v jednotlivých zemích zaměřena na rozbor obecné situace a vývoj trhu práce, uplatňování flexibilních forem práce na trhu práce z hlediska jejich vlivu na celkovou situaci na trhu práce, zaměstnanosti, příp. nezaměstnanosti, produktivity práce a zvyšování konkurenceschopnosti podniků, na legislativní úpravy flexibilních forem práce a na jejich zhodnocení s využitím SWOT analýzy.

Ukázalo se, že jednotlivé evropské země se z hlediska rozvoje flexibilních forem zaměstnávání a pracovní doby liší, přičemž tyto rozdíly jsou ve významné míře ovlivněné, vedle pracovněprávní legislativy, faktory jiné povahy, např. tradičním dělením genderových rolí, postavením žen na trhu práce, převládajícím hodnotovým klimatem

a historickým přístupem, tedy tradicemi v oblasti politiky zaměstnanosti a sociální politiky. Vzhledem k tomu, že pro realizaci analýzy účinnosti flexibilních forem zaměstnání a pracovní doby na trhu práce a zaměstnanost obecně, příp. při úvahách o možném transferu přístupů jiných evropských zemí do našich podmínek, je nutné porozumět i širšímu společenskému a kulturnímu kontextu uplatňování flexibilních forem zaměstnávání, byla z těchto důvodů zvolena metoda kombinace sekundární analýzy informačních zdrojů a výzkumného designu tzv. mnohočetných případových studií uplatňování a regulace flexibilních forem zaměstnání ve vybraných členských zemích EU. Zpracování případových studií za jednotlivé státy bylo provedeno odborníky na trh práce, kteří v dané zemi žijí a díky čemuž jsou ve studiích zohledněny i zdánlivě nesouvisející, ale v konečném důsledku třeba velmi významné, souvislosti legislativní úpravy a praktické realizace flexibilních forem zaměstnání a organizace pracovní doby.

Případové studie využívání flexibilních forem práce, jejich legislativní úpravy a vliv na produktivitu práce a konkurenceschopnost jsou zpracovány podle jednotné struktury. Následné zhodnocení využívání těchto forem práce ve vybraných zemích a jejich možné implementace v podmínkách České republiky bylo provedeno pomocí SWOT analýzy.

Analýza uplatňování flexibilních forem práce ve vybraných zemích EU neukázala, ve srovnání s Českou republikou, na výrazné rozdíly z hlediska existence jednotlivých typů flexibilních forem práce. Většina flexibilních forem práce, nejčastěji využívaných ve vybraných zahraničních zemích, je dostupná v obdobné úpravě i na českém trhu práce. Hlavním problémem se v oblasti flexibilních forem zaměstnávání jeví spíše nedostatečné využívání stávajících flexibilních možností, které již existující česká legislativa v oblasti flexibilních forem práce nabízí, než postrádání nějaké chybějící flexibilní formy zaměstnávání. V oblasti flexibilních forem zaměstnávání se tak jako žádoucí spíše jeví zaměření pozornosti na zvýšení rozsahu využívání již stávajících FFP, a to zejména prostřednictvím určité modifikace jejich stávající úpravy než vytváření a zavádění zcela nových opatření. Jedinou výjimku představuje opatření ukotvené ve slovenské legislativě, a to sdílení pracovního místa.

Mezi doporučení pro ČR v oblasti podpory zvýšeného uplatňování flexibilních forem práce na trhu práce lze zařadit následující opatření:

- daňové zvýhodnění částečných úvazků v případě definovaných skupin osob,
- vytvoření většího prostoru pro intenzivnější využívání možností služeb agenturního zaměstnávání,
- informační kampaň na podporu vytvoření příznivějšího prostředí vůči uplatňování flexibilních forem práce,
- uzákonění nové flexibilní formy práce - sdíleného pracovního místa.

S ohledem na demografický vývoj ve vyspělých zemích, kdy mnoho zemí dosáhlo úrovně střední délky života přes 80 let a demografické prognózy očekávají další prodloužování střední délky života v následujících 50 letech zároveň se stále klesající mírou porodnosti, je pochopitelné, že se musí tomuto trendu přizpůsobovat i systémy sociálního zabezpečení, zejména pak důchodové systémy. Tvůrci důchodových politik stojí před dilematem, jak udržet důchodové systémy dlouhodobě finančně udržitelné. Volí jedno z možných řešení - prodloužení věku odchodu do důchodu, snížení výše budoucích důchodů či zvýšení pojistné sazby (sociální daně) nebo jejich vzájemnou kombinaci. Je zřejmé, že takováto závažná rozhodnutí, která ovlivní životy velké části populace na dlouhá léta dopředu, nemohou být pouze rozhodnutími politickými, založenými pouze na ideových východiscích, ale že by měla být podpořena názory odborníků, kteří se vývoji důchodových systémů dlouhodobě věnují. Z tohoto důvodu

většina evropských zemí přistoupila k vytvoření pravidelně publikovaných tzv. **hodnotících zpráv o vývoji důchodového systému**, které slouží jako podklad pro rozhodování o budoucím vývoji a plánovaných změnách v důchodovém systému. Z provedeného srovnání je zřejmé, že vyhotovení takových zpráv je náročnou a vysoce kvalifikovanou činností, která vyžaduje řadu vysoce specializovaných odborníků. Nejenom z tohoto důvodů jsou v zahraničí takové zprávy zpracovávány buď přímo specializovanými odděleními příslušných ministerstev či případně nezávislými odbornými institucemi, které disponují potřebným kvalifikovaným personálním vybavením.

V podmínkách České republiky bylo vhodné, aby takováto hodnotící zpráva o stavu a předpokládaném vývoji důchodového systému byla vypracovávána. S ohledem na požadavek vysoké odbornosti zpracovatelů hodnotící zprávy a nutnosti znalosti relevantních údajů o důchodovém systému by pak bylo vhodné, aby taková zpráva byla připravována buď přímo pojistně-matematickým oddělením MPSV či nějakou nezávislou institucí dostatečně personálně vybavenou, avšak v úzké spolupráci s MPSV.

Z provedeného srovnání v zahraničí publikovaných monografií se jeví jako optimální model publikování dvou druhů monografií s různou periodicitou vydávání. Pro ČR by to mohlo být např. pokračování v publikování pojistně-matematické monografie o sociálním pojištění ve dvouletých intervalech, která by mohla mít spíše popisný charakter již provedených změn, přinášení statistických informací o předchozím vývoji a poskytování rámcové krátko- či střednědobé projekce vývoje důchodového systému. Dále by pak bylo možné publikovat podrobnější analytickou monografii v periodicitě opakování např. maximálně 5 let, která by se detailně věnovala potenciální úpravě všech parametrů důchodového systému (či jejich vzájemné kombinaci) tak, aby v budoucím období zůstal důchodový účet vyrovnaný a zajišťoval nadále přiměřené zabezpečení ve stáří. Tato monografie by měla být hlavně analytická a obsahovat variantní krátko-, středně- a dlouhodobé projekce vývoje důchodového systému v závislosti na úpravě jeho jednotlivých parametrů. Jak vyplývá ze zahraničních zkušeností, bylo by vhodné vydávání takové monografie legislativně ukotvit. Žádoucí by bylo též legislativně zajistit, aby závěry byly pro politiky závazné, ale jak plyne ze zahraničních zkušeností, tak je to zřejmě velmi těžko prosaditelné.

V rámci **monitoringu změn v zahraničních důchodových systémech** byly průběžně sledovány úpravy a reformní opatření v důchodových systémech různých zemí světa a byly monitorovány rovněž aktivity týkající se této problematiky na mezinárodní úrovni, především v rámci EU nebo některých mezinárodních institucí. Na základě toho byly vypracovávány informace o aktuálním dění a vývojových trendech v této oblasti.

Podkladové informace byly získávány zpracováváním dokumentů mezinárodních a zahraničních institucí a organizací, rešeršemi významných internetových zdrojů s důchodovou problematikou, monitorováním webových stránek institucí jednotlivých zemí, do jejichž kompetence a sféry zájmu tato problematika spadá, a zpracováváním zahraniční literatury, popř. dalších relevantních pramenů. Jako prvotní orientační zdroj informací sloužil v některých případech také denní tisk a další sdělovací prostředky. Zvláštní pozornost byla věnována opatřením základního pilíře. Cílem bylo podat především základní informace, které byly v případě potřeby doplňovány o vysvětlující informace, informace ukazující kontext, pozadí nebo okolnosti jednotlivých opatření apod.

Výsledky monitoringu potvrzují, že vývoj důchodových systémů je v současné době velmi aktuálním a závažným tématem. Důchodové systémy se v řadě zemí potýkají s vážnými problémy, které souvisejí zejména s nepříznivým demografickým a ekonomickým vývojem. Tyto problémy vyvolávají ve velké míře nutnost úprav a mnohdy i zásadních změn a reform systémů. Přijímaná opatření se zaměřují

především na posilování dlouhodobé finanční udržitelnosti důchodových systémů a na zajištění určité úrovně zabezpečení ve stáří. Informace vypracované v rámci monitoringu zachycovaly přístupy jednotlivých zemí k řešení dané problematiky a popisovaly různé typy prováděných, popř. navrhovaných opatření. Zmíněny byly rovněž analýzy, návrhy a doporučení Evropské komise a OECD v této oblasti.

3.1.3 Dlouhodobé sledování a hodnocení procesu utváření ceny práce

V návaznosti na výstupy předchozího výzkumu problematiky utváření ceny práce a využití práce byla v r. 2012 pozornost zaměřena na tyto otázky:

- metodika soustavného sledování nákladů práce v ČR v mezinárodním srovnání,
- zhodnocení vývoje nákladů práce a efektivností práce po r. 2005 na konci konjunktury a v průběhu hospodářské krize,
- monitoring nákladů práce v ČR, zemích EU a USA,
- sledování ceny práce ve vládním sektoru.

Sledování problematiky a průběžné hodnocení nákladů práce vychází ze závěrů 52. jednání Rady hospodářské a sociální dohody v dubnu 2005 a z principů European Comparison Programme.

Cílem výzkumu metodiky sledování nákladů práce a práce jako výrobního faktoru v roce 2012, který spolufinancuje Technologická agentura ČR, byl návrh na sjednocení datových zdrojů v problémovém okruhu ceny, množství a efektivnosti vynakládané práce v ČR a v zahraničí a na metodiku jejich zpracování jako základu dialogu sociálních partnerů a pro rozhodování v oblasti hospodářské a sociální politiky. Metodologie by měla být využitelná i v podnikatelské praxi.

Výzkum sledoval zejména tyto otázky:

- rekapitulaci a zhodnocení zdrojových dat pro hodnocení místa a postavení práce v ekonomických a sociálních vztazích,
- přehled nejdůležitějších metodologických přístupů doma a v zahraničí, jejich zhodnocení, charakteristika rizik a zdrojů omylů při analýze objemu, ceny a využití práce,
- návrh jednotných statistických zdrojů,
- návrh jednotné metodiky hodnocení problematiky vynakládání práce v ČR, minimálně v rámci resortu MPSV.

Pro tuzemské sledování nákladů práce přináší přesné a podrobné informace pravidelné roční šetření úplných nákladů práce realizované ČSÚ. Mezinárodní komparace se může opírat o výstupy čtyřletých zjišťování realizovaných Eurostatem a národními statistickými službami členských zemí a roční odhady. Prostor k tomu vytváří relativně jednotná metodika v zemích EU, vč. ČR, na základě normy ESA 95. Drobné rozdíly v ČR odrážejí striktní právní vymezení mzdy a platu jako odměny za práci, které se liší od většiny evropských zemí.

Podrobné analýzy zdanění práce se mohou opírat o roční data OECD, řady Taxing Wages. Nevýhodou toho postupu je, že ne všechny členské země EU jsou současně i v OECD a publikace neobsahují údaje za nečlenské státy.

Jednotlivé momenty a vztahy reprodukčního procesu ve vzájemné provázanosti charakterizuje soustava národohospodářských bilancí Systém národních účtů (System

of National Accounts). Jednotný postup, který nadnárodní a národní statistické služby průběžně doladují, je východiskem i pro mezinárodní srovnání. Zejména v rámci zemí EU lze z dat Eurostatu získat podrobné, věcně i metodicky srovnatelné údaje. Na jejich základě lze sestavit ukazatele podílu práce na nákladech, jednotkových nákladů práce a analyzovat jejich vývoj.

Procesy měnové a cenové konvergence ke standardním proporcím tradičních tržních ekonomik nejsou v ČR dokončené. Ukazatele podílu práce na nákladech a jednotkových nákladů práce nepostihují izolovaně peněžní vyjádření vykonané práce, promítají se zde i další vlivy, zejména kurz národní měny, inflace a inflační diferenciál, pohyb cenové hladiny. Z tohoto pohledu je vhodné využívat úrovnový typ ukazatelů.

Vývojem nákladů práce a efektivnosti využití práce v období ekonomické krize v porovnání ČR s ostatními zeměmi EU a USA se zabývala monografie **Trendy vývoje nákladů práce, zdanění práce, podíl práce na nákladech a jednotkové náklady práce v letech 2005-2010**. Autoři zhodnotili tuzemské a zahraniční informační zdroje a metodické rozdíly v datech. Práce se opírala o vyhodnocení vývoje objemu a struktury nákladů práce, vč. zdanění práce, jednotkových nákladů práce a podílu práce na jednotkových nákladech. Po zhodnocení faktorů využití práce a utváření její ceny řešitelé upozornili na rizika pohybu ceny a nákladů práce. Na základě metodiky vyvinuté VÚPSV, v.v.i. se zabývali podílem práce na nákladech. Monografie shrnula roztržštěná data za státy Evropské unie a data za USA v oblastech nákladů práce a postavení práce v reprodukčním procesu.

Hodnocené období let 2005-2010 se v ČR rozpadá do dvou kvalitativně odlišných období:

- roky 2005-2007 období konjunktury,
- roky 2008-2010 období recese.

Přes krizové signály, které se do EU šířily z USA již v roce 2007, se krize ve většině zemí EU, vč. ČR, projevila až ve II. pololetí 2008. Z tohoto pohledu byl v ČR rok 2008 přechodným.

Zatím nejhlubší ekonomický propad se dostavil v roce 2009. Dílčí oživení se dostavilo v roce 2010. Ke konci roku však dynamika opět slábla. Situaci v EU komplikovala začínající dluhová krize, jako následek předešlé hospodářské politiky a protikrizových opatření, a začala vystupovat bankovní a rozpočtová krize. Rozkolísanost hospodářského cyklu se v závislosti na rigiditě trhu práce (zaměstnanosti a ceny práce) promítala s časovým odstupem do nákladů práce a pozice práce v reprodukčním procesu (podíl práce na nákladech a jednotkové náklady práce). Rozkolísanost ukazatelů statistiky práce v mezinárodním srovnání rovněž odrážela měnově kurzové pohyby.

Období konjunktury provázelo v ČR zvyšování zaměstnanosti, která v letech 2005-2008 podle národních účtů v národním konceptu vzrostla o zhruba 4 % s těžištěm v růstu počtu zaměstnanců. Rigidita zaměstnanosti posunula uvolňování zaměstnanců až do roku 2009. V krizových letech 2009-2010 počet zaměstnanců klesl ve srovnání s rokem 2008 o necelá 4 % při zvýšení počtu sebezaměstnaných o 7 %. Celková zaměstnanost se snížila o téměř 2 %. Z uvedených proporcí lze usuzovat, že zaměstnavatelé přenášeli zvýšená rizika svého podnikání na zaměstnance a nakupovali jejich levnější práci na fakturu (vysoký rozdíl ve zdanění práce mezi režimem závislé činnosti a režimem samostatné výdělečné činnosti).

V období ekonomické krize úplné náklady práce změnily svoji tradiční strukturu. V roce 2008 se podíl přímých nákladů zvýšil o zhruba 1 p.b., ze 70,5 % na 71,5 % a dosažená proporce se reprodukovala i v dalších letech. Trend snižování nákladů se

dotkl i nepovinných plnění zaměstnancům (sociální požitky, ostatní, nepovinné, sociální výdaje).

Česká 42% daňová mezera z roku 2009 se řadila v rámci EU mezi nižší. V rámci protikrizových opatření provedených v ostatních členských zemích se však ČR posunula do pásma vyšších úrovní. Její zvýšení o 1 p.b. kontrastovalo s evropskou stagnací, popř. poklesem v pásmu od 2 p.b. v Německu do 7. p.b. v Maďarsku. Pouze země, ve kterých se v roce 2010 začaly projevovat rozpočtové problémy, zvýšily daňovou mezery o 1 - 2 p.b. (Španělsko, Portugalsko).

Podíl práce na nákladech v přepočtu na pracovníka se postupně v době konjunktury snižoval na zhruba 21 % v roce 2007, aby v krizových letech vzrostl na úroveň okolo 23 %. Spolu se slovenským podílem je stále nejnižší v rámci EU. Ostatní tranzitní ekonomiky s levnou prací se pohybují kolem podílu 25 % a zavedené tržní ekonomiky s vyrovnanými cenovými relacemi kolem 33 % a výše. Zásah do zdanění práce má pro české podniky minimální dopad. Např. při snížení zdanění práce o 1 % vyplacené mzdy zvýší zisk o 0,2 %, z toho v průmyslu o 0,1 %, ve stavebnictví o 0,2 % a v komerčních službách o 0,4 %. Na druhé straně nižší danění práce výrazně v řádech mld zvýší deficit veřejných rozpočtů.

V hospodářské krizi v roce 2009 zřetelně vystoupila nevybilancovanost mezi příjmy sociálního a zdravotního pojištění a zákonných plnění a vysoká citlivost obou systémů na cyklický vývoj ekonomiky. Další snižování zaměstnanosti a ceny práce, ze které je sociální pojištění odvozeno, a případné snížení sazeb pojistného prohloubí deficity financování solidárního sociálního a zdravotního zabezpečení.

V důsledku rigidity trhu práce a snahou zaměstnavatelů udržet si "kmenové" zaměstnance pro rychlé oživení se pokles ekonomického výkonu odrazil v růstu jednotkových nákladů práce v celé EU. Americké jednotkové náklady práce si však udržely v národní cenové hladině svoji konstantní úroveň.

Před podnikatelskými subjekty stojí úkol opět harmonizovat pohyb produktivity a ceny práce. Při dnes dosažené 73% relativní cenové hladině by již měli sociální partneři při mzdových vyjednáváních přihlížet nejen k vývoji inflace a produktivity v tuzemsku, ale i k pohybu ceny práce a jejího využití v konkurenčních ekonomikách a k vývoji cenové hladiny, která odráží pohyb kurzu Kč a inflačního diferenciálu. Eliminace důsledků procesu přechodu na úroveň a strukturu světových cen předpokládá uplatnění vyššího řádu inovací.

Průběžný monitoring nákladů práce provádí VÚPSV, v.v.i. od roku 2005. Součástí prací je soustavné monitorování pohybu nákladů práce a postavení práce jako výrobního faktoru v kontextu reprodukce ekonomických a sociálních vztahů.

Monitoring sleduje pohyb nákladů práce a využití práce v ČR a v zemích EU. Od roku 2007 se rozšířil o USA. Pro vystihnoutí trendů uvádí data za 5 předchozích let. S ohledem na jejich metodickou roztržitost se jako zdroje vymezují ČSÚ, Státní závěrečný účet ČR, Eurostat, konkrétně statistika práce a národní účty, OECD a U.S. Department of commerce. Údaje za předchozí rok monitoring průběžně aktualizuje na základě zpřesňujících propočtů HDP a PPS. Dostupné mezinárodní zdroje umožňují v rámci zemí Evropské unie a USA při metodické srovnatelnosti za průmysl a služby sledovat:

- úroveň a pohyb nákladů práce z dat ČSÚ a Eurostatu,
- pohyb jednotkových nákladů práce v národní cenové hladině a v rámci EU podle standardu kupní síly (PPS) z údajů Eurostatu a U.S. Department of commerce,
- vývoj zdanění práce na straně zaměstnavatele a zaměstnance na základě kombinace údajů ČSÚ, Eurostatu a OECD.

Precizace či doplnění některých údajů se opírá o specifické metody renomovaných institucí v zahraničí a VÚPSV, v.v.i.

Od roku 2012 je součástí monitoringu sledování podílu nákladů práce na nákladech. Algoritmus propočtu vyvinul VÚPSV, v.v.i. v minulých letech. Obdobný propočet se v zahraničí neprovádí.

Zdánlivá neaktuálnost publikovaných údajů vyplývá z ročního, resp. dvouletého zpoždění ČSÚ a Eurostatu při zpracování šetření o nákladech práce. Ve stejných termínech Eurostat v rámci Evropského srovnávacího programu zveřejňuje předběžné výstupy z národních účtů (HDP, parita kupní síly), které slouží pro propočty jednotkových nákladů práce a faktorů jejich pohybu, definitivní data jsou však k dispozici až následující rok.

Z mezinárodního srovnání vyplývá, že české jednotkové náklady práce v národní cenové hladině dosáhly proporce standardní v zemích EU-27. Nižší hodnotu však vykazovaly postkomunistické země (mimo Estonska a Slovinska). Z tohoto pohledu lze konstatovat, že mzdový polštář je vzhledem k produktivitě práce vyčerpaný. Nízká relativní cenová hladina v ČR (73 % průměru EU-27 v roce 2010) se odráží v nízkých jednotkových nákladech po přepočtu na standardy parity kupní síly (PPS). S 64 % relací vůči průměru EU jsou srovnatelné s Estonskem a Maltou. Relace v případě ostatních vyspělých zemí se pohybují v intervalu od 83 % v Portugalsku do 139 % v Dánsku. Na evropském trhu mohou české podniky i nadále využívat pracovní nákladovou konkurenci a ČR je z hlediska evropské ceny práce zajímavá pro investory.

Na druhé straně je český podíl práce na nákladech v přepočtu na pracovníka (23 %) spolu se slovenskou úrovní (22 %) nejnižší v EU. V tradičních tržních ekonomikách se tento ukazatel pohybuje v intervalu od 31 % v Rakousku do 39 % v Řecku.

Ve spolupráci s ČSÚ a MF pokračoval VÚPSV, v.v.i. v roce 2012 v realizaci šetření Eurostatu o dosažených výdělcích vybraných zaměstnání vládního sektoru Compensation of government employees 2009-2010-2011 v rámci Evropského srovnávacího programu a šetření hrubých a čistých výdělků úředníků ústředních orgánů Standard Remuneration Questionnaire (SRQ) ve II. pololetí 2011 a v I. pololetí 2012. Ústav spolupracoval s ČSÚ na sestavení prognózy vývoje hrubých a čistých výdělků ve vládním sektoru v roce 2012.

3.1.4 Dlouhodobé monitorování problematiky sociální diference a marginalizace, sociálního vyloučení a chudoby, stejně jako i vybraných opatření, která napomáhají jejich předcházení a omezení

V rámci této oblasti byla v r. 2012 pozornost věnována zejména těmto problémovým okruhům:

- problematice prověření věcné náplně a konstrukce životního minima,
- problematice vývoje ekonomické zátěže středních příjmových skupin obyvatelstva v letech 2008-2011,
- analýze databáze příjemců dávek hmotné nouze,
- odhadování vzdělanostních potřeb v regionech v ČR.

Řešení projektu **Prověření věcné náplně a konstrukce životního minima a návrhy na obsahovou stránku a právní úpravu** je zaměřeno na zhodnocení základních parametrů v současné době používaného životního minima a existenčního

minima, tj. jejich náplně, výše, struktury, konstrukčních prvků a motivačních a ochranných funkcí a na návrh úprav příslušných právních předpisů.

Základ prověření úrovně a struktury životního minima představuje v roce 2012 zpracováváný soubor rozborů skutečně dosahovaných vydání (podle údajů za rok 2010 a předběžných údajů za rok 2011) ve spotřebních blocích "výživa" a "ostatní osobní výdaje" a v jejich podrobnějších strukturách u nízkopříjmových domácností (domácnosti v nejnižším kvintilu, popř. decilu příjmového rozložení) s různým počtem a složením osob v nich žijících. V následných krocích bude provedena redukce těchto výdajů o vydání investičního a zbytného charakteru.

Úroveň čistých peněžních příjmů kryjících takto vymezené výdaje představuje první přiblížení výši životního minima na příjmové - výdajové hladině roku 2010. Tento základní typ rozborů využívá poznatků z obdobných postupů realizovaných v SRN. Vedlejší linie rozborů spočívá v aplikaci hranice chudoby definované Eurostatem a stanovení "valorizovaného" životního minima na úrovni roku 2010-2011 podle růstu životních nákladů (spotřebitelských cen v souhrnu a podle ČSÚ sledovaných sociálních a příjmových skupin domácností a spotřebních komodit). Využívány jsou expertní studie a modelové aproximativní propočty (např. o výdajích na normativně stanovené výživové potřeby, o modelu výdajů a příjmů domácností na hladině příjmů v pátém percentilu příjmového rozložení). Podkladem pro tyto rozborů jsou informace statistiky rodinných účtů a statistiky příjmů a životních podmínek domácností. Syntézou souboru těchto rozborů je vymezení obsahu a rozmezí výše a struktury čistých peněžních příjmů jednotlivých osob a typů domácností představující výši životního minima na úrovni roku 2010. Úroveň čistého peněžního příjmu vymezujícího existenční minimum jako bazickou úroveň částky na živobytí na úrovni roku 2010 je odvozena z prověření úrovně částky životního minima zejména redukcí rozsahu ostatních osobních potřeb.

Pro stanovení hodnot životního a existenčního minima v dalších letech bude vypracován postup reflektující vývoj parametrů životních nákladů (úroveň spotřebitelských cen včetně vlivu změn daňové zátěže); v tomto smyslu budou provedeny aproximační modelové propočty. Prověření racionality vyloučení nákladů na bydlení z životního a existenčního minima (zhodnocení dosud nebylo provedeno) bude realizováno porovnáním sociálních dávek na bydlení v systémech státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi a výší skutečných nákladů nízkopříjmových domácností za rok 2010.

Faktickou účinnost ochranných a motivačních funkcí životního a existenčního minima prověřilo v roce 2012 terénní šetření postojů domácností. Předpokládá se konfrontace výsledků propočtů, terénního šetření a návrhů na změnu životního a existenčního minima s názory expertů. Návrhy na změny obsahu, úrovně a struktury životního a existenčního minima a příslušných právních úprav využije MPSV ve své koncepční a legislativní činnosti.

V období krize docházelo v důsledku souběhu více vlivů ke zvýšení ekonomické zátěže českých domácností. Tak může docházet také u skupin se středními příjmy k vyšší ekonomické zátěži a u některých skupin, jako jsou třeba rodiny s dětmi to může vést k jejich přiblížení k nízkým příjmovým skupinám či dokonce k podobné životní situaci. Proto bylo cílem monografie **Ekonomická zátěž středních příjmových skupin obyvatelstva: vývoj v letech 2008-2011** ověřit, nakolik k takovým situacím zvýšené zátěže skupin se středními příjmy dochází a nakolik lze tento vývoj anticipovat do budoucna. Sledováno bylo období let 2008-2011. Monografie se opírá o rozbor dokumentů charakterizujících změny v dávkově-daňovém systému, rozbor dat rodinných účtů, SILC 2009 a 2010 a konečně modelování vývoje v roce 2011.

V posledních letech došlo k řadě změn iniciovaných zejména potřebou úspor a snížení ekonomických tlaků na veřejné rozpočty. Z rozboru dokumentů, jež charakterizují vývoj v oblasti sociálních transferů v období let 2008-2011, vyplývá, že restrikce v sociálních dávkách (byť do jisté míry kompenzované navyšováním některých daňových úlev či odpočtů) ve velké míře dopadají zejména na mladé rodiny s malými dětmi. Změny v sociálním systému také stále více poznamenávají osoby, které ztratí (ztratily) zaměstnání a dlouhodobě se jim nedaří najít nové, a obecně také skupiny, které se v důsledku kombinace různých znevýhodňujících faktorů pohybují spíše v nižších a nižších středních příjmových skupinách.

V analýze, která se opírá o individuální data ČSÚ sbíraná pomocí metodiky rodinných účtů podle decilových skupin v letech 2008, 2009 a 2010 lze charakterizovat změny ve vývoji příjmů a výdajů u středních příjmových skupin za dané období jako relativně mírné. I když byly poznamenány obdobími krize, jejich příjmy rostly, částečně v důsledku snižujícího se odvodového zatížení tržních příjmů a v důsledku růstu důchodů v příjmech domácností. Tato změna byla spíše regresivní a méně pomohla nižším středním příjmovým skupinám.

Pro domácnosti zaměstnanců s dětmi (jež jsou koncentrovány v nízkých a v nižších středních příjmových skupinách) se naopak nepříznivě projeví dopady snížení dávek na dítě a dalších dávek státní sociální podpory. Vedle toho se negativně projevují dopady růstu cen bydlení, jež v souhrnu o něco více zatěžují střední příjmové skupiny než jiné skupiny a vedou k omezení jiných položek spotřeby. V případě domácností zaměstnanců lze sledovat z hlediska efektů změn diferenciaci na nižší střední skupiny (spíše negativní dopady změn) a vyšší střední příjmové skupiny (spíše neutrální dopady).

Dopad reformních opatření v roce 2011 nešlo hodnotit na reálných datech v důsledku jejich nedostupnosti a byl proto simulován na modelových domácnostech s využitím znalosti o zastoupení domácností ve druhé a třetí kvintilové skupině v letech 2009 a 2010 podle dat SILC. Modelová analýza naznačila, že hodnocené změny daňové a sociální politiky měly vesměs malý dopad na domácnosti střední třídy a že tento byl smíšený. Pokud není domácnost vystavena nějakému riziku, její příjmová situace se vesměs mírně zlepšovala nebo vlivem rostoucích nákladů na bydlení pouze mírně zhoršila. V případě, že je domácnost vystavena nějaké nepříznivé životní situaci, musí počítat s tím, že její disponibilní příjmy se nejspíš sníží.

Zpřísnování nastavení sociálních dávek vedlo k určité ztrátě sociální ochrany i u střední třídy, zvláště pokud nepříznivá událost, které může být vystavena, trvá delší dobu. Pozitivní dopad na příjmy domácností měly naopak provedené daňové úpravy. Při hodnocení sociální situace je třeba odlišovat vývoj čistého a reziduálního příjmu (po úhradě nákladů na bydlení), zvláště pokud se chce hodnotit dopad rostoucích nákladů na bydlení. Na domácnosti totiž v hodnoceném období nestejným způsobem dopadal růst cen nákladů spojených s bydlením - u domácností obývajících byt s regulovaným nájmem lze hovořit o nezanedbatelném snížení jejich životní úrovně. Pro rozsah poklesu je podstatné, jestli domácnost bude žádat (a vůbec má nárok) o příspěvek na bydlení, který může do určité míry tlumit vliv růstu nákladů na bydlení.

Monografie **Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze: zhodnocení role nákladů na bydlení a dávek spojených s bydlením ve vztahu k příjemcům dávek hmotné nouze** představuje ojedinělý pokus využít pravidelně shromažďovaná administrativní data o domácnostech, které se ocitly v absolutní chudobě, tedy v situaci, kdy se jejich příjem pohybuje pod hranicí zákonem stanoveného životního, respektive existenčního minima a tato společensky uznaná "nedostatečnost" příjmu je kompenzována dávkami hmotné nouze, tedy dávkou příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Výjimečnost těchto dat spočívá v tom, že o této kategorii domácností

přinášejí relativně spolehlivé základní informace a zároveň představují takřka vyčerpávající soubor.

V monografii byla využita data za šest období, která představovala půlroční intervaly od prosince 2008 do června 2011. Sledovaná a analyzovaná data se pak vztahují vždy ke stavu v prvním dnu sledovaného období (tedy vždy k 1. 12. 2008, 1. 6. 2009 atd.). V tomto směru šlo o analýzu stavu, ale také o sledování jeho změn v čase, bylo tedy uplatněno i dynamické hledisko.

Monografie přinesla několik zásadních zjištění. Mezi ty nejzávažnější patří, že počet příjemců obou dávek, tedy příspěvku na živobytí i doplatku na bydlení, po všechna sledovaná období rostl, a to jak na úrovni domácností, tak na úrovni osob. Za dva a půl roku, které zahrnují sledovaná období, došlo u příjemců příspěvku na živobytí k 85% nárůstu na úrovni osob a 76% nárůstu na úrovni domácností, u příjemců doplatku na bydlení pak k 51%, respektive 46% nárůstu.

Průměrný počet osob na domácnost tvořily mezi příjemci dávek hmotné nouze dvě osoby. Mezi příjemci pak převažovaly zaopatřené osoby a domácnosti osaměle žijících jednotlivců, z nichž více než polovinu tvořili muži. V průběhu sledovaných období ale dochází k nárůstu počtu i podílu domácností s dětmi, a to jak domácností osamělých rodičů, které mezi domácnostmi s dětmi tvoří více než polovinu, tak domácností s dvěma dospělými a dětmi. Tím tedy také narůstá počet dětí, které vyrůstají v domácnostech v absolutní chudobě.

V kontextu ČR, v souvislosti s diskutovanou politikou bydlení a absencí koncepce sociálního bydlení, je pak obzvláště důležitým zjištěním nárůst příjemců doplatku na bydlení, zvláště v tzv. jiné formě bydlení, a dále diferencovaně uplatňovaná ochranná funkce ve vazbě na různé formy bydlení.

Konstrukce výpočtu doplatku na bydlení se zdá, pravděpodobně ne zcela úmyslně, zvýhodňuje ty, kteří se ocitají právě v jiné formě bydlení oproti ostatním formám bydlení, které lze označit za standardní. Tento mechanismus má svou určitou logiku v tom, že je na místě poskytnout plnou ochranu těm, kteří se ocitají na dně svých životních podmínek a pravděpodobně také možností. Je však zároveň jistým paradoxem, pokud nejsou obdobně chráněny domácnosti, zvláště pokud v nich žijí nezaopatřené děti, které se ještě na dně svých možností neocitly, ale stačí velmi málo, například aby se náklady uznané jako odůvodněné pro výpočet dávky na bydlení lišily od těch reálných v řádu několika stokorun, aby se tak stalo.

Analýza příjemců doplatku na bydlení nepřímo ukázala, že také v podmínkách ČR je pro upadnutí do chudoby rozhodující nejen příjem samotný, ale právě náklady na bydlení, které domácnosti musí hradit.

V rámci **odhadování vzdělanostních potřeb v regionech v ČR** byl položen důraz vyvinutí metodiky a sestavení počítačového modelu pro toto odhadování, zajištění potřebných vstupních statistických dat pro potřeby modelu a jeho aplikace v konkrétním regionu. Při řešení projektu VÚPSV, v.v.i. spolupracoval s odborným zahraničním expertem z University of Warwick v Coventry ve Velké Británii, kde se řešení podobné problematiky dlouhodobě věnují. Pro praktické ověření modelu v konkrétních podmínkách byl zvolen Ústecký kraj.

Mezi stěžejní činnosti na řešení této problematiky patřilo získávání vstupních dat pro vybraný region, ověřování poměrů v tomto regionu s cílem upřesnění vstupních dat, týkajících se očekávaného vývoje zaměstnanosti a vývoje počtu absolventů středních škol v kraji, vývoj metod pro predikci některých ukazatelů pracovního trhu na úrovni kraje. Vedle těchto činností bylo nutno řešit některé původně neplánované úkoly, zejména sestavování časových řad proměnných Výběrového šetření pracovních

sil za situace, kdy v datech za rok 2011 došlo k neočekávaným změnám ve struktuře. Ve Výběrovém šetření pracovních sil došlo k omezení dotazu na obor vzdělání a zvolení jiné klasifikace zaměstnání CZ-ISCO. Napojení na dosud užívanou klasifikaci KZAM-R a doplnění proměnné Obor vzdělání v datech VŠPS není dosud vyřešeno.

Model byl aplikován na Ústecký kraj. Výsledkem řešení projektu je vytvořená prognóza vzdělanostních potřeb v regionu, která zahrnuje odhad šancí na získání zaměstnání absolventů středních škol v kraji a odhad šancí na získání vhodně vzdělaných pracovníků pro potenciální investory. Nabídka práce je v daném regionu často nižší než poptávka a výsledky jsou tedy pro uchazeče většinou příznivé. Dávají uchazečům vesměs příznivé vyhlídky na získání zaměstnání, zaměstnavatelům predikují nepříznivé vyhlídky na získání zaměstnance s potřebnou kvalifikací. Obecná příčina spočívá v nepříznivém demografickém vývoji, který se projevuje poklesem populační kohorty 15 až 64 let (o cca 4 % mezi lety 2011-2016, měřeno na celostátní úrovni) a ještě výraznějším poklesem počtu absolventů středních škol odcházejících do praxe. Trend úbytku žáků v oborech vzdělání zakončených výučním listem má setrvalou tendenci a kolísá u jednotlivých oborů, trend růstu počtu žáků v oborech vzdělání s maturitní zkouškou se zastavil a počet žáků klesá tak, jak naznačuje demografický vývoj v této věkové skupině. Ve vstupních datech modelu o absolventech středních škol lze předpokládat, že jejich celkový počet bude v Ústeckém kraji v roce 2016 o 14 % nižší proti roku 2011.

Prognostické funkce modelu nabízejí decizní sféře nástroj k předvídání budoucího vývoje na regionálním trhu práce, jehož znalost je nezbytná pro plánování a strategii jeho rozvoje. Prognostické funkce modelu by bylo užitečné využít i v ostatních krajích.

3.1.5 Dlouhodobé sledování a hodnocení faktorů, které způsobují nerovnováhy na trhu práce a hodnocení opatření, která tyto nerovnováhy odstraňují

V rámci této oblasti byla v r. 2012 pozornost věnována zejména těmto problémovým okruhům:

- komplexní řešení systému podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením,
- změny sociálně-ekonomického postavení osob samostatně výdělečně činných (sebezaměstnaných) v ČR v důsledku hospodářské krize a souvislosti se systémem sociálního zabezpečení,
- srovnání efektů aktivní politiky zaměstnanosti v ČR v období růstu (2007) a během první fáze krize (2009)

V rámci hledání komplexního **řešení systému podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením** byla pozornost věnována těmto klíčovým úkolům:

- zpracování metodologie sběru dat pro účely sledování statistiky osob se zdravotním postižením s navazujícím pilotním ověřením a nastavením podmínek pro opakování,
- realizace reprezentativního výběrového šetření v oblasti sociálně-ekonomické situace a hodnot osob se zdravotním postižením v produktivním věku,
- analýza veřejných výdajů na profilových skupinách osob se zdravotním postižením vč. analýzy jejich potřeb,
- analýza institucionálních faktorů ovlivňujících ekonomické chování a motivaci osob se zdravotním postižením,

- analýza zaměstnanosti osob se zdravotním postižením vč. využívání nástrojů a opatření politiky zaměstnanosti z pohledu zaměstnavatele,
- definování návrhů na úpravu stávajícího systému podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením,
- vytvoření metodiky práce s cílovou skupinou pro ÚP a ČSSZ a její pilotní ověření,
- vytvoření databáze dobrých praxí - zahraniční zkušenosti v oblasti národních politik zaměstnanosti osob se zdravotním postižením.

Hlavní zjištění analýz ukázala, že většina osob z řad zdravotně postižených nemá vzdělání zakončené maturitní zkouškou (dotazníkové šetření mezi těmito osobami ukázalo, že 5 % z jejich řad nedokončilo základní školu, 20 % ji dokončilo, ale nepokračovalo dále, dalších 50 % získalo středoškolské vzdělání bez maturity, vysokoškolské vzdělání získalo pouze 5 % z nich). Více jak 2/3 osob se zdravotním postižením, které hledají zaměstnání, jsou starší 50 let. Téměř polovina osob se zdravotním postižením aktivně hledajících práci se nebrání rekvalifikaci, pracovní rehabilitaci. Mezi zdravotně postiženými je signifikantní zájem o zkrácený pracovní úvazek, mezi ekonomicky neaktivními osobami je vysoký podíl těch, u kterých byla identifikována slabá motivace, psychické problémy, pasivita a nedůvěra v okolí i sebe sama. Jen menší část osob se zdravotním postižením disponuje "životním elánem", souhrnem osobních předpokladů pro překonávání překážek při vstupu na trh práce. 95 % osob se zdravotním postižením pobírá buď starobní či invalidní důchod. Velká část těchto osob proto své sociální postavení vnímá jako "důchodce", který nepracuje (a to bez ohledu na svůj zbytkový pracovní kapitál), tento postoj sílí s tím, jak roste doba, po kterou důchod pobírají.

Pokud se současný zaměstnanec stane osobou se zdravotním postižením a nemůže již vykonávat svoji dosavadní práci, většina zaměstnavatelů se ho v maximální možné míře snaží převést v rámci organizace na jinou, vhodnější pozici. Zaměstnavatelé, ovlivnění předsudky a negativními zkušenostmi, se "brání" cílenému náboru nových zaměstnanců z řad postižených osob. Zaměstnavatelé vnímají zaměstnávání osob se zdravotním postižením jako určitou hrozbu při sledování jejich cíle, kterým je zisk, kdy se obávají, že tyto osoby budou málo pružné, méně mnohostranně využitelné, budou vyžadovat speciální ohledy. Zaměstnavatelé se obávají jejich vyšší nemocnosti, která je do jisté míry "podporována" i ze strany lékařů díky nastavenému bodovému systému za provedené úkony, obávají se narušení prostředí v pracovních týmech orientovaných na výkon, ohrožujícího produktivitu i kvalitu práce.

Příklady "špatné praxe" se mezi zaměstnavateli šíří výrazně rychleji než příklady praxe dobré a zanechávají v nich trvalejší odkazy, které se stávají základem pro tvorbu stereotypů a vznik předsudků. Zaměstnavatelé postrádají funkční struktury, které by jim umožnily:

- využít komplexní poradenství v otázkách zaměstnávání osob se zdravotním postižením, včetně informací o souvisejících výhodách a pobídkách,
- seznámit se s jednotlivými typy zdravotního postižení a jejich specifiky,
- nalézt dostupné a věrohodné informace o okruhu "uznaných" subjektů poskytujících tzv. náhradní plnění.

Zaměstnavatelé nevědí, jak se zdravotně postiženými zaměstnanci komunikovat, jaké existují možnosti kompenzace postižení (např. pomůcky) a jaké jsou možnosti v případě úpravy pracovního prostředí. Povinnost zaměstnavatelů s více než 25 zaměstnanci zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve výši 4% podílu na celkovém počtu svých zaměstnanců vede stále více zaměstnavatelů k tomu, aby se více zajímali o problematiku zaměstnávání těchto osob, nástroj tedy plní svoji motivační funkci. Zaměstnavatelé ale upřednostňují tzv. náhradní plnění, jako jednodušší

řešení, před cíleným vyhledáváním nových zdravotně postižených pracovníků. "Povinným" zaměstnavatelům chybí ze strany zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50 % osob se zdravotním postižením vhodný sortiment zboží a služeb pro institut tzv. náhradního plnění. Dále jsou přesvědčeni, že jejich produkce neodráží poptávku na trhu a že se nedostatečně prezentují. Některými zaměstnavateli byla zpochybněna i kvalita výrobků a služeb. Existující finanční stimuly dostatečně nemotivují zaměstnavatele zaměstnávající méně než 50 % osob se zdravotním postižením k jejich zaměstnávání.

Úroveň poradenské a informativní podpory osobám se zdravotním postižením je regionálně odlišná - některé osoby tak nemají dostatečnou informovanost o možnostech a službách poskytovaných úřadem práce, o možnostech zapojení do pracovní rehabilitace nebo jiných nástrojů podpory. Neexistuje standardizace postupů jednotlivých pracovišť úřadu práce v procesu zprostředkování zaměstnání osobám se zdravotním postižením včetně vyhledávání pracovních míst pro tyto osoby a komunikace se zaměstnavateli, kvalifikace kompetentních pracovníků pro práci s osobami se zdravotním postižením na úřadech práce není vždy na dostatečné úrovni.

Dostupnost a využití nástrojů ergodiagnostiky je převážně nedostatečná a v některých regionech není vůbec možné je zajistit, bilanční diagnostika, specializované poradenské programy pro osoby se zdravotním postižením i další nástroje, které lze zařadit do individuálních plánů pracovní rehabilitace, jsou na úřadech práce dostupné pouze v omezené míře. Regionální spolupráce relevantních aktérů v oblasti podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením je spíše nahodilá a nesystematická, stejně jako síť neziskových organizací a dalších potenciálních partnerů není po území ČR rozložena rovnoměrně.

Posudek o přiznávání invalidity ze strany lékařské posudkové služby je pro účely trhu práce nevhodný, protože neobsahuje potřebné informace pro další směřování zdravotně postiženého uchazeče o zaměstnání. Bez uvedení doporučení a omezení vyplývajících ze zdravotního stavu posuzované osoby nemůže pracovník úřadu práce definovat základní parametry vhodného pracovního místa. Neexistuje komplexní rehabilitace a rehabilitační dávka, které by předcházely přiznání statusu osoby se zdravotním postižením. Místo nich se rovnou sahá k přiznání důchodu, aniž by se vyzkoušely možnosti uplatnění těchto osob na trhu práce. Invalidní důchod tak nezohledňuje skutečnost, zda existuje či neexistuje možnost udržet, zlepšit, vytvořit nebo obnovit pracovní schopnost postižených osob s ohledem na jejich výkonnost.

Zpracované variantní návrhy komplexního systému podpory osob se zdravotním postižením vychází ze skutečnosti, že v ČR existuje systém, který sice nefunguje úplně dobře, ale disponuje mnohými osvědčenými a dostupnými nástroji, jež jsou současně srovnatelné s nástroji uplatňovanými v zahraničí. Z tohoto hlediska se nejeví jako nutné zavádět do praxe České republiky nové nástroje a nová opatření, ale pouze vhodněji využívat ty současné, již existující. Návrhy variantních řešení zahrnují:

- vytvoření podmínek pro širší využívání/odzkoušení možností, které stávající legislativa poskytuje - podpořit stávající systém formou jasné koordinace ze strany MPSV a GR ÚP ČR s cílem sjednocovat a standardizovat dílčí agendy, podpořit a cíleně koordinovat rezortní a mezirezortní spolupráci,
- postupné snižování příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením v čase za účelem eliminace tzv. efektu uzamčení, kdy účastník polevuje v úsilí najít si "řádné" zaměstnání a zvyká si na výhody subvencovaného zaměstnání v případě, že doba poskytování příspěvku je příliš vysoká a dlouhá, přestože si to situace nevyžaduje; cílem tohoto návrhu je dosažení vyšší integrace zdravotně postižených osob na otevřený trh práce,

- v rámci systému podpory zaměstnávání zdravotně postižených osob nastavit předpoklady pro implementaci prvků sociálního podnikání v ČR tak, aby sociální firmy byly akceptovány jako komplementární součást systému podpory zaměstnávání OZP.

Současně je patrné, že systém podpory zaměstnávání zdravotně postižených osob by byl výrazně efektivnější, pokud by byly vyřešeny oblasti, jakými jsou přiznávání invalidního důchodu a přiblížení definice osob se zdravotním postižením potřebám trhu práce.

Zahraniční zkušenosti ukazují, že nejpodstatnějšími prvky účinného systému podpory zaměstnávání zdravotně postižených osob jsou:

- koordinovaná spolupráce vlády, sociálních a zainteresovaných partnerů z oblasti ekonomiky, odborů, zaměstnavatelů, nositelů rehabilitace, sdružení osob se zdravotním postižením v otázce uplatnění zdravotně postižených osob,
- včasná aktivizace zdravotně postižených osob, a to podle zásady "raději rehabilitace než důchod",
- výrazné upřednostňování podpory na otevřeném trhu práce, chráněná práce je určena pro osoby, které se nemohou (trvale nebo přechodně) uplatnit na otevřeném trhu práce,
- důraz na individuální přístup, všestranné poradenství, analýzu individuální situace, doprovázení při hledání zaměstnání, eventuálně dohled v úvodní etapě zaměstnání, pomoc při řešení problémů na pracovišti,
- podpora odborného vzdělávání a získávání kvalifikace jako hlavního nástroje dlouhodobé pracovní integrace,
- pomoc "na míru" (odklon od automatického poskytování příspěvků a služeb všem subjektům, jež splní určitá kritéria k individuálnímu posouzení nároku a potřeb),
- cílená senzibilizace a získávání zaměstnavatelů pro zaměstnávání postižených osob,
- poskytování poradenství a doprovázení zaměstnavatelům při řešení konkrétní situace v jejich podniku, pokud jde o možnosti podpor, technické pomoci, úpravy pracoviště apod., pomoc při řešení eventuálních problémů na pracovišti,
- realizace akcí na posilování diverzity přístupu - zvyšování citlivosti zaměstnanců - spolupracovníků vůči osobám se zdravotním postižením,
- kompenzace dlouhodobého nebo mimořádného zatížení souvisejícího se zaměstnáním pracovníka se zdravotním postižením - kompenzace dlouhodobých nebo mimořádných nákladů, které podnik nese v důsledku zdravotního postižení zaměstnance, kompenzace nižšího výkonu pracovníka apod.,
- podpora přechodu z chráněného prostředí na otevřený trh práce,
- větší osvěta a zviditelňování dané problematiky ve společnosti - za účelem zvyšování celkového povědomí o možnostech a přínosech zaměstnávání osob se zdravotním postižením a k odstraňování eventuálních obav a předsudků vůči zapojování osob se zdravotním postižením do běžného pracovního prostředí.

V r. 2012 bylo zahájeno řešení projektu **Změny sociálně-ekonomického postavení osob samostatně výdělečně činných (sebezaměstnaných) v ČR v důsledku hospodářské krize a souvislosti se systémem sociálního zabezpečení**, jeho ukončení je plánováno na prosinec 2013. Výkon samostatné výdělečné činnosti je v současné době doprovázen řadou otázek, neboť chybí průběžné komplexní a objektivní analýzy ekonomické situace osob samostatně výdělečně činných, jejich pra-

covních a životních podmínek a místa v sociální struktuře společnosti. Z toho důvodu se objevují subjektivní a rozporné názory při posuzování jejich postavení a úlohy na trhu a ve společnosti. Dílčí hodnocení a interpretace problémů jsou často jednostranná a účelová.

Důsledky hospodářské krize a kritická místa sektoru, který se na HDP před krizí podílel zhruba 1/10 a na zaměstnanosti téměř 1/5, však nejsou známé. Otevřenou otázkou, která naléhavě vystupuje v souvislosti s důchodovou reformou, je postavení OSVČ v systému sociálního a zabezpečení a v daňovém systému. Výzkum kombinuje metody analýzy statistických (tvrdých) dat o počtech a struktuře sebezaměstnaných, jejich postavení na trhu, jejich příjmech, zhodnocení ekonomického a právního rámce jejich aktivit a (měkkých) dat z terénního šetření (realizace v roce 2012) zjišťujícího subjektivní postoje, názory, motivaci, pracovní a životní podmínky OSVČ. Realizace se opírá o spolupráci širokého okruhu expertů MPSV, MF a akademické sféry. Výstupy projektu by měly být podkladem pro úpravu příslušných právních předpisů a norem.

Rizikem výzkumu se jeví:

- rozdílné definice OSVČ z hlediska potřeby jednotlivých institucí,
- nekomplexnost statistických dat,
- nedostupnost relevantních dat za sektor sebezaměstnaných, např. daňová statistika,
- různé metody sledování a kvantifikace OSVČ a ekonomického výkonu sektoru sebezaměstnaných v ČR (mezinárodně srovnatelné jsou údaje národních účtů),
- nedostupnost dat a respondentů terénního šetření v oblasti zdánlivě samostatně výdělečné činnosti ("švarcsystému").

Cílem monografie **Srovnání efektů aktivní politiky zaměstnanosti v České republice v období růstu (2007) a během první fáze krize (2009)** bylo zjistit výsledky aktivních programů zaměstnanosti v období ekonomické recese (rok 2009) a porovnat je s výsledky zjištěnými v období ekonomické expanze (rok 2007). Do výsledků programů může totiž významně zasahovat celková ekonomická situace, respektive situace na trhu práce. Nabízí se proto otázka, zda budou programy aktivní politiky zaměstnanosti stejně efektivní i v období ekonomické recese, kdy na trhu práce působí efekt větší nabídky pracovní síly a odliv nezaměstnaných z evidence je nižší. Její zodpovězení vede k možnosti zobecnění a umožňuje efektivní formování politik na trhu práce do budoucna. V průběhu roku 2012 se zhoršení na trhu práce opakuje a výše naznačená zobecnění mohou proto pomoci orientovat přístup ke koncipování a provádění aktivní politiky zaměstnanosti.

Výzkum je založen na statistických analýzách s využitím administrativních údajů úřadů práce v ČR (OKpráce). Srovnává cílení aktivní politiky zaměstnanosti na nezaměstnané a porovnává výsledky s kvazikontrolní skupinou těch, kteří nejsou účastníky programů v krátkém a střednědobém horizontu (1-18 měsíců po skončení programu).

Zaměření jednotlivých programů se mezi roky 2007 a 2009 příliš nezměnilo, byť došlo k určitému zlepšení v některých programech. Celkově jsou programy poměrně dobře zacíleny na některé skupiny nezaměstnaných, u kterých lze předpokládat horší šanci na pracovní uplatnění (jako jsou zdravotně handicapovaní či matky s malými dětmi) a také osoby s dlouhodobou či opakovanou evidencí (zde se zastoupení těchto skupin v programech oproti roku 2007 ještě zlepšilo). Trvaleji jsou v programech méně zastoupeny osoby se základním vzděláním a méně také osoby nad 50 let.

Většina programů přinesla v roce 2009 svým účastníkům výrazně vyšší šanci na odchod z evidence než ve srovnatelné skupině neúčastníků (a to navzdory poměrně nepříznivé situaci na trhu práce). Slabší ve srovnání s rokem 2007 jsou pochopitelně výsledky rekvalifikačních programů. V případě výraznějších hospodářských problémů jsou krátkodobé a střednědobé efekty rekvalifikačních efektů nižší a jejich možný přínos se může projevit až v delším časovém horizontu, než jaký naše analýza postihovala.² Projekty ESF nebylo možné s ohledem na dostupná data spolehlivě zhodnotit, lze ovšem podle provedené analýzy předpokládat, že minimálně u programů podpory tvorby míst dosahují ESF dobrých výsledků.

Aktivní politika zaměstnanosti má tedy celkově potenciál minimálně částečně překonávat individuální znevýhodnění určitých skupin nezaměstnaných při umožnění odchodu z evidence úřadů práce.

3.1.6 Monitorování procesů migrace a politik integrace cizinců na trhu práce a ve společnosti

V rámci této oblasti byla v r. 2012 pozornost věnována zejména těmto problémovým okruhům:

- koncipování návrhu informačního systému o rodinách imigrantů z třetích zemí,
- nalezení bariér integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí.

Vytvoření **informačního systému o rodinách imigrantů z třetích zemí by mělo** usnadnit získávání dat o počtu a struktuře rodin imigrantů, místu jejich pobytu, jejich ekonomické situaci a jejich potřebách. Tyto informace jsou velmi významné při tvorbě a implementaci státní integrační politiky reflektující kapacitu sociální infrastruktury (trhu práce, institucí pro přípravu na povolání, základního, středního i vysokého školství, zdravotnictví, sociálního zabezpečení, kultury apod.). Informační systém by měl v ideálním případě zahrnout všechny rodiny cizinců z třetích zemí žijících na území České republiky.

K hlavním cílům vytvoření tohoto systému patří:

- navrhnout a ověřit metodiku umožňující mapování údajů o rodinné situaci imigrantů z třetích zemí (především složení imigrantských rodin, počet členů rodin pobývajících v ČR, jejich ekonomické postavení a situaci, počet členů rodin žijících v zemi původu a usilujících o sjednocení rodiny apod.),
- zjistit, do jaké míry lze využít Cizinecký informační systém a údaje ČSÚ ze sčítání lidu 2011 pro účely deskripce základního souboru všech rodin cizinců žijících v České republice,
- vytvořit model pro kvótní výběr rodin cizinců pro účely terénního empirického šetření,
- odhadnout potenciální nároky sociálního systému spojené s budoucím slučováním rodin.

V první fázi realizace projektu v roce 2012 byla vyjasněna nejdůležitější teoretická východiska a operacionalizovány používané pojmy a byla navržena metodika

---

² Zahraniční analýzy i naše analýza na datech za rok 2007 ukázaly, že efekty rekvalifikačních programů jsou spíše dlouhodobější (viz Hora a kol. 2009, Card a kol. 2009)

empirického sběru dat. Byly vytvořeny dva typy standardizovaných záznamových archů: tzv. rodinná karta a individuální karta pro každého člena rodiny. Dalším krokem bylo vytvoření výběrového souboru rodin imigrantů podle zvolených znaků (pobyťový status, účel pobytu, délka pobytu, státní občanství, místo bydliště, pohlaví, věk, vzdělání, ekonomická aktivita, rodinný stav, počet dětí, rodina v ČR). Na základě popisu základního souboru cizinců s povolením k pobytu byly navrženy kvóty pro výběr reprezentativního souboru rodinných domácností imigrantů z třetích zemí. K popisu základního souboru byl v roce 2012 využit CIS, v roce 2013 budou analyzována data ze sčítání lidu z roku 2011.

V roce 2012 proběhl předvýzkum, který shromáždil data o 20 rodinách a jejich členech. Data z předvýzkumu nebyla samostatně analyzována kvůli neúplnosti. Soubor dat bude doplněn v průběhu února 2013. Data z předvýzkumu budou zahrnuta do celkového zpracování výběrového souboru rodin z třetích zemí (CTZ).

Projekt **Metodika hodnocení monitorovacích nástrojů integračního procesu cizinců z třetích zemí v ČR** přímo navazoval na řešení stejnojmenného projektu z minulých let. V r. 2012 byla pozornost věnována těmto základním oblastem:

- první skupina činností byla orientována na aktualizaci sledovaných kvantitativních ukazatelů z administrativních zdrojů a posouzení možností monitoringu dalších doplňujících indikátorů relevantních pro sledování a hodnocení stupně integrace cizinců z třetích zemí v ČR,
- druhou skupinu činností představovalo založení samostatné části kvalitativních indikátorů monitorující názory a postoje české společnosti ke zde usazeným cizincům a naopak - názory a postoje cizinců k majoritní společnosti (postoje majoritní společnosti šetří každoročně se opakující šetření Centra pro výzkum veřejného mínění, postoje cizinců obsahují výsledky terénních dotazníkových šetření celostátního rozsahu s tematikou týkající se integrace cizinců z třetích zemí v ČR).

Jako typické rysy vývoje pobytu cizinců z třetích zemí v ČR v posledních třech letech lze souhrnně charakterizovat jako postupně se snižující rozsah jejich imigrace při souběžné převažující tendenci posilování integrace do české společnosti. Narůstal vliv regulačních opatření vlády, tj. změn v pobyťovém zákoně, zvýšená kontrolní činnost státních orgánů v oblasti legalnosti pobytu aj.

Souběžně se od konce roku 2008 zvyšuje počet cizinců s trvalým pobytem. Jejich počet se v průběhu let 2009 až 2011 zvýšil o cca 20 tis. osob (na cca 138 tis. osob koncem roku 2011 při cca 55% podílu na celkovém počtu). Cizinci z třetích zemí jsou motivováni k dosažení tohoto pobyťového statusu (rovné postavení v právech a povinnostech s občany ČR včetně lepších šancí na pracovním trhu) a usilují o něj, přes zvýšení nároků na jeho získání (prokázání znalostí základů českého jazyka, ekonomické a sociální zajištění). Integrační efekty statusu trvalého pobytu vytvářejí (ve vysoké míře pro druhou generaci) základ celoživotního pobytu v ČR a zapojení do širších společenských, sociálních a kulturních vazeb.

Zvyšuje se význam slučování rodin. Bezprostředním důsledkem je růst počtu cizinců, kteří nemají vlastní příjem z výdělečné činnosti (jejich rozsah se zvýšil z cca 86 tis. koncem roku 2008 na 145 tis. v roce 2010 a na 118 tis. v prosinci 2011). Převážnou část tvoří ženy a nezaopatřené děti (v roce 2011 odhadem 60 až 70 tis. žen a cca 20 tis. dětí).

Hodnocení školy jako sociální instituce vypovídalo o nediskriminačním prostředí českých škol a postoje žáků/cizinců se v tomto směru nelišily od výsledků českých spolužáků (výrok „ve škole si nacházím přátele“ 88 % Čechů, 86 % cizinců). Žáci s migrační historií měli v roce 2009 ve srovnání s českými srovnatelné, často lepší

studijní výsledky, a to ve všech předmětech kromě českého jazyka. Žáci původem z Asie vykazovali významně lepší prospěch ve srovnání se žáky z postsovětských zemí. Děti z rodin původem z Asie v podstatné většině (83 %) usilují o dosažení vysokoškolského vzdělání (domácí 54 %, postsovětské země 53 %) a zcela zamítají možnost vyučení v oboru (Češi 17 %, země bývalého SSSR 14 %).

Ve změnách rozsahu a struktury zaměstnanosti cizinců z třetích zemí evidovaných na úřadech práce převažují faktory pozitivně ovlivňující tendence k jejich hlubší integraci - zvýšil se podíl stabilnějších pracovních poměrů a současně vzrostl podíl osob zastávajících náročnější (kvalifikovanější) pracovní pozice.

Dlouhodobě vysoký je podíl cizinců z třetích zemí podnikajících na základě živnostenského listu (koncem roku 2004 dosahoval jejich počet téměř 50 tisíc a představoval více než polovinu výdělečně činných cizinců). Počet živnostníků z třetích zemí se plynule zvyšoval jak v konjunkturu (mezi rokem 2004 a 2008 vzrostl jejich počet o cca 13 tis. osob), tak v období krize (od konce roku 2008 do prosince 2011 se jejich počet zvýšil o dalších cca 12 tis. osob). Experti upozorňují na současné prolínání s uplatňováním "švarcsystému" a na aktivity v šedé a černé ekonomice, které integrační procesy narušují.

Do roku 2011 považovala nadpoloviční většina (55 %) dotázaných českých občanů zaměstnávání cizinců v ČR za správné. Vzhledem k pokračující ekonomické krizi, obavám ze ztráty zaměstnání, existenčním nejistotám v souvislosti s řadou úsporných opatření atd. podpora zaměstnávání cizinců u české veřejnosti klesá. V roce 2012 byl zaznamenán pokles pozitivních vyjádření o 5 p.b. Roste význam názorů, že cizinci konkurují na trhu práce a že je třeba omezit jejich zaměstnávání v oblastech s vysokou nezaměstnaností. Většina občanů ČR a zde žijících cizinců preferují co nejvyšší míru přizpůsobení českému způsobu života.

V rámci hledání **bariér integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí** byla vytvořena kvalifikovaná metodika specifického výzkumu veřejného mínění na téma integrace a její bariéry, která by prostřednictvím vybraných kvalitativních ukazatelů umožňovala dlouhodobé monitorování názorů a postojů cizinců z třetích zemí, a tím i posuzování a hodnocení stupně integrace cizinců z třetích zemí do české společnosti. Metodika by měla umožnit buď pravidelný, nebo náhodný (nárazový) monitoring situace cizinců z třetích zemí bez ohledu na příslušnost k národnostní komunitě. Tato metodika je založena na motivačních a postojeových ukazatelích monitorujících pracovní, společenskou integraci cizinců z třetích zemí, které nelze získat ze statistických (administrativních) dat. Bylo realizováno dotazníkové šetření na 309 respondentech z třetích zemí (konkrétně státních příslušníků Ukrajiny, Vietnamu a Ruské federace), kde byly validovány vybrané kvalitativní indikátory procesu integrace.

Na základě dotazníkového šetření byly identifikovány problémové oblasti integrace cizinců z třetích zemí v České republice a byly odzkoušeny ukazatele hodnocení pokroku v integraci cizinců z třetích zemí a účinnosti současných integračních opatření na centrální úrovni, s cílem usnadnit přijímání adekvátních opatření rovněž na lokální úrovni (např. poznatky pro nestátní neziskové organizace vhodné pro cílenější zaměření jejich služeb, oslovení konkrétních skupin apod.). Vyhodnocením jednotlivých indikátorů sledovaných výzkumných oblastí byly určeny zásadní problémové oblasti (bariéry) výrazně ovlivňující průběh procesu integrace cizinců z třetích zemí v ČR, které lze shrnout do několika následujících bodů:

- komplikovanost migrační politiky ČR, která se mění podle vývoje mezinárodní politiky a ekonomiky ČR,
- přetrvávající dlouhodobá rigidita zaměstnávání cizinců z třetích zemí,

- nízké znalosti cizinců z třetích zemí z oblasti práva,
- obecně nízká vymahatelnost práva,
- nedostatečná informovanost cizinců o možnostech, právech a povinnostech jejich existence v ČR,
- odstup majority od menšin a naopak tendence některých menšin se izolovat,
- absence funkčního systému (obzvláště dalšího) vzdělávání dospělých cizinců z třetích zemí,
- nízká motivace cizinců ze třetích zemí učit se a rozvíjet znalost českého jazyka,
- kvalita výuky českého jazyka cizinců z třetích zemí,
- náročnost administrativy, přístup úředníků k těmto osobám,
- negativní nastavení společensko-politického klimatu zejména vůči cizincům z třetích zemí,
- neregulérní nebo nelegální zaměstnávání cizinců z třetích zemí, resp. výkon tzv. černé práce,
- korupce (ať už na ní cizinci doplácují, nebo jí umí využít).

Na základě výsledků předkládaného výzkumu bariér integrace reflexí cizinců z třetích zemí a poznatků získaných sekundární analýzou relevantních teoretických i výzkumných pramenů formuloval výzkumný tým střednědobé a dlouhodobé priority a opatření. V rámci střednědobých priorit bylo uvedeno několik oblastí a návrhy způsobu řešení:

- potřeba dosáhnout zvýšení úrovně znalosti českého jazyka u cizinců z třetích zemí, což má přímý vliv na rozvoj jejich sociálního i pracovního kapitálu a na intenzitu jejich interakce s majoritou a rozšíření možností jejich integrace do majoritní společnosti (z toho důvodu je nutné zvýšit motivaci cizinců z třetích zemí zdokonalovat úroveň jejich znalosti českého jazyka, přičemž předpoklad tohoto je zvýšení požadované úrovně znalosti českého jazyka u cizinců z třetích zemí jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu; dále je žádoucí rozšířit síť jazykových kurzů zdarma za pomoci využití finančních prostředků EIF a ESF, zvýšit kvalitu jazykových kurzů, sladit režim jazykové výuky cizinců z třetích zemí v kurzech s jejich pracovním režimem, rozvinout spolupráci MV ČR a MŠMT v oblasti jazykové výuky cizinců z třetích zemí),
- větší důraz na potřeby a možnosti sídelní (rezidenční) integrace cizinců z třetích zemí prostřednictvím aktivní a úzké spolupráce zejména s regionální a místní samosprávou a organizacemi orientovanými na práci s cizinci z třetích zemí při zohlednění regionálních potřeb,
- ve výzkumech integrace cizinců z třetích zemí se více zaměřit na znalost životních podmínek těchto cizinců v zemích jejich původu, což předpokládá adekvátní uzpůsobení finančních programů MV ČR, případně jiných rezortů a prostřednictvím Evropské migrační sítě podporovat výměnu informací o životních podmínkách ve zdrojových zemích migrace,
- efektivnější přenos informací určených pro cizince z třetích zemí o jejich právech, povinnostech a možnostech v ČR při zohlednění diverzit podle státní příslušnosti, věku, pohlaví, vzdělání a účelu pobytu, s předpokladem jak většího zacílení a prohloubení užší spolupráce se specifickými skupinami v rámci cizinců z třetích zemí, tak většího zacílení na ženy-cizinky, a to z důvodu jejich vyšších předpokladů pro roli "nositelek kultury",

- větší zacílení integračních programů na rodiny cizinců z třetích zemí a zohlednění generačních rozdílů v potřebách integrace těchto rodin, a to za pomoci vyhodnocování trendů jejich života a generačního soužití na základě existujících dat a nových výzkumů, průběžné uzpůsobování integračních programů a aktivit na základě výzkumem získaných poznatků,
- rozlišování, identifikace a včasná diagnostika integračních potřeb jednotlivých menšin cizinců z třetích zemí, posouzení jejich vztahu k potřebám a cílům majority a společnosti jako celku a zohlednění výsledných zjištění při tvorbě nových, resp. úpravě starých opatření integrační politiky,
- aktivní spolupráce se zaměstnavateli zaměstnávajícími cizince z třetích zemí nejen na bázi kontrol a represí ze strany státních kontrolních orgánů, ale zacílení na zvyšování jejich informovanosti v pracovněprávní oblasti,
- zvýšení terénní práce s cizinci z třetích zemí uzpůsobením finančních programů s cílem zvýšit aktivitu neziskových a dobrovolných organizací zaměřených na práci s cizinci v terénu.

V rámci dlouhodobých priorit byla formulována tato doporučení:

- dosažení jasné a zřetelné formulace základní koncepce migrační a integrační politiky (pokud možno s dlouhodobou perspektivou trvání),
- určení vhodných způsobů prezentace a osvěty (nikoli formou reklamy) majority a cizinců o východiskách, směřování a cílech migrační a integrační politiky ČR,
- vybudování funkčního systému kontinuální evaluace kvality nástrojů integrační politiky (např. jazykové kurzy, distribuce letáků/brožur apod.),
- dlouhodobá snaha o modifikaci postojů majoritní společnosti vůči cizincům z třetích zemí ve smyslu snížení xenofobních projevů a zajištění rovného zacházení s cizinci.

Na tomto základě byla následně věnována pozornost problematice tzv. asistenčních služeb v tomto procesu. Důraz byl kladen na vztah mezi "poptávkou" a "nabídkou" ve smyslu zhodnocení souladu mezi potřebami vyjadřovanými cizinci z třetích zemí a podmínkami, které mohou bránit či přispívat k integraci. Úspěšnost integrace cizinců z třetích zemí totiž závisí do značné míry na podmínkách (faktorech, opatřeních, službách atd.) podporujících jejich integraci, na existenci či absenci těchto podmínek na určitém území, míře jejich naplnění, dostupnosti, případně na dalších předpokladech ovlivňujících platnost těchto podmínek a možnosti jejich využití samotnými cizinci z třetích zemí.

Byla provedena příprava a zajištění realizace dotazníkového šetření mezi cca 350 respondenty (státními příslušníky Ukrajiny, Vietnamu, Ruské federace). S cílem detailnějšího exkurzu do této oblasti je současně připravována realizace 20 hloubkových rozhovorů s cizinci z třetích zemí a experty na danou problematiku. Zjištěné poznatky a zachycené trendy mohou být zohledněny při tvorbě a implementaci regionální či státní integrační politiky a dalších agend (trh práce, sociální služby, bezpečnostní politika, prevence sociálně nežádoucích jevů apod.). Nezbytnou podmínkou pro zohlednění zjištěných poznatků v uvedených politikách či zajištění uvedených agend s ohledem na tyto poznatky je zájem o jejich promítnutí do praxe ze strany dotčených institucí. V případě takového zájmu bude dlouhodobým efektem projektu zkvalitnění a větší efektivita integračních politik, zejména pokud jde o podporu dostupnosti nabízených služeb, jejich přesnější zacílení na potřeby cizinců z třetích zemí apod.

V rámci projektu **Kvantitativní a kvalitativní ukazatelé pro hodnocení integrace cizinců z třetích zemí v ČR ve světle aktuálních dat a nových**

poznatků byla provedena aktualizace dříve získaných údajů, přičemž byla provedena analýza poskytování zdravotní péče cizincům z třetích zemí. Jde o velmi aktuální, v ČR dosud problematickou záležitost, která vyžaduje analýzu současného stavu, připravovaných opatření i šetření v terénu.

Výstupem činností v roce 2012 byly:

- aktualizovaná, zpřesněná a doplněná „Soustava kvantitativních ukazatelů monitorující integraci cizinců z třetích zemí“, s údaji od 31. 12. 2004 do k 30. 6. 2012,
- policy paper pro zadavatele projektu s analýzou vývoje integračních indikátorů,
- vypracovaná podkladová studie „Legislativní, institucionální a ekonomická analýza poskytování a čerpání zdravotní péče cizincům z třetích zemí v ČR“,
- rozšířené údaje z oblasti zdravotního pojištění a zdravotní péče o cizince z třetích zemí v ČR,
- průběžná monitorovací zpráva o průběhu řešení projektu.

Ze sledování integračních indikátorů vyplynulo, že od konce roku 2011 do 30. 6. 2012 pokračoval mírný pokles počtu cizinců z třetích zemí pobývajících na území ČR (zhruba o 3 tis. osob), současně se však na druhé straně zvýšil počet trvalých pobytů (zvýšení o 5 tis. osob). Růst počtu trvalých pobytů doprovázelo zvyšování počtu cizinců, kteří složili předepsané zkoušky ze znalostí základů českého jazyka. Jejich počet se ve sledovaném pololetí proti předchozímu období zvýšil o cca 8,3 tis. osob.

V I. pololetí 2012 deklarovalo jako prioritní záměr sloučení rodiny 32,5 % cizinců z třetích zemí. Se slučováním rodin souvisí formování rozsahu a kvality integrace druhé generace cizinců. Sleduje se počet a struktura věkově mladších, kteří se účastní procesu vzdělávání na jednotlivých typech škol (od mateřských po vysoké). Z údajů jak ve střednědobém horizontu, tak za aktuální školní rok (2011/12) je zřejmé, že počet žáků a studentů roste a jejich podíl na celkovém počtu cizinců z třetích zemí se postupně zvyšuje (k 30. 6. 2012 dosahoval 11,2 % oproti 8,8 % v roce 2008).

Významným aspektem integračních procesů je právo cizinců z třetích zemí s trvalým pobytem na poskytování sociálních dávek za podmínek občanů ČR (dávky státní sociální podpory, dávky v hmotné nouzi, příspěvky na péči). Od závěru roku 2008 do konce roku 2011 jejich objem vzrůstal z cca 28,8 mil. Kč na cca 50,9 mil. Kč, podíl na celkovém rozsahu dávek v ČR vzrostl z 0,76 % v prosinci 2008 na 1,08 % v prosinci 2011.

Pozornost byla rovněž věnována **integraci dětí cizinců z třetích zemí na základě mezinárodního šetření OECD PISA a na základě výsledků řízených rozhovorů s pedagogy základních škol**. Předností kvantitativního mezinárodního šetření OECD PISA jsou poznatky o rodinném zázemí a vybraných aspektech vzdělávání patnáctiletých žáků/cizinců v komparaci s českými žáky.³ Nejnovější výsledky, které byly v době zpracování k dispozici, jsou z roku 2009. Šetření realizovaného podle mezinárodní metodiky se zúčastnilo 290 škol v celé ČR. Výsledný soubor cizinců byl vybrán z celkového vzorku respondentů (asi 6 000 žáků) a kategorii žáků zahraničního

---

³ Výběrový vzorek zahrnuje žáky z různých typů škol, včetně škol výběrových; například gymnázium a konzervatoře navštěvuje ve sledovaném vzorku 43 % testovaných žáků zahraničního původu, vyšší odborné školy s maturitou 13 %, klasickou základní školu navštěvuje 40 %. Z tohoto pohledu se jedná tak trochu o "elitní soubor" cizinců; soubor nezahrnuje výlučně žáky původem z třetích zemí, ale jejich zastoupení je v drtivé převaze (80 %).

původu prezentovalo 216 respondentů⁴. Početně nevelký soubor, který sice nezaručuje reprezentativnost, je však ojedinělý, v ČR dosud neprobádaný informační zdroj, ze kterého, vzhledem k mezinárodní srovnatelnosti, čerpá např. OECD při stanovení indikátorů v oblasti integrace cizinců do oblasti vzdělávání v hostitelských zemích.

Stěžejní poznatky z mezinárodního šetření PISA byly strukturovány do zjišťování rodinného a materiálního zázemí, věku příchodu do ČR, jazykových znalostí, struktur domácností žáků/cizinců, úrovně vzdělání jejich rodičů, vybavení domácnosti atd. Následovaly otázky týkající se předškolní výchovy a největší prostor byl věnován školní docházce. V rámci toho byl sledován především prospěch žáků/cizinců ve škole a jejich mimoškolní aktivity. Informačně podnětné bylo zejména subjektivní hodnocení školy, kterou tito žáci navštěvovali, a jejich vzdělanostní cíle a plánované perspektivy v dalším životě.

Výsledky šetření např. prokázaly, že dotázaní žáci s migrační historií měli v roce 2009 ve srovnání s českými žáky srovnatelné, často lepší studijní výsledky, a to ve všech předmětech, kromě českého jazyka. Žáci původem z Asie vykazovali významně lepší prospěch ve srovnání s žáky z postsovětských zemí. Žáci se zahraničním původem využívají ve vyšší míře doučování, zejména rozšířenou výuku českého jazyka, ale i možnost doučování dalších předmětů (matematika, přírodní vědy) a byli aktivnější ve čtenářských aktivitách. Při hodnocení školy byli žáci zahraničního původu o něco kritičtější než jejich čeští vrstevníci, třebaže vesměs i zde převažovalo kladné hodnocení. O významu školy při získání sebevědomí jsou v nejvyšší míře přesvědčeni Asiaté. Hodnocení školy jako sociální instituce vypovídalo o nediskriminačním prostředí českých škol a výsledky žáků/cizinců se v tomto směru nelišily od výsledků českých spolužáků (viz výrok "ve škole si nacházím přátele" 88 % Čechů, 86 % cizinců).

Zajímavé je zjištění, že žáci s migrační minulostí převyšují svými ambicemi, týkající se jejich budoucího dosaženého vzdělání své české vrstevníky. To se projevilo především u žáků původem z Asie, u nichž výrazná většina (83 %) usilovala o dosažení vysokoškolského vzdělání (domácí 54 %, postsovětské země 53 %). Dále bylo např. zjištěno, že respondenti z asijského prostředí zcela zamítli možnost vyučení v oboru (Češi 17 %, země bývalého SSSR 14 %) a jejich vzdělanostní ambice byly vyšší než u jejich rodičů.

Řízené rozhovory s pedagogy základních škol v podstatě potvrdily zjištěné výsledky mezinárodního šetření PISA z roku 2009 a odhalily kromě toho řadu problémů a nedostatků, které integrace dětí zahraničního původu do základního vzdělávacího systému má a které bude nezbytné v brzké budoucnosti řešit.

3.1.7 Hodnocení politiky sociálních služeb v širší perspektivě

V rámci této oblasti byla v r. 2012 pozornost věnována zejména těmto problémovým okruhům:

- porovnání datových zdrojů o příjemcích příspěvku na péči,
- ekonomická efektivnost zajišťování péče o příjemce příspěvku na péči,
- koncipování modelu minimální kapacity sítě sociálních služeb na daném modelovém území.

---

⁴ Pro srovnání lze uvést, že podíl cizinců z třetích zemí na českém obyvatelstvu činil v daném roce 2,8 %, podíl žáků-cizinců z třetích zemí k českým žákům 1,3 %.

Příspěvek na péči tvoří v současné době nejvýznamnější část výdajů na sociální služby a měl by být i nejvýznamnějším zdrojem financování sociálních služeb. V roce 2011 činil objem vyplacených prostředků na tuto dávku cca 20 mld. Kč, tj. cca 44 % celkových výdajů na sociální služby. Z provedených analýz a šetření přitom vyplývá, že přibližně 48 % osob s příspěvkem na péči tuto dávku plně nevyužívá k zabezpečení potřebné péče výhradně od registrovaného poskytovatele sociálních služeb, do systému sociálních služeb se tak navrácí pouze část z objemu vyplacených prostředků na příspěvek na péči.

Podrobně byl zmapován vývoj struktury využívání příspěvku na péči v letech 2007-2010 v členění podle pohlaví, věku, míry, resp. stupně závislosti, formy využívání příspěvku a typu využívané služby na základě údajů informačního systému o příspěvku na péči. Tato data byla následně porovnána s údaji o počtech příjemců příspěvku na péči, které jednotliví poskytovatelé sociálních služeb vykázali v souvislosti s podáním žádosti o přiznání dotací na svoji činnost v r. 2010 a 2011.

I přes skutečnost, že tyto datové zdroje nejsou plně srovnatelné, lze tvrdit, že data obsažená v informačním systému o příspěvku na péči neposkytují věrohodný obraz o skutečnosti. Údaje o formě čerpané sociální služby totiž nejsou u jednotlivých klientů po vyřízení žádosti o přiznání příspěvku na péči aktualizovány podle skutečného stavu (podle typu poskytované péče), resp. v informačním systému nejsou zachycovány změny, k nimž v průběhu doby pobírání příspěvku na péči dochází. Z tohoto důvodu je proto možné data získaná od registrovaných poskytovatelů sociálních služeb v rámci dotačního řízení (i přes riziko zkreslení) chápat jako přesnější odraz skutečně poskytované péče v systému sociálních služeb.

Na základě výsledků provedené analýzy příspěvku na péči vycházející z údajů informačního systému o příspěvku na péči je možné vyslovit tyto klíčové závěry:

- příspěvek na péči je přiznáván spíše ženám, jejich podíl na celkovém počtu příjemců příspěvku na péči dlouhodobě činí téměř dvě třetiny (65 %);
- příspěvek na péči je nejčastěji přiznáván osobám ve věku 76 až 90 let;
- počet osob pobírajících příspěvek na péči od roku 2007 roste,
- nejvyšší průměrný meziroční nárůst byl ve sledovaném období zjištěn u příspěvku na péči ve IV. stupni závislosti (24 %), v čase rovněž roste podíl osob pobírajících příspěvek na péči ve III. a IV. stupni závislosti;
- ve sledovaném období vzrostl podíl příjemců příspěvku na péči využívajících služby registrovaných poskytovatelů, a to v pobytových, ambulantních i terénních zařízeních;
- v případě pobytových zařízení ve sledovaném období nejvýznamněji vzrostl podíl příjemců příspěvku na péči ve IV. a III. stupni závislosti;
- v případě terénních zařízení nejvýznamněji naopak vzrostl podíl příjemců příspěvku na péči v I. a II. stupni závislosti;
- u osob ve vyšších věkových skupinách (nad 76 let) byla ve sledovaném období míra závislosti žen vyšší než u mužů, nejvyšší rozdíl nastal ve IV. stupni závislosti ve věkové skupině nad 91 let;
- míra závislosti u osob v mladších věkových skupinách byla především u nižších stupňů závislosti prakticky neměnná, z hlediska pohlaví přitom byla nepatrně vyšší u mužů;
- v roce 2010 došlo k výraznému nárůstu příjemců příspěvku na péči všech stupňů závislosti ve věkové skupině osob starších 91 let, tento nárůst byl pravděpodobně způsoben důsledky ekonomické krize, kdy růst životních nákladů nebyl v roce 2010

kompenzován zvýšením důchodů, naopak byla v sociální oblasti realizována řada úsporných opatření, a proto rodiny hledaly náhradu chybějících příjmů v relativně snadno dostupném systému.

Provedená **analýza ekonomické efektivity péče o příjemce příspěvku na péči** navázala na dříve realizovaná hodnocení efektivity sociálních služeb, kdy byla pozornost věnována hodnocení efektivity poskytování sociálních služeb v pobytových zařízeních sociálních služeb a v rámci pečovatelské služby, komplexně byly zmapovány náklady na poskytování ošetrovatelské péče v pobytových zařízeních sociálních služeb. Získané poznatky opakovaně ukázaly, že stávající systém financování služeb sociální péče je neefektivní především:

- v důsledku závislosti poskytovatelů sociálních služeb na výši přiznaných dotací ze státního rozpočtu,
- v důsledku tzv. "cenové regulace" výše úhrady za pobyt a stravu v pobytových a ambulantních zařízeních a za jednotlivé úkony v rámci terénních sociálních služeb ze strany státu,
- v důsledku dlouhodobého tunelování systému sociálních služeb ze strany zdravotních pojišťoven, které kryjí náklady na poskytování ošetrovatelské a rehabilitační péče v pobytových zařízeních pouze z cca 20 %.

Tyto poznatky byly potvrzeny především těmito zjištěními:

- kritéria pro stanovení míry závislosti, a tedy i pro přiznání příspěvku na péči v jednotlivých stupních závislosti nejsou stanovena objektivně pro všechny skupiny zdravotně handicapovaných skupin, popř. způsob hodnocení míry závislosti není vhodně nastaven,
- sociální pracovníci jednotlivých obcí s rozšířenou působností a obecních úřadů obcí s pověřeným obecním úřadem nemají přehled o celkovém počtu a struktuře příjemců příspěvku na péči podle jednotlivých stupňů míry závislosti na území města a jeho spádového území.

Z provedeného rozboru podílu občana a jeho rodiny na krytí nákladů poskytovaných sociálních služeb vyplynulo, že nejvyšší podíl úhrady klienta na krytí nákladů poskytovaných sociálních služeb je v pobytových zařízeních, a to jak v absolutním, tak i v relativním vyjádření, zatímco nejnižší výše úhrady klienta v absolutním vyjádření je při poskytování terénních sociálních služeb, v relativním vyjádření je přitom na srovnatelné úrovni v ambulantních zařízeních denního charakteru (centra denních služeb, denní stacionáře). Jedná se o zcela logické závěry, které vyplývají ze samotných principů konstrukce výše úhrad klienta za poskytované služby podle platné právní úpravy.

Analýza přiznané dotace ze státního rozpočtu na financování poskytovaných sociálních služeb ukázala, že v r. 2009 nejvyšší dotace v absolutním vyjádření v přepočtu na jednoho klienta měsíčně byly poskytnuty zařízením poskytujícím služby v týdenních stacionářích a v domovech pro osoby se zdravotním postižením, nejnižší naopak pro služby tísňové péče a pro zařízení pečovatelské služby. V relativním vyjádření byla poskytnuta relativně nejvyšší úroveň podpory na služby podporovaného bydlení a na průvodcovské a předčitatelské služby, nejnižší naopak zařízením poskytujícím pečovatelskou službu a odlehčovací služby. Tyto údaje potvrdily, že systém poskytování dotací ze strany MPSV nebyl využit k podpoře deklarovaného přechodu od služeb poskytovaných v pobytových zařízeních ke službám poskytovaným v přirozeném prostředí jednotlivých klientů sociálních služeb.

Provedená analýza výše prostředků poskytovaných poskytovateli služeb sociální péče z rozpočtu jednotlivých obcí, měst a krajů ukázala, že v absolutním vyjádření byla největší úroveň podpory poskytována týdenním a denním stacionářům, nejnižší zařízením poskytujícím služby tísňové péče. V relativním vyjádření k úrovni celkových provozních nákladů byla nejvyšší úroveň podpory poskytnuta zařízením poskytujícím pečovatelskou službu a denním stacionářům, naopak relativně nejnižší úroveň podpory byla poskytnuta zdravotnickým zařízením poskytujícím sociální služby a domovům pro seniory. V tomto směru se ukázalo, že příspěvky poskytovatelům sociálních služeb nejsou poskytovány v převážné míře jako důsledek podpory realizace místních, popř. regionálních plánů rozvoje sociálních služeb, ale představují "doplněk" k dotacím poskytnutým MPSV ze státního rozpočtu tak, aby byl zajištěn základní provoz jednotlivých poskytovatelů.

Výrazným způsobem ovlivňuje efektivnost péče o příjemce příspěvku na péči přístup zdravotních pojišťoven k financování nákladů ošetrovateľské a rehabilitační péče v pobytových zařízeních sociálních služeb. Výkonové hodnocení nákladů této péče na rozdíl od paušální platby srovnatelného typu péče v lůžkových zdravotnických zařízeních a pouze relativně pětina výše úhrady skutečných nákladů této péče jsou projevem diskriminačního postoje zdravotních pojišťoven vůči pobytovým zařízením sociálních služeb.

Vedle těchto skutečností ovlivňují efektivnost poskytování jednotlivých typů sociálních služeb i další faktory. Ukázalo se, že závislost poskytovatelů sociálních služeb na přiznání dotací ze státního rozpočtu brání rozvoji sociálních služeb, což se projevuje mj. v tom, že kapacity terénních a ambulantních služeb se od r. 2007 prakticky nezvýšily a počet nově vytvořených pracovních míst je relativně velmi nízký. Pokud by bylo vytvořeno žádoucí tržní prostředí, dříve provedené propočty ukázaly, že v sektoru sociálních služeb by bylo možno vytvořit až 11,8 tis. nových pracovních míst.

Dalším faktorem, jemuž byla věnována pozornost, byl vliv poklesu příjmu z ekonomické aktivity v důsledku péče o příjemce příspěvku na péči a kompenzace tohoto příjmu právě příspěvkem na péči. Dlouhodobá péče o rodinného příslušníka nebo blízkou osobu je totiž spojena s komplexním sociálním, ekonomickým a zdravotním dopadem na pečovatele a jeho nejbližší okolí. V praxi se postupně rozvíjí model sdílené péče, jehož cílem je umožnit nesoběstačné osobě žít nezávislým životem ve vlastní domácnosti za pomoci rodiny a komunitních služeb tak dlouho, dokud se tento způsob jeví jako smysluplný a praktický. Z dříve provedených propočtů MPSV vyplývá, že celkové náklady této péče jsou v porovnání s jinými formacemi nejnižší, což vede k úvaze o vhodnosti diferenciaci výše příspěvku na péči v závislosti na tom, zda péče o příjemce příspěvku na péči je poskytována v pobytovém nebo ambulantním zařízení nebo v jeho přirozeném prostředí, a to buď registrovaným poskytovatelem sociálních služeb, nebo rodinným příslušníkem, popř. blízkou osobou.

Pozornost byla rovněž věnována porovnání výše přiznané státní dotace s objemem odvodů, které je poskytovatel sociálních služeb a každý jeho zaměstnanec povinen odvést na daních a na pojistném na sociální a zdravotní pojištění. Z provedených analýz výše státních dotací a objemu zaplacených přímých a nepřímých daní vč. sociálního a zdravotního pojištění poskytovateli služeb sociální péče a jejich zaměstnanců vyplývá, že v r. 2009 obdrželi poskyvatelé těchto služeb od MPSV dotaci v celkové výši 5 653 mil. Kč, přičemž celkový objem zaplacených daní a pojistného činil 7 574 mil. Kč, tj. o cca jednu třetinu více. Objem dotací poskytovaných MPSV ze státního rozpočtu se v porovnání s objemem daní a pojistného zaplaceného poskytovateli služeb sociální péče přitom výrazně snižuje.

V tvorbě **modelu minimální kapacity sítě sociálních služeb** na území regionu je nezbytné mít na zřeteli, že při koncipování sociálních aktivit a jejich racionálního provozování je nutno vycházet ze dvou hlavních premis:

- celá baterie sociálních služeb tak, jak jsou definovány v zákoně o sociálních službách, by měla být k dispozici v zásadě na území každého kraje,
- při rozhodování o vybavenosti jednotlivých obcí (měst) a jejich spádových území je nutno mít na zřeteli, že jedním ze stěžejních aspektů ovlivňujících rozhodovací procesy je velikost obce (města) a jejího spádového území. V tomto smyslu je proto třeba zabývat se např. tím, jaká má být optimální velikost obce (města), v níž je již možné zabezpečovat kvalifikovaně a racionálně jednotlivé sociální aktivity, nebo jaká jsou kritéria pro vymezení různě velkých území, v nichž lze jednotlivé služby účelně rozvíjet.

Při hodnocení rozsahu poskytovaných sociálních služeb v jednotlivých regionech je nutno mít na zřeteli, že při hodnocení jejich vybavenosti nelze uplatňovat stejná hlediska na celém území, neboť na zřeteli je nutno mít řadu objektivních charakteristik determinujících určité rozdíly vyplývající např.:

- z míry urbanizace,
- z věkové, kvalifikační, profesní a sociální struktury obyvatelstva na daném území a z náboženských specifik jednotlivých regionů,
- ze struktury osídlení jednotlivých územních celků, z velikosti obcí a z hustoty obyvatelstva,
- z míry realizace tradičních funkcí rodiny v péči o staré občany,
- z nejrůznějších sociologických změn probíhajících ve společnosti, zejména rozpad vícegeneračního soužití rodin.

Opomenout rovněž nelze dlouhodobou absenci jakékoliv koncepce rozvoje sociálních služeb, prvním koncepčním materiálem můžeme označit Bílou knihu v sociálních službách, vliv střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb na změnu struktury poskytovaných sociálních služeb ve smyslu Národního plánu rozvoje sociálních služeb je doposud pouze minimální.

Významnou pomůckou při hodnocení vývoje sociálních služeb jsou návrhy úrovně normativů vybavenosti jednotlivých regionů službami sociální péče. Tyto normativy byly zpracovány bývalým FMPSV v polovině 80. let, do praxe však nebyly nikdy zavedeny, neboť existovaly obavy jejich zneužití v plánovací praxi jako nástroje neúměrného zatížení státního rozpočtu dlouhodobě dopředu. Z hlediska jejich využití jako orientačních nástrojů pro hodnocení dlouhodobých trendů v sociální oblasti je však potřebné tyto normativy ocenit, neboť představují až do dnešních dnů jediný srovnatelný pohled na kvantitativní úroveň sociálních služeb v jednotlivých územních celcích.

Vybavenost regionu sociálními službami je však třeba posuzovat a rozvíjet v širších aspektech, než jen pokud jde o samotnou přítomnost příslušných zařízení a aktivit. Jde zejména o přítomnost služeb a jejich kapacitu, dostupnost služeb (územní, finanční, architektonická), návaznost služeb, informovanost občanů, kvalitu výkonu služeb, ekonomickou efektivnost. Jedná se o provázané aspekty, které ve svém komplexu ovlivňují sociální kvalitu území a uspokojování sociálních potřeb občanů.

Koncipování příspěvku na péči umožňuje rozšířit spektrum informací, na jejichž základě lze kvantifikovat potřebu různých typů sociálních služeb ve vazbě na tzv. míře závislosti. Pro orientační kvantifikaci potřeby jednotlivých typů sociálních služeb ve vazbě na stupeň přiznání příspěvku na péči byla koncipována "kalkulačka", která umožňuje všem zájemcům na území libovolného regionu při znalosti věkového složení obyvatelstva v členění podle pohlaví a jednotlivých věkových skupin určit orientační

rozsah osob závislých na potřebě péče. Východiskem pro koncipování této "kalkulačky" byla tzv. důchodová kalkulačka, která umožňuje všem zájemcům při znalosti vyměřovacích základů a výpočtových dob od r. 1986 spočítat výši důchodu.

Koncipování kvantitativního modelu minimální, popř. i optimální kapacity sítě sociálních služeb na celostátní nebo regionální úrovni z pozice MPSV, který by určil přesnou kapacitu jednotlivých typů služeb, se nejeví v současné době jako efektivní mj. i proto, že by vytvořilo dlouhodobý tlak na alokaci finančních prostředků ze strany státu do regionů, kde by stávající vybavenost sociálními službami byla pod definovanými hranicemi, a výrazně by potlačilo význam institutu plánování sociálních služeb.

3.1.8 Hodnocení trendů demografického vývoje a možností rodinné politiky v návaznosti na další veřejné politiky čelit jeho sociálním dopadům

V rámci této oblasti byla v r. 2012 pozornost věnována zejména těmto problémovým okruhům:

- využívání opatření k zachování nebo obnově rodinných vztahů mezi rodiči a dětmi,
- souvislosti měnících se rodinných a reprodukčních vzorců v České republice,
- flexibilní formy práce a sladování pracovního a osobního života,
- změny partnerského chování,
- nové formy denní péče o děti v ČR,
- opatření rodinné politiky na regionální a lokální úrovni a podmínky jejich zavádění v praxi,
- problematika ageismu a věkové diskriminace.

V souvislosti s rozsudky Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ve Štrasburku ve věci Bergmann a Prodělalová bylo MPSV na základě podnětu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před ESLP uloženo provést vedle konkrétních nápravných opatření také **průzkum o využívání opatření k zachování nebo obnově rodinných vztahů mezi rodiči a dětmi** a analýzu důvodů, pro které nejsou tato opatření v praxi využívána příliš často, případně vůbec. MPSV realizací tohoto šetření pověřilo Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Průzkum proběhl na jaře roku 2012 formou dotazníkového šetření na všech odděleních sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obcí s rozšířenou působností, do šetření se zapojilo 194 těchto obcí.

Předmětem výzkumu bylo využívání výchovných opatření - udělení napomenutí, nařízení dohledu nad nezletilým dítětem, uložení omezení - ve smyslu § 13 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a ukládání povinnosti využít pomoc odborného poradenského zařízení ve smyslu § 12 odst. 1 téhož zákona. Šetření potvrdilo minimální využívání opatření k zachování nebo obnově rodinných vztahů mezi rodiči a dětmi orgány sociálně-právní ochrany obcí s rozšířenou působností v praxi. Rovněž se ukázalo, že obcemi nižšího typu nejsou tato opatření využívána. V této souvislosti se jeví jako opodstatněný krok převedení kompetencí k ukládání těchto opatření z obecních úřadů na obce s rozšířenou působností, jež je obsaženo v novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která vstupuje v platnost od 1. ledna 2013.

Mezi hlavní důvody, proč nejsou zmíněná opatření v praxi oddělení sociálně-právní ochrany dětí obcí s rozšířenou působností a pražských městských částí využívána vůbec anebo jen velmi málo, patří zejména preference ukládání těchto opatření

soudy pro jejich vyšší efekt, naopak nízká důvěra ve smysl ukládání těchto opatření rozhodnutím těchto oddělení ve správním řízení pro jejich nízký efekt a preference jiných než represivních metod sociální práce s rodinou. Dalším významným důvodem nevyužívání možnosti ukládání těchto opatření ve správním řízení je jeho složitost a časová náročnost.

V námětech na systémové změny za účelem častějšího využívání těchto opatření vyjadřoval vysoký podíl respondentů zásadní nedůvěru ve smysluplnost jejich častějšího využívání, a to zejména pro jejich nízký efekt a mnohdy i kontraproduktivnost (negativní důsledky pro další spolupráci s rodinou - ztráta důvěry a narušení vztahu k sociálnímu pracovníkovi). Z tohoto důvodu zaznívala doporučení v opačném duchu, a sice ponechat kompetence k nařizování těchto opatření pouze soudům. Lze předpokládat, že případný tlak shora na vyšší míru ukládání těchto opatření ve správním řízení by se setkal s nesouhlasem značné části oddělení sociálně-právní ochrany dětí a jejich pracovníků. Mezi nejfrekventovaněji uváděná doporučení, která by mohla přispět k častějšímu využívání šetřených opatření ze strany těchto oddělení, patří tyto podněty:

- navýšení počtu sociálních pracovníků, respektive snížení počtu případů na pracovníka,
- zvýšení počtu a dostupnosti odborných poradenských zařízení,
- zjednodušení správního řízení (snížení jeho administrativní náročnosti),
- jednotná metodika, kvalitní metodické vedení kraje a MPSV,
- zvýšení vymahatelnosti plnění opatření,
- posílení prestiže oddělení sociálně-právní ochrany dětí.

V rámci monografie **A second child in the family. The consequences of changing family and fertility patterns in the Czech Republic** byly sledovány okolnosti narození druhého dítěte a obecně hodnoty spojené s dětmi. Zkoumán byl vztah mezi pravděpodobností narození druhého dítěte a různými proměnnými na mikroúrovni a byl učiněn pokus o vysvětlení procesů, které působí na druhý porod prostřednictvím dynamiky interakce vzdělání a partnerství.

Monografie vychází z analytického popisu proměn společenských a strukturálních podmínek demografického chování a snahy postihnout hlavní součásti společenského a ekonomického kontextu demografického chování. Její součástí je komplexní analýza vývoje porodnosti a proměn reprodukčních vzorců. Byl zde využit dlouhodobý retrospektivní pohled, který umožňuje v dalším textu odkrýt hlubší podstatu změn rodinného chování i jejich možné důsledky. Porovnáván byl obraz vývojových trendů získaný použitím různých indikátorů.

Pozornost byla věnována otázce, jaké modely prokreačního chování se vyvinou z dnešních trendů, zda se spíše rozšíří podíl jednoduchých domácností (jak je často předpovídáno) nebo spíše naroste bezdětnost kombinovaná s převládajícím dvoudětným modelem u těch, kdo děti mít budou. Zvláštní pozornost byla věnována naplňování krátkodobých reprodukčních plánů na základě analýzy longitudinálních dat z projektu Generations and Gender Survey se záměrem sledovat málo zkoumanou, ač často deklarovanou souvislost mezi těmito plány a jejich modifikacemi pod vlivem vybraných důležitých faktorů.

Pozornost byla rovněž věnována zkoumání vybraných individuálních souvislostí rodičovství. Nesporný vliv strukturálních podmínek a hodnotového systému se totiž vždy do individuálního chování transformuje přes vlastní životní zkušenost, její percepce a interpretaci. Tato část monografie mj. potvrzuje komplexnost a provázanost faktorů,

kteřé v individuálních případech podmiňují rozhodování o (druhém) dítěti. V tomto kontextu jsou podnětné poznatky o měnící se souvislosti natalitního chování s formou partnerského soužití, vč. pořadí partnerství, protože s ohledem na rostoucí diverzifikaci forem partnerského soužití a partnerských drah se jedná o důležitou determinantu natalitního chování. Nebyl sice prokázán významný přímý vliv vzdělání, studie však přispívá k vysvětlení procesů, které působí na druhý porod prostřednictvím dynamiky interakce vzdělání a partnerství.

V návaznosti na předchozí projekty byla pozornost věnována problematice **sladování rodiny a zaměstnání**, tentokrát v mezinárodním srovnání ČR a SR. Rodinnou politikou obou zemí podporovaný model komplementárního rozdělení rolí partnerů-rodiců konvenuje velké části mladých rodičů, nicméně slovenští rodiče jsou více nakloněni genderové rovnoprávnosti v soukromé i veřejné sféře. Existuje jistý konfliktní vztah mezi rodinnými a profesními ambicemi, ale též mezi preferencemi v rodinném a genderovém kontextu, komplementární model dělby rolí partnerů však nadále převládá. V oblasti kombinace rodiny a zaměstnání ani jedna země nedosahuje úrovně požadované pro země EU. Dílčí snahy o lepší podmínky sladování nevedou k žádoucímu výsledku, nejsou-li součástí komplexnějšího přístupu.

Rozvíjena byla též témata demografických proměn české společnosti a nových trendů v demografickém chování. Pozornost byla zaměřena např. na **změny partnerského chování**, konkrétně na nesezdaná soužití a jejich vyústění, neboť v posledních 20 letech je možné pozorovat významné rozšíření tohoto typu svazku. Nositeli těchto změn jsou zejména generace narozené v 70. letech, jejichž první korezidenční vztahy mají přibližně ze tří čtvrtin formu nesezdaného soužití. V 90. letech prudce klesá intenzita uzavírání sňatku v prvních třech letech soužití. Naopak, po celé sledované období stoupá riziko rozpadu nesezdaného soužití, a to bez ohledu na délku trvání partnerství. Oba tyto trendy se projevují ve všech věkových kategoriích kohabituujících partnerů. Reálné chování ne vždy absolutně manifestuje deklarované postoje, což je patrné zejména v disharmonii mezi liberálnějšími postoji vysokoškoláků a jejich více méně tradičním chováním, a naopak nesouladem mezi tradičnějšími postoji osob s nízkým vzděláním a jejich reálně volenými partnerskými strategiemi mimo rámec tradičního manželství.

V ČR je zaznamenán dlouhodobý nedostatek služeb denní péče o děti (dále SDPD). Stávající systém institucionalizované **denní péče o děti** je příliš rigidní a nezohledňuje různost podmínek a různost potřeb rodičů a dětí. V reakci na uvedenou situaci se začal postupně vyvíjet systém alternativních forem denní péče o děti, doposud se však potýká s řadou problémů a bariér. Cílem řešení je proto reagovat na stávající nedostatečnou nabídku různorodých forem péče o děti do 3 let, ale i do 6 let; vypracovat návrhy na zlepšení již existujících forem péče o děti a zpracovat metodiku poskytující návod/doporučení na zavedení nových, ve Francii osvědčených, forem péče do české praxe.

V roce 2012 proběhly úvodní etapy projektu, které sestávaly z podrobného popisu stávající praxe denní péče o malé děti v ČR a ve Francii v kontextu demografického vývoje a obecného rámce rodinné politiky. Analyzován byl vývoj sociální politiky ve Francii a v ČR ve vztahu k zaměření projektu, pozornost byla věnována stěžejním rysům rodinné politiky, politiky zaměstnanosti a politiky rovných příležitostí pro muže a ženy. Souběžně byl analyzován vývoj na trhu práce se zaměřením na matky s malými dětmi. Následně se výzkumný tým zaměřil na studium systému péče o malé děti do 6 let věku ve Francii a v ČR, a to jak na péči rodinnou, tak na péči nerodinnou, tj. péči v

kolektivních zařízeních a péči individuální poskytovanou najatými chůvami. Z dosavadních poznatků lze vybrat ty, které se vztahují k jádru projektu, tj. k systému nerodinné (individuální) denní péče o děti do 3 (6) let v ČR a ve Francii.

Formy individuální nerodinné péče o děti do 6 let v ČR se vyznačují těmito základními rysy:

- na území ČR nejsou doposud příliš rozvinuty a nejsou finančně podporovány státem, takže komerční služby jsou pro většinu rodičů příliš drahé;
- nerodičovská péče o nejmenší děti je často realizována v rámci širší rodiny nebo za výpomoci známých; formy individuální nerodinné péče jsou vyhledávány jako nouzové řešení nebo rodiči upřednostňujícími individuální přístup anebo vyžadujícími flexibilitu služeb; najímání chův se často odehrává v rámci šedé zóny ekonomiky, kde jsou výrazně nižší ceny;
- nejsou zákonem nevynezeny požadavky na kvalitu kromě hygienických podmínek a odborné způsobilosti (kde však je třeba vyhodnotit např. vhodné zdravotní vs. pedagogické dovednosti a znalosti z psychologie), takže kvalita služeb není kontrolována; chybí osvěta pro potenciální chůvy, např. manuál možností a zákonných povinností (právní úprava je nepřehledná);
- je třeba vyhodnotit možnost finanční podpory rodičů ze strany státu – příspěvky nebo daňové úlevy, aby si služby mohli dovolit.

Hlavní rysy systému denní nerodinné péče o děti (do 3 let) ve Francii lze charakterizovat stručně tak, že byly vytyčeny 2 linie:

- podpora samotných rodičů v péči o malé děti (výrazně od 80. let - mateřská dovolená, rodičovský příspěvek),
- podpora nerodinné (individuální) péče - zaveden příspěvek na hlídání dětí.

Francouzský model je orientovaný na rodičovskou volbu mezi osobní péčí o děti nebo návratem, byť na částečný úvazek, na pracovní trh a zajištěním (části) péče o děti nerodinnou formou.

V současnosti probíhá fáze projektu zaměřená na komparaci dílčích aspektů různých forem neformální nerodinné denní péče o děti ve sledovaných zemích v kontextu celého systému denní péče o děti se záměrem vyhodnotit společné a specifické rysy, a tím přenositelnost francouzské zkušenosti do ČR.

Úkolem rodinné politiky je podporovat rodiny ve všech jejich funkcích a v různých jejich formách, fázích rodinného cyklu a obtížných životních situacích. Takto pojatá rodinná politika, má-li plnit společné i lokálně specifické cíle, se musí realizovat komplementárně na úrovni státu, regionů a obcí a musí se na ní podílet různé subjekty. Význam lokální a regionální politiky však byl doposud podceňovaný. To vyžaduje propracovaný metodický nástroj. Cílem projektu je vytvořit návrh postupu a **opatření k provádění rodinné politiky na úrovni obcí a krajů**, obsahující jak obecně platné principy a návody, tak doporučení, jak ji modifikovat a aplikovat s ohledem na specifické sociokulturní, ekonomické a demografické podmínky. Podklady pro tvorbu návrhu byly získávány nástroji kvantitativními (dotazník pro představitele obcí) i kvalitativními (nestandardizované rozhovory s odborníky z praxe a s představiteli krajských, městských a obecních úřadů), navíc bylo využito studium dokumentů vč. dokumentace soutěže Obec přátelská rodině. Z výsledků analýz se ukázalo, že do návrhu postupů a opatření je třeba zahrnout jak návod na koncepční přístup k lokální rodinné politice, tak náměty na řešení jejích dílčích oblastí. Na tomto základě byla vytvořena struktura výstupu projektu.

Na rozdíl od řady jiných zemí jsou v ČR kompetence vyšších územně správních celků, regionů (v ČR krajů, jinde třeba spolkových zemí) omezenější a navíc i ty existující bývají méně využívány. To může být jeden ze zdrojů diferencovaného a často neujasněného přístupu ke koncipování a provádění krajské rodinné politiky. Přitom zákonné kompetence krajských samospráv dávají prostor pro iniciativní a inovativní provádění krajské RP a podněcování obcí v kraji k aktivitám ve prospěch rodin. Také na lokální úrovni jsou přístupy a pojetí rodinné politiky diametrálně odlišné. Specifika role obcí a měst v rodinné politice vyplývají především ze skutečnosti, že je zde nejbližší kontakt mezi subjekty a objekty rodinně politických opatření a akcí, a tedy možnost na ně reagovat diferencovanými nástroji.

Mnozí představitelé obcí argumentují, že u nich se realizují opatření nebo akce, které svým způsobem podporují rodiny nebo napomáhají řešení jejich problémů. Říkají, že na základě (dlouhodobé) praxe více méně znají potřeby a problémy rodin a jejich příslušníků, stejně jako možnosti obecních (krajských) samospráv a dalších aktérů. Nelze zpochybňovat efektivitu některých aktivit ve prospěch rodin v řadě obcí, ale praxe i odborné studie ukazují, že vyšší efektivitu zajišťuje koncepční a systematictější přístup. To platí pro všechny úrovně - státní, krajskou i lokální, samozřejmě v různé míře a v různých konkrétních konturách. Hlavní atributy koncepčního přístupu jsou:

- uvědomění si významu rodiny a potřebnosti ji podporovat na bázi promyšleného programu, tedy rodinné politiky, vč. lokální a regionální úrovně;
- systematické zjišťování a průběžné monitorování potřeb rodin a jejich členů (zohlednění fází rodinného cyklu a různorodosti cílových skupin);
- institucionalizace lokální rodinné politiky - ustanovení kompetentního a zodpovědného orgánu anebo jmenováním odpovědné osoby;
- stanovení cílů a formulování koncepčních záměrů na základě deklarované vůle a zmapovaných potřeb, nejlépe písemně a se stanovením harmonogramu a preferencí;
- zajištění finančního krytí z různých zdrojů;
- průběžné diskutování a rozvíjení (precizace) rodinné politiky s participujícími subjekty;
- zajištění aktivního zapojení a informovanosti občanů a zpětné vazby pro všechny aktéry.

Mezi pragmatické důvody odmítavého postoje k písemné koncepci rodinné politiky lze zařadit:

- malou velikost obce, která představitelům staví bariéry v podobě personálních, finančních a časových možností, přičemž vedení obce údajně bývá s občany v blízkém kontaktu a jejich potřeby řeší průběžně;
- existenci systematizovaných opatření zaměřených na rodiny v obci v jiných existujících nebo vznikajících dokumentech (plánech rozvoje obce/strategických plánech obce, plánech rozvoje venkova, komunitních plánech rozvoje sociálních služeb aj.).

V řadě odpovědí se však objevují důvody, které svědčí o nepochopení role koncepčního přístupu k rodinné politice na lokální úrovni a často také o nepochopení rodinné politiky obecně.

Drtivá většina dotázaných obcí je otevřena novým informacím z oblasti rodinné politiky a uvítala by inspiraci v některých oblastech týkajících se možností podpory rodin. Nejčastěji by představitelé obcí ocenili příklady dobré praxe, které by je mohly

inspirovat k aktivitám či konkrétním opatřením. Za přínosné jsou považovány informace o možnostech financování rodinné politiky, například formou dotačních programů či grantů, i přímé návody na získávání zdrojů, jejichž nedostatek je považován za jednu z hlavních bariér aktivnější lokální rodinné politiky. Obce dále žádají praktické informace o metodách zjišťování potřeb rodin. Nadpoloviční většina dotázaných postrádá též základní a inspirativní informace o samotném účelu a možnostech rodinné politiky na úrovni obcí, což dokládá vysokou potřebnost šíření informovanosti a metodického vedení dostupného co nejširšímu okruhu zájemců, přičemž tyto informace by měly být šířeny „shora“, nejlépe ze strany MPSV a krajských úřadů. Žádané jsou rovněž podněty pro spolupráci s jinými obcemi.

Ze široké škály konkrétních oblastí prorodinných opatření byly podrobněji metodicky zpracovány tyto: bydlení, doprava, vzdělávání a služby péče o děti, zaměstnanost, volný čas, bezpečnost a služby pro rodiny.

Cílem projektu **Diverzita: flexibilní formy práce a sladování pracovního a osobního života** je vytvoření uceleného systému flexibilních forem práce vedoucího k úspěšné integraci rodičů po mateřské, resp. rodičovské dovolené, sladování pracovního a osobního života žen ve věku 55+ a osob pečujících o závislou osobu a zlepšení povědomí o těchto formách napříč společnostmi pro Českou spořitelnu, a.s.

Řešení projektu je rozčleněno do pěti hlavních částí:

- zhodnocení současného stavu,
- identifikace hlavních aktivit a příprava business case - cílem je definování konkrétních aktivit v oblasti sladování osobního a pracovního života včetně vypracování business case pro jednotlivé varianty, v tomto směru byla věnována pozornost:
  - a. porovnání současného stavu s nejlepší mezinárodní praxí a aktuálními trendy na trhu práce v oblasti rovných příležitostí, flexibilních forem práce a sladování pracovního a osobního života,
  - b. identifikaci a popis nedostatků, definování rizik a způsobů jejich řešení - specifikace návrhů na řešení dané problematiky a posouzení z hlediska vhodnosti jejich implementace v podmínkách České spořitelny,
  - c. vypracování business case pro management společnosti a popisu možných řešení a přístupů k flexibilním úvazkům - jednotlivé business cases předloží detailní rozpracování vhodných postupů řešení a přístupů k flexibilním formám práce, včetně zhodnocení jejich implementace v podmínkách České spořitelny,
- aktualizace strategie diverzity a sladování pracovního a osobního života, příprava metodiky a implementačního plánu pro Českou spořitelnu,
- implementace strategie genderové diverzity a jednotlivých podporujících aktivit včetně implementace konceptu flexibilních forem práce podporujících sladování pracovního a osobního života zaměstnanců banky,
- realizace komunikační kampaně a vzdělávacích aktivit podporujících implementaci strategie genderové a věkové diverzity a flexibilních forem práce jako jedné z forem sladování pracovního a osobního života.

Realizace projektu započala v závěru roku 2012. Ve sledovaném období tak byly zahájeny aktivity zaměřené na analýzu současného stavu. Hlavní zjištění, vyplývající z realizovaných šetření, budou zpracována v I. čtvrtletí roku 2013.

Monografie "**Ageismus a věková diskriminace: dekáda výzkumu**" navazuje na výzkum ageismu a věkové diskriminace zahájený v roce 2003 a přináší přehled základního vývoje za posledních téměř 10 let. Poskytuje srovnání mezi lety 2003, 2007 a 2012 v oblastech zkušeností s ageistickými situacemi v oblastech pracovního trhu, občanských práv, zdravotnictví a extrémních projevů týrání a zneužívání seniorů. Nově je stručně věnována pozornost zkušenostem v oblasti poskytování služeb, obchodu a bydlení.

Podle výzkumů Eurostatu (Special Eurobarometr 269 a 317) se ČR drží na prvních příčkách mezi třiceti dotazovanými státy z hlediska podílu osob, které souhlasně odpovídají na otázky jako: "Je v ČR věková diskriminace hodně rozšířená? Je jí více než před 5 lety? Stal/a jste se vy osobně někdy obětí diskriminace na základě věku?" Problém diskriminace na základě věku je velice komplexní a dynamickou oblastí, jejíž absolutní i relativní váha narůstá v souvislosti s postupným stárnutím české populace. Na tento fenomén, ve kterém ČR dosahuje nadprůměrných hodnot v rámci EU, poukazuje také "Doporučení Rady k národnímu programu reforem České republiky na rok 2011" vydané v rámci "Strategie Evropa 2020".

Je logické, že toto téma si již dlouhodobě udržuje vysokou politickou i sociálně-politickou relevanci, neboť věková diskriminace může ovlivňovat konkurenční schopnost ČR v řadě oblastí, z nichž jako nejvýznamnější byly identifikovány:

- přístup k občanským právům,
- přístup na pracovní trh,
- dostupnost sociálně-zdravotních služeb,
- důchodový systém,
- přístup ke službám a zboží.

A právě těmto oblastem a vývoji percepce věkové diskriminace v nich se věnuje i uvedená monografie. Její úvod rámcuje problematiku diskriminace na základě věku do obecnějších rámců vnímání stáří, stárnutí a starých lidí v české společnosti. Není bez zajímavosti, že podíly osob, které zastávají věkově segregační postoje (např. "Pokud si můžu vybrat, nechci trávit čas se starými lidmi") se mezi lety 2007 a 2012 vůbec nezměnily. Na druhou stranu lze zjistit, že přetrvávají rozdíly v prožitku věkové diskriminace u mladších osob a u seniorů, u mladších a starších seniorů a mezi muži a ženami. Znevýhodnění kvůli svému věku obecně uvádí 26 % dotázaných (18 % v r. 2007), podobně jako dříve se jedná o nejčastěji uváděný důvod (z důvodu pohlaví 14 %, 11 % v roce 2007). Došlo také ke zřetelnému nárůstu podílu osob, které věří, že na věku záleží především v zaměstnání (ze 64 % v r. 2007 na 78 % v r. 2012), a to i v těch dílčích indikátorech, kde byl ze statistického hlediska další nárůst téměř neočekávatelný - např. že na věku záleží v případě přijetí do zaměstnání je přesvědčeno 94 %, což je od roku 2007 nárůst o 2 procentní body (ovšem již o 17 p.b. oproti roku 2003). Ještě více dotázaných uvedlo, že věk hraje roli při ztrátě zaměstnání.

Tabulka č. 1 Zkušenost s ageistickými situacemi ve srovnání mezi lety 2003, 2007 a 2012 pro (pod)soubor 18-80 let (v %)

Otázka: "Setkal(a) jste se vy osobně nebo někdo z vaší rodiny, přátel či příbuzných nebo jste zaslechl(a) o tom, že by se někomu přihodila některá z následujících situací?"

	stalo se to mně			stalo se to blízkému		
	2003	2007	2012	2003	2007	2012
Oslovovali někoho u lékaře nebo v nemocnici "babičko"/"dědečku", přestože to nebyli jejich příbuzní.	7	13	10	32	22	22
Někdo vykládal vtipy, které se "strefovaly" do starších lidí nebo do stáří.	12	19	14	24	20	22
Nebyl(a) přijat(a) do práce kvůli tomu, že se zaměstnavateli zdál(a) moc starý(á) pro to místo, o které se ucházel(a).	6	6	7	26	26	30
Někdo někomu řekl: "Na to jste moc starý/stará..."	6	9	13	26	26	28
Někdo nadával důchodcům, když se "hrnuli" do autobusu nebo tramvaje.	9	14	14	21	16	22
Banka odmítla někomu poskytnout půjčku nebo hypotéku kvůli věku žadatele.	3	7	6	23	15	21
Někdo ztratil práci kvůli tomu, že už se zdál(a) zaměstnavateli starý(á).	2	8	6	22	26	31
Někoho nevzali na operaci s odůvodněním, že už je na takový zákrok moc starý(á).	1	4	4	16	18	18
Někdo dostal vyšší plat jen proto, že byl(a) starší, i když nevykazoval(a) lepší práci než ostatní mladší kolegové.	4	4	4	12	13	12
Někdo dostal nižší plat jen proto, že byl(a) starší, i když vykazoval(a) stejnou práci jako ostatní kolegové.	1	3	3	9	11	13
Někdo čekal u lékaře na ošetření podstatně déle než ostatní, protože byl(a) starší.	1	3	3	4	9	9

Tabulka znovu ukazuje, že nejproblematictější oblastí byl a zůstává pracovní trh, kde došlo také k určitému, byť velmi malému nárůstu přímých zkušeností s věkovou diskriminací, zatímco zejména v přístupu ke starším pacientům registrujeme dílčí zlepšení situace.

3.1.9 Hodnocení trendů v rozvoji kapacity veřejné správy a vládnutí ve vztahu k sociální politice

V rámci této oblasti byla v r. 2012 pozornost věnována:

- problematice optimalizace sociálních služeb a vytvoření komunikační platformy reformy sociálních služeb,
- problematice udržení procesů plánování sociálních služeb na území Písku jako obce s rozšířenou působností,
- problematice potřeby šetření realizovaných dříve společností Trexima.

Cílem monografie **Optimalizace sociálních služeb** bylo zpracovat návrh optimalizace sociálních služeb a navrhnout koncepci databáze této oblasti vytvořením komunikační platformy. Cílem nebyla kritika nebo konfrontace praktických kroků MPSV a jeho legislativních návrhů v oblasti sociálních služeb, ale pokus o nezávislý rozbor procesů, jevů, situací s ambicí vytvořit pro MPSV zdroj podnětů a informací pro vlastní

řídící, metodickou i koncepční činnost. Na základě sekundární analýzy dosud zpracovaných výzkumných prací a studií s využitím diskusí vedených k tématu v odborném tisku a s přihlédnutím k mezinárodním zkušenostem ze srovnatelných zemí byl koncipován návrh možností a nástrojů optimalizace sociálních služeb a byly shromážděny informace a názory nejširšího okruhu odborné veřejnosti na tuto oblast.

Ukázalo se, že v důsledku dlouhodobé absence jakékoli koncepce sociálních služeb není stávající struktura forem sociální péče v jednotlivých krajích ani okresech výsledkem promítnutí deklarovaných koncepcí do praktického života, ale je výsledkem dlouholetého živelného vývoje v minulosti, kdy praxe v rámci svých možností a podle svého zájmu reagovala na nutnost zabezpečení potřeb starých a zdravotně postižených občanů.

Zvýšenou pozornost je nutno věnovat problematice efektivnosti financování sociálních služeb. Je zřejmé, že v tomto směru je nutno uplatnit jiné pohledy na hodnocení efektivnosti služeb sociální péče, jiné pohledy na služby sociální prevence i na poradenské služby. Současně je nutno jiná hlediska uplatňovat při hodnocení efektivnosti systému financování a poskytování sociálních služeb z pohledu státu, jiná z pohledu krajů, měst a obcí jako zřizovatelů převážné většiny jednotlivých zařízení, jiná z pohledu nestátních neziskových organizací, jiná hlediska při hodnocení efektivnosti uplatňují i klienti jako uživatelé jednotlivých sociálních služeb. Na zřeteli je třeba rovněž mít pojetí efektivnosti v ekonomické teorii.

Kriticky je přitom rovněž nutno zhodnotit i kvalitu většiny doposud zpracovaných střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb jednotlivých krajů. V celém procesu přípravy plánu sociálních služeb jsou do pozadí zatlačeny tři velmi významné okruhy:

- provedení analýzy sociálně-demografického vývoje obce (města) a jejího spádového území (popř. kraje) se zaměřením na vývoj těch věkových skupin, které jsou stěžejními příjemci sociálních služeb,
- porovnání zjištěných potřeb jednotlivých skupin klientů sociálních služeb s doporučenými hodnotami vybavenosti jednotlivých skupin obyvatelstva a s aktuálními trendy vývoje sociálních služeb,
- vazby sociálních služeb na související odvětví, zejména na zdravotní péči, bytovou politiku a dopravní obslužnost jednotlivých regionů.

Jaká opatření v oblasti sociálních služeb je proto nezbytné realizovat k odstranění současných problémů?

Vzhledem k tomu, že závislost poskytovatelů na poskytnutí dotace brání samotnému rozvoji sociálních služeb, je všechna opatření nutno spatřovat v odstranění závislosti poskytovatelů sociálních služeb na přiznání dotace ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu zřizovatele. Realizací tohoto opatření by se zcela jednoznačně vytvořilo motivační prostředí pro rozvoj všech typů služeb sociální péče a pro širší zapojení nových subjektů (vč. zahraničních) do systému poskytování těchto sociálních služeb. Došlo by k liberalizaci celého systému služeb sociální péče, přiznáním příspěvku na péči a podmíněním jeho výplaty poskytnutím sociální služby (alespoň ve větší části) od registrovaného poskytovatele by byla vytvořena poptávka po službách, která by podle tržních principů vytvořila nabídku nových sociálních služeb, došlo by k jejich diferenciaci (např. v oblasti pobytových služeb od chudobinců po moderní jednolůžkové "hotely" s kompletními službami při samozřejmém dodržování zákonem nově definovaných minimálních standardů).

K rozvoji sociálních služeb i k posílení role obcí při jejich poskytování by rovněž přispělo systémové propojení oblastí plánování, registrace a financování sociálních služeb. Východisko je nutno spatřovat v systému plánování sociálních služeb, do něhož

by ze zákona povinně měly být zařazeny i obce s pověřenou působností. V rámci provedení sociálně-demografické analýzy daného územního celku by mělo dojít k podrobnému zmapování potřeby poskytování jednotlivých sociálních služeb včetně provedení podrobného rozboru očekávaného vývoje demografické struktury těch věkových skupin obyvatelstva, kterých se jednotlivé sociální služby nejvíce týkají. Následně by měly být stanoveny priority rozvoje sociálních služeb nejen ve střednědobém, ale i v dlouhodobém horizontu (tj. na cca 15 let), které by měly být dále rozpracovány do jednotlivých realizačních kroků a dílčích etap.

Vedle těchto opatření, která se dotýkají přímo oblasti sociálních služeb, je nutno mít na zřeteli i řadu dalších kroků, které by bylo nezbytné realizovat v souvisejících nebo podmiňujících oblastech. V tomto smyslu jde především o to, aby:

- jednotlivé obce a města věnovaly v rámci své koncepce bytové politiky pozornost výstavbě malometrážních a bezbariérových bytů, v nichž by seniorům a zdravotně postiženým občanům mohly být efektivně poskytovány terénní sociální služby tak, aby došlo k oddálení potřeby poskytování péče v pobytovém zařízení,
- při stanovení výše nájmu v obecních bytech jednotlivé obce a města individuálně podle celkových příjmových i majetkových možností zejména seniorů a osob se zdravotním postižením přistupovaly k jeho stanovení tak, aby byly vytvořeny podmínky k tomu, aby těmto skupinám osob mohly být vytvořeny základní předpoklady pro poskytování potřebných terénních služeb v jejich přirozeném domácím prostředí a nebyl vyvoláván předčasný tlak na poskytování služeb v pobytových zařízeních sociálních služeb,
- stavební úřady v rámci kolaudačního řízení důsledně dbaly na dodržování bezbariérových přístupů do všech obchodů, kulturních zařízení a dalších objektů poskytujících veřejné služby,
- jednotlivé kraje a pověřené obecní úřady soustavně mapovaly dopravní obslužnost ve svých spádových územích tak, aby senioři a osoby se zdravotním postižením, kteří jsou převážně odkázáni na dopravu veřejnými dopravními prostředky, nebyli ohroženi sociálním vyloučením (v nejširším smyslu slova) v důsledku její nedostačné úrovně.

V rámci realizace projektu **Udržení procesů plánování sociálních služeb na území Písku jako obce s rozšířenou působností** byla v uplynulém roce na základě provedeného monitoringu Plánu rozvoje sociálních služeb na tomto území zpracována projekce vývoje obyvatelstva na území tohoto regionu, na jejím základě byly rámcově naznačeny důsledky vývoje obyvatelstva na potřebu sociálních služeb a došlo k porovnání vybavenosti tohoto regionu sociálními službami s dostupností sociálních služeb na území celé republiky a Jihočeského kraje.

Podle zpracované projekce obyvatelstva na spádovém území Písku jako obce s rozšířenou působností do r. 2030 lze předpokládat, že počet obyvatel v tomto regionu klesne v porovnání s r. 2010 o 4 133 osob (o 8,0 %) z 51 885 na 47 752 osob, přičemž ale dojde k významným změnám ve věkové struktuře:

- počet osob ve věkové skupině 0-14 let klesne o 1 144 osob (o 15,3 %) z 7 482 na 6 338 osob, jejich podíl na celkovém počtu obyvatel klesne ze 14,4 % v r. 2010 na 13,3 % v r. 2030,
- počet osob ve věkové skupině 15-64 let klesne o 5 446 osob (o 15,2 %) z 35 711 na 30 265 osob, jejich podíl na celkovém počtu obyvatel v tomto období klesne ze 68,8 % na 63,4 %,

- počet osob starších 65 let vzroste o 2 456 osob (o 28,3 %) z 8 692 na 11 148 osob, jejich podíl na celkovém počtu obyvatel vzroste z 16,8 % na 23,4 %.

Trendy ve vývoji populace ukazují, že v následujících letech bude nutno věnovat pozornost zajištění potřebných kapacit celého spektra služeb sociální péče. Na základě analýzy vývoje struktury příjemců příspěvku na péči v závislosti na věku příjemce dávky, pohlaví a míře závislosti za prosinec 2007-2009 byl prostřednictvím regresní analýzy zpracován odhad vývoje počtu příjemců příspěvku na péči u osob starších 66 let jak v celém obvodu obce s rozšířenou působností, tak i odděleně ve městě Písku a v jeho spádovém území. Míra spolehlivosti tohoto odhadu je s výjimkou nižších věkových skupin a nižší míry závislosti velmi vysoká, v nejvyšších věkových skupinách a vyšších stupních závislosti přesahuje 95 %.

Z uvedeného odhadu je zřejmé, že:

- počet příjemců příspěvku na péči u osob starších 66 let se bude zvyšovat po celé období do r. 2025 jak v samotném městě Písku (o 272 osob ze 734 v r. 2012 na 1 006 osob v r. 2025), tak i v jeho spádovém území jako obce s rozšířenou působností (o 192 osob z 557 v r. 2012 na 749 osob v r. 2025); celkem na celém území vzroste počet příjemců příspěvku na péči o 464 osob (z 1 292 osob v r. 2012 na 1 755 osob v r. 2025),
- nejvýraznější nárůst lze očekávat u příjemců příspěvku na péči ve III. a IV. stupni závislosti jak v samotném městě Písku (o 189 osob z 249 osob v r. 2012 na 438 osob v r. 2025), tak i v jeho spádovém území jako obce s rozšířenou působností (o 138 osob ze 189 osob v r. 2012 na 326 osob v r. 2025 osob).

Porovnání zjištěných údajů s aktuální kapacitou poskytovatelů těchto služeb ukazuje, že některé aktivity bude potřeba - především v dlouhodobém výhledu - přehodnotit. Na tuto oblast se řešitelé zaměří v následujících měsících řešení projektu.

Vybavenost správního obvodu ORP Písek sociálními službami je v porovnání s celostátními údaji i s údaji za Jihočeský kraj vyšší u dlouhodobě "tradičních" typů pobytových zařízení sociálních služeb (domovů pro seniory a domovů pro osoby se zdravotním postižením), což svědčí o tom, že těmto formám péče je dlouhodobě věnována výrazná pozornost.

Přestože podle zjištěných údajů je vybavenost správního obvodu ORP Písek místy v domovech se zvláštním režimem srovnatelná s celostátními charakteristikami, je při tomto porovnání nutno mít na zřeteli, že se jedná o relativně nový typ zařízení pobytových služeb (legislativně byl zakotven teprve přijetím zákona č. 108/2006 Sb.), jehož skutečná objektivní potřeba z kvantitativního hlediska nebyla ještě ověřena.

V následujících letech však bude potřeba věnovat zvýšenou pozornost rozvoji pečovatelské služby, a to především v malých obcích správního obvodu. Provedené porovnání ukazuje, že počet osob, jimž je ve správním obvodu ORP Písek poskytována tato služba v relaci na 1 000 osob starších 65 let, je nižší jak v porovnání s celostátním průměrem, tak i s údajem za Jihočeský kraj. V samotném městě Písek je pečovatelská služba poskytována cca 435 osobám, tzn. že v relaci na 1 000 osob starších 65 let dosahuje vybavenost města Písku pečovatelskou službou hodnoty 86,8, a je tedy vyšší než jsou hodnoty vybavenosti v celostátním měřítku i v Jihočeském kraji.

Porovnávat vybavenost správního obvodu ORP dalšími typy služeb sociální péče a službami sociální prevence a sociálního poradenství je velmi obtížné vzhledem k neúplným a nepřesným statistickým informacím a odlišným sociálním podmínkám v

jednotlivých regionech, které se odráží v odlišné potřebě poskytování zejména služeb sociální prevence.

Cílem projektu **Provedení auditu potřebnosti šetření realizovaných dříve společností TREXIMA** bylo analyzovat, zda a jak jsou informační systémy, které pro MPSV zpracovává tato firma, využívány tímto rezortem a další odbornou a laickou veřejností.

MPSV při plnění svých úkolů a služeb odborné a široké veřejnosti nakupuje služby od Treximy, spol. s r.o. při zajištění agendy:

- Informační systém o průměrném výdělku (ISPV),
- Regionální statistika ceny práce (RSCP),
- Informační systém o pracovních podmínkách (ISPP),
- Příručka pro personální a platovou agendu,
- Integrovaný systém typových pozic (ISTP),
- Národní soustava povolání (NSP)

Audit jednotlivých systémů sledoval:

- právní vymezení provozu,
- potřebu systému v rámci rezortu,
- potřebu systému pro statistickou službu,
- potřebu systému pro sociální partnery,
- využití systému obyvatelstvem,
- optimální strukturu informací,
- náklady na údržbu a provoz systému,
- návrh na další provoz a údržbu.

Audit nezahrnul Národní soustavu povolání, jejíž provoz ukládá zákon o zaměstnanosti.

VÚPSV při auditu postupoval cestou řízených rozhovorů s odpovědnými zástupci referentských institucí vč. negociačních schůzek. V případě MPSV se realizátoři opírali o písemné podklady jednotlivých útvarů a následné specifikace s odpovědnými pracovníky.

Z auditu vyplynulo široké využití výstupů Informačního systému o průměrném výdělku a Regionální statistiky ceny práce, a to jak v rámci rezortu MPSV, tak i statistickými službami v ČR a v zahraničí, zejména Eurostatem, a českými soudy.

S Informačním systémem o pracovních podmínkách pracují sociální partneři. Jeho využití na MPSV je minimální, systém má pouze informativní charakter.

Využití Integrovaného systému typových pozic se omezuje pouze na pobočky ÚP, dílčí uplatnění lze sledovat v rámci rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Příručku personalisty oficiálně nepoužívá žádná ze šetřených institucí. Jako pomůcku ji doporučuje ČMKOS odborovým organizacím. Příručka je otázkou osobního využití v případě, že příslušný pracovník ví, kde ji najde.

Všechny šetřené instituce se jednoznačně vyslovily pro další provoz Informačního systému o průměrném výdělků a Regionální statistiky ceny práce, resp. obdobných statistických systémů s minimálně stejnými kvalitativními parametry jako ISPV. Obdobné stanovisko zaujali sociální partneři v případě Informačního systému o pracovních podmínkách. Pro činnost MPSV nejsou výstupy uvedeného systému bezpodmínečně nutné. Po konzultacích s Generálním ředitelstvím Úřadu práce ČR dospěl VÚPSV k doporučení nahradit ISTP systémem Národní soustavy povolání, který MPSV rozvíjí a poskytnout pracovníkům ÚP program Hollandova testu.

3.1.10 Monitorování vývoje sociálního dialogu a pracovních podmínek

V rámci tohoto projektu byla v r. 2012 zpracována monografie Analýza systémů sociálního dialogu se zaměřením na zaměstnavatelskou sféru ve vybraných zemích EU. V jejím rámci byly zpracovány analytické studie o národních systémech sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání ve vybraných evropských zemích (Francie, Irsko, Německo, Polsko, Rakousko, Slovensko, Velká Británie). Na základě těchto národních monografií, strukturovaných podle předem určené jednotné osnovy a zachycujících vývoj v posledních 10-15 letech, bylo provedeno srovnání jednotlivých aspektů systémů sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání. Předmětem srovnání se staly stěžejní prvky legislativního rámce, systému sociálního partnerství, systému reprezentace zaměstnaneckých a zaměstnavatelských zájmů, systému tripartitního a bipartitního sociálního dialogu včetně bipartitního vyjednávání a jeho kapacity.

Důraz byl od počátku položen na relativně zevrubný popis národního systémového rámce a specifické rysy uplatněných přístupů a řešení a tomuto hledisku byla podřízena metodologie i obsahová struktura.

V souladu s plošným působením řady společných strukturálních faktorů (politický systém parlamentní demokracie a sociálně-ekonomický rámec založený na svobodném podnikání a volné soutěži, členství v Evropské unii a s tím související vliv evropské legislativy, svoboda odborového a zaměstnavatelského sdružování a existence sociálních partnerů na všech úrovních ekonomického působení, atd.) se konstitutivní prvky žádného ze sledovaných národních systémů (v zásadě včetně britského a irského) sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání nevymykají z dlouhodobě poměrně stabilního evropského standardu. Ve všech sedmi sledovaných zemích představuje sociální dialog a kolektivní vyjednávání běžně využívanou formu regulace ve vztahu k odměňování, rozsahu a rozvržení pracovní doby, jakož i dalším pracovním podmínkám.

Přes zmíněná společná elementární východiska tak srovnání sledovaných národních systémů i letmý přehled jejich inspirativních prvků ukazují především, jak neobyčejně bohatý je rejstřík různých systémových řešení uplatňovaných v Evropě při dotváření národních modelů sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání. Každý národní systém odráží specifické historické zkušenosti a vykazuje odlišné charakteristiky. Různorodé jsou institucionální rámce sociálního dialogu a jejich funkčnost, parametrické vlastnosti národních struktur sociálních partnerů včetně míry institucionalizace a centralizace, i míra pokrytí kolektivním vyjednáváním.

To se netýká jen sféry bipartitního sociálního dialogu. Pokud jde o tripartitně vedený sociální dialog (zejména na úrovni národní tripartity), lze nalézt ve sledovaných zemích různá institucionální uspořádání lišící se mírou příležitosti, jakou poskytují zúčastněným sociálním partnerům k ovlivňování veřejných záležitostí. Škála uplatněných řešení sahá od Velké Británie, kde nedochází ke spouřezhodování ze strany národních organizací zaměstnavatelů a odborových konfederací o otázkách veřejného zájmu a kde také vláda jen výjimečně zasahuje do oblasti sociálního dialogu a

kolektivního vyjednávání, až po rakouský, případně německý systém se zcela opačnou (tj. neokorporativistickou) charakteristikou. Jestliže ve Velké Británii institucionální zabezpečení sociálního dialogu na národní úrovni chybí, takže lze hovořit o skutečné absenci formálních možností k ovlivnění vrcholového rozhodovacího procesu, disponuje rakouský národní systém vysokým stupněm institucionalizace a centralizace sociálních partnerů a letitou tradicí jejich širokého zapojení do procesů "policy concertation".

Mezi oběma krajními póly, tj. Velkou Británií a Rakouskem, se pak nacházejí ostatní sledované země. I mezi nimi jsou značné rozdíly, jež nespočívají jen v intenzitě a významu sociálního dialogu, ale také např. v důrazu kladeném na konsenzus mezi sociálními partnery (tento důraz je typický pro neokorporativistický rakouský nebo německý model, naopak v Británii nebo ve Francii se sociální dialog více vyznačuje konfrontačními rysy).

Podoba sociálního dialogu včetně pozice sociálních partnerů a převažující styl, jakým vedou sociální dialog, záleží do značné míry na historické tradici a politické kultuře dané země. I mezi tzv. "starými" členy EU ve skupině 7 sledovaných zemí lze nalézt jak státy s bohatou historií sociálního partnerství (Německo, Rakousko, Francie), tak země jen s relativně krátkou tradicí v této oblasti (Irsko).

Reálný význam a vliv sociálního dialogu však nelze hodnotit pouze z pohledu jeho institucionálního zakotvení nebo legislativního vymezení. Nezastupitelné v tomto ohledu jsou rozsah a kvalita zkušeností jeho aktérů, sociálních partnerů na všech organizačních úrovních. To je také jeden z hlavních důvodů, proč není možné očekávat, že v případě systémů uplatňovaných v tzv. "nových" členských státech EU bude kapacita sociálního dialogu odpovídat západoevropským vzorům. Nedlouhá tradice systémů sociálního dialogu v přistoupivších státech, v našem případě se jedná o Slovensko a Polsko, se od historického zázemí zbývajících sledovaných národních modelů liší ještě dalekosáhleji, než jak se těchto 5 modelů odlišuje mezi sebou navzájem.

Tyto dva nám geograficky i jinak velmi blízké národní modely sice převzaly formální podobu institucí a pravidel systémů sociálního partnerství, reálný význam sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání zde však zpravidla zdaleka nedosahuje výslednosti těchto procesů a jejich vlivu na sociálně-ekonomický vývoj v ostatních sledovaných zemích.

Evropské národní systémy sociálního partnerství a dialogu jsou ve světě globalizovaného hospodářství a zvláště v dobách ekonomické krize vystavovány novým náročným výzvám. Jejich úspěšné překonávání a další rozvoj sociálního dialogu v Evropě, a to v celém rozsahu jeho projevů a forem, nezáleží výlučně na účelnosti dílčích systémových řešení ani na postojích (ostatně nezřídka se měnících) vládnoucích politických elit, ale i na tom, jak velkou podporu občanské společnosti si až doposud tato sféra a sociální partneři zejména získali a hlavně, do jaké míry si tuto důvěru dokážou udržet i do budoucna.

V rámci projektu **Úloha sociálního dialogu při eliminaci dopadů ekonomické a finanční krize v letech 2008 až 2012** byla věnována pozornost roli sociálního dialogu a institutů sociálního dialogu (zejména tripartity) během finanční a ekonomické krize ve čtyřech zemích střední a východní Evropy - Bulharsku, České republice, Polsku a Slovinsku. VÚPSV, v.v.i. analyzoval jednání tripartity a kolektivního vyjednávání na úrovni odvětví a podniků v letech 2008-2012, mapoval výsledky a antikrizová opatření, která z těchto jednání vzešla, v České republice.

Ze společné iniciativy sociálních partnerů a tzv. úřednické vlády Jana Fischera (2009-2010) vznikl dokument "Východiska z krize - 38 společných opatření vlády, odborů a zaměstnavatelů", kde se vláda a sociální partneři shodli na opatřeních, která pomohou vyvést českou ekonomiku z krize, a zároveň se dohodli, že na každé schůzi

tripartity bude prezentován pokrok v realizaci těchto opatření. Z voleb v květnu 2010 však vzešla nová koaliční pravicová vláda Petra Nečase, která začala připravovat vlastní sadu reforem. Dokument "Východiska z krize - 38 společných opatření vlády, odborů a zaměstnavatelů", na kterém se minulá vláda a sociální partneři dohodli, byl jako celek odmítnut. Tato skutečnost měla dopad na vztahy mezi vládou a sociálními partnery, vzájemné vztahy se začaly zhoršovat. Toto zhoršení pokračovalo, když vláda představila svou koncepci reforem zaměřených na stabilizaci veřejných financí, které se staly předmětem kritiky jak ze strany odborů, tak ze strany zaměstnavatelů. Vláda připomínky sociálních partnerů nebrala v úvahu, což nakonec vedlo k tomu, že odbory v březnu 2012 opustily jednání tripartity a začaly se proti vládním reformám vymezovat.

Naopak, vztahy mezi samotnými sociálními partnery byly v letech 2008-2012 mnohem více konsolidované než vztahy mezi sociálními partnery a vládou. Obě strany si uvědomovaly závažnost situace a při kolektivním vyjednávání na vyšším stupni i na podnikové úrovni dokázaly spolupracovat. Výsledkem byl např. dokument "Návrh krátkodobých opatření pro východiska z krize a řešení jejich důsledků", který obsahoval 21 opatření, na nichž se sociální partneři shodli, a který byl projednán Předsednictvem Rady hospodářské a sociální dohody 16. 12. 2009. Českomoravská konfederace odborových svazů doporučovala svým členským svazům, aby se kolektivní vyjednávání o mzdách v krizových letech vždy odvíjelo od konkrétní ekonomické situace odvětví, resp. podniku a vesměs umírněné mzdové požadavky odborů odpovídající probíhající krizi tak napomohly stabilizovat situaci v jednotlivých odvětvích a zabránit rozsáhlému propouštění.

VÚPSV, v.v.i. pokračoval i v r. 2012 v zapojení do EIRO (European Industrial Relations Observatory), EWCO (European Working Conditions Observatory) a ERM (European Restructuring Monitor), které jsou součástí celoevropské sítě observatoří vytvořené Evropskou nadací pro zlepšení životních a pracovních podmínek. Jejich cílem je shromažďovat, analyzovat a šířit informace o industriálních vztazích, pracovních podmínkách a změnách na trhu práce. Výstupy jsou primárně určeny organizacím sociálních partnerů jak na evropské, tak na národní úrovni, vládním organizacím, institucím EU a široké odborné veřejnosti.

EIRO je zaměřeno na shromažďování informací o kolektivním vyjednávání a reprezentativnosti sociálních partnerů. V rámci této observatoře byly v roce 2012 za tímto účelem zpracovávány následující studie:

- Vliv krize na industriální vztahy a na pracovní podmínky
- Sociální partneři a jejich vliv na reformu penzijního systému
- Role vlády a sociálních partnerů při zaměstnávání starších lidí
- Národní profil industriálních vztahů
- Reprezentativní studie sociálních partnerů ve vybraných odvětvích: textil, stavebnictví, lokální administrativa, výroba, rozvod a obchod s elektřinou, výroba potravin a nápojů, reprezentativita sociálních partnerů na celostátní úrovni

EWCO je zaměřeno na monitoring pracovních podmínek v nejširším slova smyslu, zejména na dopady práce na zdravotní stav zaměstnanců, na problematiku kariérního a profesního rozvoje, na sladování rodinného života s prací. V rámci observatoře byly zpracovány následující studie:

- Pracovní podmínky a industriální vztahy ve státní správě
- Studie o úpravě pracovních podmínek v kolektivních smlouvách v letech 1993-2011
- Pracovní podmínky absolventů vstupujících na trh práce

ERM je zaměřen na monitorování změn na trhu práce v důsledku restrukturalizace ekonomiky. Tato činnost spočívá v průběžném monitorování informací v českém denním tisku a jiných dostupných informačních médiích s cílem shromažďovat a vyhodnocovat informace o změnách na trhu práce (vznik nových pracovních míst, útlum, přesun nebo zrušení stávajících pracovních míst) především v České republice. V rámci této observatoře byly v r. 2012 zpracovány tyto studie:

- Restrukturalizace v malých a středních firmách
- Opatření pro potírání nelegální práce
- Opatření na trhu práce pro mladé lidi

Příspěvky za všechny státy EU jsou dostupné na www.eurofound.eu pod příslušným názvem observatoře.

3.2 Zajištění knihovnicko-informačních služeb pro veřejnost a související aktivity

V roce 2012 byly pracovníkům VÚPSV, v.v.i., MPSV i uživatelům z řad široké veřejnosti poskytovány komplexní knihovnicko-informační služby. Pozornost v této oblasti byla zaměřena na rozšiřování, zpracovávání a zpřístupňování fondu knihovny VÚPSV, studijně-rozborovou činnost, zpracovávání rešerší, analýz a informací, výměnu informací v rámci mezinárodního projektu, zabezpečování ediční a publikační činnosti VÚPSV, vydávání odborného recenzovaného časopisu FÓRUM sociální politiky a pravidelných bulletinů a na řadu dalších činností v rámci informační podpory výzkumu ústavu a v souvislosti s prezentací jeho výsledků. Tyto činnosti zajišťovalo především oddělení knihovnicko-informačních služeb, v některých případech se na plnění souvisejících úkolů podíleli výzkumní pracovníci ústavu.

V oblasti **zpracovávání a poskytování informací** se oddělení v roce 2012 zaměřilo především na další rozvoj a zkvalitňování knihovnicko-informačních služeb.

Fond knihovny byl budován a rozšiřován se zřetelem na potřeby výzkumu a požadavky uživatelů knihovny. Dokumentačně bylo zpracováváno 43 domácích a zahraničních periodik, k dispozici byl on-line přístup do elektronické verze vybraných časopisů. K rozšiřování fondu knihovny a k získávání relevantních a aktuálních informací sloužilo kromě nákupu publikací a periodik rovněž pravidelné monitorování webových stránek významných mezinárodních institucí a organizací. Uživatelé knihovny mají na webových stránkách VÚPSV trvale přístup k on-line katalogu knihovny s možností přímého vyhledávání, rezervace a objednávání publikací. Vyhledávat lze abecedně podle autorů, názvů publikací, článků a periodik a klíčových slov v češtině i angličtině nebo formou rozšířeného vyhledávání na základě individuálně zvolených kritérií.

Významnou součástí poskytovaných služeb bylo zabezpečování rešerší literatury, podkladových materiálů a dalších informací a zpracovávání informací k aktuálním tématům na základě požadavků pracovníků VÚPSV, MPSV i jiných uživatelů.

V rámci **informační podpory výzkumu** zabezpečovalo oddělení řadu činností, jako je např.:

- správa a aktualizace internetových a intranetových stránek ústavu, které mají zásadní význam pro prezentaci VÚPSV a jeho činnosti na veřejnosti i pro zpřístupňování informací,
- zajišťování organizačních a administrativních záležitostí souvisejících s ediční činností VÚPSV a jazyková a formální úprava publikací,

- příprava podkladů a dat do databází Informačního systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, spravovaného Radou pro výzkum, vývoj a inovace,
- zpracovávání přehledů publikační činnosti výzkumných pracovníků VÚPSV, jejich pravidelná aktualizace a prezentace, vedení evidence citací pracovníků VÚPSV v dokumentech bibliograficky zpracovávaných v oddělení knihovnicko-informačních služeb.

V roce 2012 rovněž pokračovala dlouhodobá spolupráce oddělení knihovnicko-informačních služeb v rámci **Národního konsorcia sítě ReferNet**. Aktivity sítě, kterou založilo Evropské středisko pro rozvoj odborné přípravy Cedefop, se zaměřují na sběr, výměnu a šíření informací v oblasti rozvoje odborného vzdělávání a přípravy v rámci Evropské unie. Oddělení se podílí na dokumentačních a diseminačních aktivitách ReferNetu a přispívá do jeho databáze výběrem anotovaných bibliografických záznamů pramenů z dané oblasti vydaných v ČR.

V uplynulém roce byl dále budován **Zlatý fond sociální politiky**, který zahrnuje významná díla odrážející historický vývoj české, popř. československé sociální politiky. Záměrem projektu je usnadnit přístup k historickým pramenům vědeckým, výzkumným a pedagogickým pracovníkům v dané oblasti, studentům příslušných oborů i dalším zájemcům z řad odborné veřejnosti a zároveň zviditelnit tuto problematiku z historického hlediska široké veřejnosti.

Do Zlatého fondu jsou zařazována především významná díla z knihovny VÚPSV, která disponuje poměrně rozsáhlým historickým fondem dokumentů z oblasti sociálních věcí, které nebyly zpracovány v automatizované databázi katalogu. Vybírána jsou významná díla vydaná v období od konce 19. století do 70. let 20. století. Základ tvoří zejména publikace Sociálního ústavu Republiky československé a další publikace pocházející z fondů knihoven Všeobecného pensijního ústavu, Ústřední sociální pojišťovny, Ústřední národní pojišťovny a Studijního ústavu Státního úřadu sociálního zabezpečení, které byly v minulosti do knihovny VÚPSV převedeny. Výběr se zaměřuje především na díla významných osobností v oblasti sociální politiky, na díla, která ovlivnila její vývoj a na díla, která historii a vývoj v této oblasti dokumentují.

V rámci projektu je vytvářena samostatná databáze, která obsahuje bibliografické záznamy historicky cenných děl z oblasti sociální politiky, sociálního zabezpečení, sociálního pojištění, trhu práce apod. Databáze Zlatého fondu sociální politiky je zpřístupněna on-line z webových stránek VÚPSV, kde lze nalézt také doprovodné informace k databázi a k možnostem jejího využívání. Úvodní stránky obsahují i historický exkurz do počátků sociální politiky a jejího vývoje v průběhu 20. století a stručnou charakteristiku největších osobností národního hospodářství, práva i sociální vědy té doby od prof. Igora Tomeše, který působí jako odborný garant projektu. V databázi fondu je možné vyhledávat pomocí názvů publikací, jména autora a klíčových slov. Jednotlivé záznamy obsahují kromě základních bibliografických údajů i kopie titulních listů, obsahy publikací, příp. předmluvy či doslovy nebo části textu.

V roce 2012 vycházel 6. ročník odborného recenzovaného **časopisu "FÓRUM sociální politiky"**. Tento časopis vychází s dvouměsíční periodicitou a po obsahové stránce se věnuje sociální problematice v širokém pojetí, tj. sociální politice, sociálnímu zabezpečení, sociálnímu pojištění, státní sociální podpoře, sociální pomoci, sociálním službám, rodinné politice, trhu práce, industriálním vztahům, pracovním podmínkám, příjmům a mzdám apod. a příbuzné tematice. Redakce se snaží, aby obsahová náplň jednotlivých čísel odrážela aktuální dění v oboru. V recenzované části časopisu, která má převážně teoretický charakter, jsou publikovány především příspěvky čerpající z výsledků výzkumné činnosti, teoretické články, úvahy a analýzy, popř. články zaměřené na záměry a filozofii připravovaných legislativních změn. Obsah nerecenzované části tvoří informace o dění v oblasti sociální politiky u nás i v zemích Evropské unie, statistiky a analýzy, články o projektech podporovaných z prostředků EU, příspěvky

přinášející poznatky z praxe, výtahy z článků publikovaných v zahraničních časopisech, recenze zajímavých knih, výběr z přírůstků knihovny oddělení knihovnicko-informačních služeb a další informace. O zařazení příspěvků do recenzované části časopisu rozhoduje redakční rada na základě výsledků recenzního řízení, při kterém je každý příspěvek anonymně hodnocen minimálně dvěma recenzenty. Redakce časopisu průběžně zajišťuje činnosti související se zabezpečením obsahové náplně, připravuje podklady pro polygrafické zpracování a výrobu časopisu, na čemž spolupracuje s autory i dodavatelem, koordinuje rovněž distribuci časopisu. Udržuje komunikaci s členy redakční rady, autory i recenzenty, zpracovává a předává podklady pro výplatu autorských honorářů a odměn recenzentů, vykonává rovněž všechny související administrativní agendy včetně vedení potřebných rejstříků a archivace podkladů.

V roce 2012 se redakce zaměřila na:

- udržení dosažené úrovně obsahové a formální stránky časopisu,
- udržení časopisu v seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR, schváleného Radou pro výzkum a vývoj,
- zvyšování povědomí odborné i laické veřejnosti o časopisu.

V r. 2012 proběhlo 6 jednání redakční rady, vždy ke každému připravovanému číslu, pro něž redakce připravila podklady. Spolupráce se členy redakční rady i tiskárnou fungovala standardně, grafická podoba časopisu byla zachována. Všechna čísla byla vydána v plánovaném termínu, tj. vždy k 15. dni každého sudého měsíce.

V roce 2012 byly vydány také pravidelné **bulletiny** zaměřené na vývoj základních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR a na mezinárodní pracovní migrace v ČR, které připravují pracovníci výzkumných týmů, a **Dokumentační zpravodaj**, který představuje měsíční, popř. dvouměsíční výběr bibliografických záznamů přírůstků knihovny a dokumentačně zpracovávaných pramenů.

V uplynulém roce vyšly tyto publikace:

- **Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990-2011. Bulletin No. 27**
- **Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin No. 28** (v ČJ a AJ)
- **Dokumentační zpravodaj** (4 měsíční čísla a 4 dvojčísla)

Ve spolupráci s pracovníky výzkumu byly čtvrtletně aktualizovány **údaje o vývoji vybraných ekonomických a sociálních ukazatelů ČR** a byl průběžně doplňován **datový archiv** obsahující data z různých terénních šetření realizovaných v rámci ústavu. Data slouží pro badatelské účely jak pracovníkům ústavu, tak na základě spolupráce s Českým sociálně-vědním datovým archivem (ČSDA) Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. i odborné veřejnosti.

Statistické údaje dokumentující činnost oddělení knihovnicko-informačních služeb v roce 2012 jsou uvedeny v příloze č. 2.

3.3 Prezentace získaných poznatků na konferencích a seminářích

VÚPSV, v.v.i. věnoval v tomto roce značnou pozornost rovněž prezentaci poznatků získaných při řešení jednotlivých studií na veřejnosti.

V květnu uspořádal konferenci na téma "**Metodika hodnocení monitorovacích nástrojů integračního procesu cizinců z třetích zemí v ČR**". Hlavním cílem konference byla prezentace získaných poznatků týkajících se sledování a hodnocení současných integračních opatření cizinců z třetích zemí v ČR a plánování jejich dalšího rozvoje. V souladu s tím byli účastníci konference seznámeni především s vytvořenou metodikou monitoringu integrace cizinců z třetích zemí v ČR. Důraz byl položen na výklad o výběru a sledování kvantitativních ukazatelů integrace (což vytváří základ soustavy monitoringu) a výklad pojetí monitoringu kvalitativních indikátorů, jejichž podstatu tvoří realizovaná dotazníková šetření o názorech a postojích cizinců na jedné straně i domácí populace na straně druhé.

Za zranitelnou skupinu cizinců byla označena druhá generace migrantů - tj. děti imigrantů. Z toho důvodu byla část konference zaměřena na integraci dětí cizinců z třetích zemí do vzdělávacího procesu. Za tímto účelem byly představeny výsledky mezinárodního šetření OECD PISA se zaměřením na 15leté cizince na českých školách. Smyslem této analýzy bylo porovnání zjištěných výsledků z testů PISA u dětí cizinců z třetích zemí s důrazem na vietnamskou a ruskou komunitu s výsledky domácí české populace. Porovnáváno bylo rodinné a materiální zázemí žáků/studentů, mimoškolní aktivity, prospěchové výsledky, subjektivní hodnocení školy a učitelů a v neposlední řadě vzdělanostní cíle respondentů. Výsledky PISA byly doplněny individuálními rozhovory s pedagogy základních škol.

V říjnu byl v rámci projektu **Udržení procesů plánování sociálních služeb na území Písku jako obce s rozšířenou působností** uspořádán na Městském úřadě v Písku seminář, v jehož rámci byla věnována obecně pozornost problematice významu plánování sociálních služeb na místní úrovni s tím, že specifická pozornost byla věnována problematice plánování sociálních služeb na území Jihočeského kraje a na území Písku jako obce s rozšířenou působností. V tomto smyslu byla věnována pozornost především dvěma klíčovými otázkám:

- problematice monitoringu sociálních služeb na území Písku jako obce s rozšířenou působností,
- projekci vývoje obyvatelstva na tomto území a důsledkům, které tento vývoj obyvatelstva bude mít na potřebu sociálních služeb v tomto regionu.

V říjnu byla uspořádána konference k výstupům projektu **Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí**, kde byly prezentovány výstupy projektu v podobě zásadních zjištění terénního šetření bariér integrace cizinců z třetích zemí žijících v ČR. V rámci prezentace byli účastníci konference seznámeni také s vytvořeným nástrojem sledování bariér integrace cizinců, výzkumnými oblastmi a průběhem samotného výzkumu. Cílem analýzy dat terénního šetření byla identifikace problémových oblastí integrace cizinců z třetích zemí v ČR a odzkoušení ukazatelů hodnocení pokroku v integraci cizinců z třetích zemí a účinnosti současných integračních opatření na centrální úrovni, s cílem usnadnit přijímání adekvátních opatření rovněž na lokální úrovni (např. poznatky pro nestátní neziskové organizace vhodné pro cílenější zaměření jejich služeb, oslovení konkrétních skupin apod.). Vyhodnocením jednotlivých indikátorů sledovaných výzkumných oblastí byly určeny zásadní problémové oblasti (bariéry) výrazně ovlivňující průběh procesu integrace cizinců z třetích zemí v ČR, které lze shrnout do několika následujících bodů:

- komplikovanost migrační politiky ČR, která se mění podle vývoje mezinárodní politiky a ekonomiky ČR,
- přetrvávající dlouhodobá rigidita zaměstnávání cizinců z třetích zemí,

- nízké znalosti cizinců z třetích zemí z oblasti práva,
- obecně nízká vymahatelnost práva,
- nedostatečná informovanost cizinců o možnostech, právech a povinnostech jejich existence v ČR,
- odstup majority od menšin a naopak tendence některých menšin se izolovat,
- absence funkčního systému (obzvláště dalšího) vzdělávání dospělých cizinců z třetích zemí,
- nízká motivace těchto osob učit se a rozvíjet znalost českého jazyka,
- kvalita výuky českého jazyka,
- náročnost administrativy a přístup úředníků k cizincům z třetích zemí,
- negativní nastavení společensko-politického klimatu zejména vůči cizincům z třetích zemí,
- neregulérní nebo nelegální zaměstnávání cizinců z třetích zemí, resp. výkon tzv. černé práce,
- korupce (ať už na ní cizinci doplácují, nebo jí umí využít).

Na základě získaných poznatků byla následně formulována opatření a způsoby řešení směřující k naplnění stěžejního cíle, jímž je snaha o pozitivní integraci cizinců z třetích zemí za účelem eliminace sociálního napětí ve společnosti.

V listopadu se konal seminář, na kterém byly prezentovány výstupy mezinárodního projektu **Odhadování vzdělanostních potřeb**. Na semináři byl představen počítačový model pro odhadování regionálních vzdělanostních potřeb trhu práce. Výstupy modelu byly prezentovány na datech Ústeckého kraje. Zájem o účast na semináři projevil řada zástupců z odborné veřejnosti, státní správy a šamosprávy (KÚ - odbory regionálního rozvoje), zaměstnavatelů, Hospodářské komory ČR.

Možnost využití prognózování vývoje vzdělanostních potřeb poskytuje dvě funkce: politickou a informační. Politická funkce spočívá ve využití výsledku modelování v rozhodovací sféře - ministerstvy, zaměstnanostními službami a agenturami, organizacemi sdružujícími zaměstnavatele, odbory a organizacemi poskytujícími vzdělání a rekvalifikace. Činitelé s rozhodovacími pravomocemi získávají prvotní odhad při plánování investic souvisejících se vzděláváním či včasnou výstrahu, varující před nerovnováhou na pracovním trhu. Zaměstnavatelské organizace mohou výsledků využít při prosazování svých cílů při jednání s partnery, totéž platí i pro odborové orgány. Informační funkce slouží především pro poradenskou činnost při výběru vzdělání a zaměstnání a přináší také cenné informace zaměstnavatelům, když je upozorňuje na možné problémy s najímáním pracovníků s požadovaným vzděláním.

V r. 2012 se pracovníci VÚSPV, v.v.i. zúčastnili celkem 50 konferencí a seminářů (z toho na 8 v zahraničí), na nichž v rámci svých aktivních vystoupení představili poznatky, k nimž v rámci řešení jednotlivých studií dospěli.

Podrobný přehled účasti pracovníků VÚPSV, v.v.i. na jednotlivých seminářích a konferencích, spolu s tématy jejich vystoupení, je uveden v příloze č. 4.

3.4 Prezentace získaných poznatků v odborném tisku

Významnou součástí aktivit jednotlivých pracovníků VÚPSV, v.v.i. je prezentace získaných poznatků v odborném tisku. V tomto roce byla v odborném tisku publikována řada statí a článků, podrobný přehled publikační činnosti je uveden v příloze č. 3.

Rozsah publikační činnosti je pozitivně ovlivněn tím, že VÚPSV, v.v.i. pokračuje ve vydávání odborného recenzovaného časopisu "FÓRUM sociální politiky", který představuje významnou platformu jak pro pracovníky v sociální oblasti, tak i pro vědecké pracovníky z výzkumných ústavů, vědeckých a univerzitních pracovišť, kteří na jeho stránkách mohou prezentovat svoje aktuální poznatky.

4. Informace o předpokládaném vývoji činnosti VÚPSV, v.v.i. v r. 2013

Východiskem pro výzkumnou činnost VÚPSV, v.v.i. v následujícím období je "Dlouhodobý koncepční rozvoj VÚPSV, v.v.i. na léta 2011-2017", který byl schválen Radou VÚPSV, v.v.i. na jejím jednání v lednu 2010. V tomto smyslu bude činnost VÚPSV, v.v.i. orientována do 3 základních oblastí:

- řešení grantových projektů,
- řešení úkolů v rámci tzv. rozvoje,
- řešení úkolů v rámci tzv. další činnosti.

Přehled jednotlivých projektů, které budou řešeny v r. 2013, je uveden v příloze č. 5.

V souvislosti se změnou systému financování vědy a výzkumu se výrazným způsobem změnila struktura financování ústavu, došlo k výraznému poklesu finančních prostředků v rámci tzv. institucionální dotace, tento pokles je částečně kompenzován poskytnutím prostředků na tzv. další činnost ze strany MPSV.

5. Informace o kontrolách provedených v r. 2012

V r. 2012 nebyla ve VÚPSV, v.v.i. provedena žádná externí kontrola.

6. Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření a zpráva o splnění opatření k odstranění nedostatků uložených v r. 2011

Kontrola hospodaření s prostředky státního rozpočtu a dodržování povinností vyplývajících ze zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších doplňků, se zaměřením na projekt "Social innovation in activating unemployed people aged 50+", spolufinancovaný MPSV, provedená v organizaci v roce 2011 na základě pověření č. 2011/548 vystaveného JUDr. Miroslavem Fuchsem, ředitelem odboru Evropské unie a mezinárodní spolupráce, provedená pracovníky MPSV, neshledala žádné nedostatky a nebyla proto uložena nápravná opatření.

7. Stanoviska Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i.

Stanoviško Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i. k návrhu Výroční zprávy o činnosti a hospodaření VÚPSV, v.v.i. v r. 2012 je uveden v příloze č. 6.

Zpráva o činnosti Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i. v r. 2012 je uvedena v příloze č. 7.

8. Údaje z řádné účetní uzávěrky, výrok auditora

Ověření účetní závěrky vč. výroku auditora je uvedeno v příloze č. 8.

Anotace

publikací vydaných VÚPSV, v.v.i. v r. 2012

Barvíková, Jana - Paloncyová, Jana

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc - umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu

Praha: VÚPSV, v.v.i., 2012. 112 s., lit., obr., tab., příl.

ISBN 978-80-7416-100-1

Externí spolupráce: Jana Machová - kapitoly 1., 4.1.

Základním cílem projektu bylo získat údaje o stávající praxi fungování zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP). Projekt se pomocí kvalitativních i kvantitativních výzkumných metod zaměřil zejména na následující otázky spojené s činností těchto zařízení, a to s ohledem na současné právní předpisy týkající se těchto zařízení i relevantní návrhy změn v připravované novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí: důvody pro svěřeni dítěte do péče ZDVOP, charakteristika dětí v péči ZDVOP (zejména věk, rodinná situace, zdravotní stav), délka pobytu dětí v ZDVOP a důvody ukončení jejich pobytu, rozsah a způsob poskytování péče a odborné pomoci ze strany ZDVOP, a to nejenom dítěti, ale i jeho rodině (poradenství, psychologická pomoc, sociální práce, zajištění zdravotní péče), spolupráce ZDVOP s orgány sociálně-právní ochrany dětí a dalšími zainteresovanými subjekty, ekonomické otázky spojené s provozem ZDVOP.

Víšek, Petr - Průša, Ladislav

Optimalizace sociálních služeb

Praha: Národní centrum sociálních studií, o.p.s., VÚPSV, v.v.i., 2012. 110 s. + nestr.příl. (130 s.), lit., obr., tab., příl.

ISBN 978-80-7416-099-8

Cílem předložené monografie je zpracovat návrh optimalizace sociálních služeb, navrhnout koncepci databáze této oblasti a vytvoření komunikační platformy. Jejím cílem není kritika nebo konfrontace praktických kroků MPSV a jeho legislativních návrhů v oblasti sociálních služeb, ale pokus o nezávislý rozbor procesů, jevů a situací s ambicí vytvořit pro MPSV zdroj podnětů a informací pro vlastní řídicí, metodickou i koncepční činnost.

Höhne, Sylva - Šťastná, Anna - Šlapák, Milan - Kozelský, Tomáš

Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990-2010. Bulletin No. 27 /Main Economic and Social Indicators of the Czech Republic 1990-2010. Bulletin No. 27.

Praha: VÚPSV, v.v.i., 2012. 65 s., obr., tab.

ISBN 978-80-7416-101-8

Publikace vychází v roční periodicitě s ročními údaji v časové řadě počínaje zpravidla rokem 1990. Podává souhrnný přehled základních ekonomických ukazatelů (výroby, produktivity, zaměstnanosti, nezaměstnanosti, cen, mezd, zahraničního obchodu a platební bilance) a vybraných sociálních ukazatelů. Zahrnuje oblast daní, pojistného a sociálně-zdravotního systému. Dále se zabývá demografickými charakteristikami, odvětvovou strukturou zaměstnanosti a mezinárodním srovnáním vybraných finančních ukazatelů.

Statistické údaje jsou převzaty či napočteny z podkladů ČSÚ, popř. MPSV, MF a ČNB, ostatní údaje jsou sestaveny na základě platných právních předpisů.

Bruthansová, Daniela - Jeřábková, Věra

Koordinovaná rehabilitace

Praha: VÚPSV, v.v.i., 2012. 73 s., lit., obr., tab.

ISBN 978-80-7416-102-5

Koordinovaná rehabilitace představuje vzájemně provázaný proces léčebné, pracovní, sociální a pedagogické rehabilitace, jehož hlavním cílem je minimalizovat důsledky postižení jedince. Za základní faktor úspěšné rehabilitace lze pak považovat včasné, plynulé a koordinované úsilí o co nejrychlejší a nejširší zapojení osob se zdravotním postižením do všech obvyklých aktivit života.

Předmětem realizovaného projektu je analýza právní úpravy a faktického fungování koordinované rehabilitace ve vybraných zemích, a to zejména v Německu, Rakousku, Francii, Nizozemsku, Švédsku, Polsku a Slovenské republice. Takto získané poznatky by měly napomoci při přípravě právní normy, resp. právních norem o koordinované rehabilitaci v České republice.

Horáková, Milada

Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin No. 28 /International Labour Migration in the Czech Republic. Bulletin No. 28

technická spolupráce: Ivana Macounová

Praha, VÚPSV, v.v.i. 2012. 56 s., tab.

ISBN 978-80-7416-104-9 (česká verze)

ISBN 978-80-7416-105-6 (angl. verze)

Bulletin obsahuje aktuální data a dostupné časové řady o průběhu základních forem mezinárodních pracovních migrací v České republice (cizinci s povolením k zaměstnání v ČR, občané SR registrovaní ÚP a cizinci s živnostenským oprávněním v ČR od roku 1993 po současnost) v členění podle okresů, krajů a regionů a podle státního občanství. Součástí bulletinu jsou i dostupné statistické údaje o průběhu pracovních migrací českých občanů do Slovenské republiky a Německa. Statistické údaje jsou doplněny o výpočty podílu základních forem pracovních migrací cizinců na pracovní síle ČR. Údaje o pracovních migracích v ČR jsou doplněny o statistická data o počtu cizinců s povolením k dlouhodobému a trvalému pobytu v ČR podle zemí původu v dostupných časových řadách. Aktuální údaje o zaměstnanosti cizinců jsou dány do vztahu k počtu vydaných povolení k pobytu cizinců v ČR podle okresů a zemí původu cizinců. Nově zařazené tabulky vypovídají o složení cizinců podle pohlaví.

Bruthansová, Daniela - Jeřábková, Věra

Možnosti řešení sociálních důsledků zdravotního postižení - synergické efekty a bílá místa současné právní úpravy

Praha: VÚPSV, v.v.i., 2012. 83 s., lit., tab.

ISBN 978-80-7416-103-2

Monografie přináší co možná nejúplnější rozbor platných právních předpisů zabývajících se problematikou osob se zdravotním postižením v České republice. Zjištěné poznatky mohou přispět k získání validních údajů pro tvorbu programů a opatření zaměřených na snížení nepříznivých dopadů zdravotního postižení osob do všech oblastí jejich života.

Hora, Ondřej - Sirovátka, Tomáš

Srovnání efektů aktivní politiky zaměstnanosti v České republice v období růstu (2007) a během první fáze krize (2009)

Praha: VÚPSV, v.v.i., 2012. 61 s., lit., tab., příl.

ISBN 978-80-7416-106-3

Cílem této monografie bylo zjistit výsledky aktivních programů trhu práce (AFTP) v období ekonomické recese (rok 2009) ve srovnání s předchozí prací provedenou v období ekonomické expanze (rok 2007). Publikace je založena na statistických analýzách s využitím administrativních údajů úřadů práce v ČR (OKpráce). Srovnává cílení AFTP na nezaměstnané a také porovnává výsledky s kvazikontrolní skupinou těch, kteří nejsou účastníky AFTP v krátkém a střednědobém horizontu (1-18 měsíců po skončení programu). Programy v ČR byly v letech 2007 i 2009 poměrně dobře zaměřeny na nejvíce ohrožené skupiny, jako jsou rodiče malých dětí, osoby se zdravotním postižením a dlouhodobě nezaměstnaní. Pro většinu evidovaných programů byly pozitivní výsledky podstatně častější než v kvazikontrolní skupině. Výsledky vzdělávacích programů byly příznivější ve středním horizontu než v krátkodobém. AFTP jsou (ve srovnání s kontrolní skupinou) schopny pomoci překonat některé z jednotlivých znevýhodnění a problémů nezaměstnaných lidí.

Kozelský, Tomáš - Vlach, Jan

Trendy vývoje nákladů práce, zdanění práce, podíl práce na nákladech a jednotkové náklady práce v letech 2005-2010

Praha: VÚPSV, v.v.i. 2012. 119 s., lit., obr., tab., příl.

ISBN 978-80-7416-108-7

Monografie se věnuje vývoji nákladů práce, podílu práce na nákladech a jednotkových nákladů práce v ČR, EU a USA v období hospodářské krize. Kvantitativní a kvalitativní změny v krizových letech 2008-2010 porovnává s posledními roky konjunktury 2005-2007. Monografie shrnuje roztříštěná data za státy Evropské unie a data za USA v oblastech nákladů práce a postavení práce v reprodukčním procesu. V první části se monografie věnuje úplným nákladům práce v ČR a změnám jejich struktury. Na základě údajů Eurostatu a OECD srovnávají autoři náklady práce a jejich změny v globální recesi v ČR a Evropské unii. Druhá část monografie se věnuje podílu práce na nákladech. Třetí část se zabývá jednotkovými náklady práce a souvislostmi jejich vývoje v hospodářském cyklu. Příloha obsahuje monitoring nákladů práce v ČR, EU a USA.

Vavrečková, Jana - Dobiášová, Karolína

Integrace dětí cizinců z třetích zemí na základě mezinárodního šetření OECD PISA a řízených rozhovorů s pedagogy základních škol

Praha: VÚPSV, v.v.i., 2012. 65 s.

ISBN 978-80-7416-107-0

Nedílnou součástí většiny evropských zemí je přicházející populace imigrantů s nezanedbatelným podílem svých dětí. V České republice navštěvuje ve školním roce 2011/2012 základní školu 14 315 dětí cizinců, z toho děti cizinců z třetích zemí tvoří 70 %. Předložená publikace se zabývá hodnocením integrace a školní úspěšnosti dětí cizinců z třetích zemí ve věku povinné školní docházky v českých vzdělávacích zařízeních. Zdrojem poznatků jsou dva základní prameny: mezinárodní šetření OECD PISA z r. 2009 a řízené rozhovory s představiteli základních škol s nejvyšším zastoupením dětí cizinců z třetích zemí v Praze (r. 2011). Publikace se zaměřuje na analýzu rodinného a materiálního zázemí žáků, otázky týkající se předškolní a zejména školní výchovy, prospěchovými parametry těchto dětí i jejich mimoškolními aktivitami. Informačně podnětné je hodnocení české školy a učitelů očima dětí zahraničního původu i jejich plány a perspektivy v dalším životě. Řízené rozhovory doplňují dotazníkové šetření a aktualizují jej v konfrontaci se současnou situací. Publikace obsahuje doporučení pro zkvalitnění integračního procesu dětí původem z třetích zemí a závěrečné shrnutí zjištěných poznatků.

Sirovátka, Tomáš - Horáková, Markéta - Jahoda, Robert - Kofroň, Pavel

Ekonomická zátěž středních příjmových skupin obyvatelstva: vývoj v letech 2008-2011

Praha: VÚPSV, v.v.i., 2012. 157 s., lit., obr., tab., příl.

ISBN 978-80-7416-110-0

V současném období dochází v důsledku souběhu více vlivů ke zvýšení ekonomické zátěže českých domácností, a tak může docházet u skupin se středními příjmy k vyšší ekonomické zátěži a u některých skupin, jako jsou třeba rodiny s dětmi, to může vést k jejich přiblížení k nízkým příjmovým skupinám či dokonce k podobné životní situaci. Proto bylo cílem této monografie ověřit, nakolik k takovým situacím zvýšené zátěže skupin se středními příjmy dochází a nakolik lze tento vývoj anticipovat do budoucna (období 2008-2011): opírá se o rozbor dokumentů charakterizujících změny v dávkově-daňovém systému, rozbor dat rodinných účtů, SILC 2009 a 2010 a konečně modelování vývoje v roce 2011.

Celkově můžeme změny ve vývoji příjmů a výdajů u středních příjmových skupin hodnotit za dané období jako relativně mírné. I když poznamenány obdobím krize, příjmy rostly, částečně v důsledku snižujícího se odvodového zatížení tržních příjmů a v důsledku růstu důchodů v příjmech domácností. Pro domácnosti zaměstnanců s dětmi (jež jsou koncentrovány v nízkých a v nižších středních příjmových skupinách) se ale nepříznivě projevil dopad snížení dávek na dítě a dalších dávek státní sociální podpory. Vedle toho se negativně projevují dopady růstu cen bydlení.

Podobně modelová analýza naznačila, že hodnocené změny daňové a sociální politiky měly vesměs malý dopad na domácnosti střední třídy a že tento byl smíšený. Pokud není domácnost vystavena nějakému riziku, její příjmová situace se vesměs mírně zlepšovala nebo vlivem rostoucích nákladů na bydlení pouze mírně zhoršila. Dlouhodobá ztráta příjmu z ekonomické aktivity ale vede ke zhoršení sociální situace domácností. Sociální systém v této situaci negarantuje příjmy domácnosti v pro ni obvyklé úrovni a ta se pak přesouvá do nejnižší kvintilové skupiny. Pokud hodnotíme situaci u

domácností s dříve regulovaným nájmem, lze hovořit o nezanedbatelném snížení jejich životní úrovně.

Šimíková, Ivana

Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze: zhodnocení role nákladů na bydlení a dávek spojených s bydlením ve vztahu k příjemcům dávek hmotné nouze

Praha: VÚPSV, v.v.i. 2012. 67 s., lit., obr., tab.

ISBN 978-80-7416-111-7

V posledních letech roste mezi experty výzkumný zájem o systémy sociální pomoci, jakým je v kontextu České republiky systém hmotné nouze. Tento systém byl done dávna považován za reziduální a za stěžejní zejména schémata pojišťovací. Doplnkovost tohoto systému je podle některých autorů v posledních 15 letech narušována trendy zejména na trhu práce a dále trendem destabilizace rodiny. Tak dochází k nedostatečnému pokrytí nových sociálních situací tradičními nástroji sociálního státu a čím dál větší část populace se stává součástí poslední záchranné sítě, za kterou je považována právě např. hmotná nouze. Je proto důležité věnovat jí více a systematicky analytickou pozornost a tato monografie je jedním z takových pokusů v kontextu ČR. Objekty spíše deskriptivní analýzy jsou příjemci dávek hmotné nouze, příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení v 6 po sobě následujících obdobích, která počínají prosincem 2008 a končí červnem 2011. V analýzách se soustředíme zejména na strukturu domácností (z hlediska počtu členů, přítomnosti nezaopatřených dětí apod.) a u souboru příjemců doplatku na bydlení pak na jeho strukturu z hlediska forem bydlení a hlavně posouzení role doplatku na bydlení v rámci pokrytí nákladů na bydlení a v rámci celkových příjmů domácností.

Schebelle, Danica - Horáková, Milada

Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí

Praha: VÚPSV, v.v.i. 2012. 125 s., lit., obr., tab., příl.

ISBN 978-80-7416-112-4

Základním cílem projektu financovaného Evropským integračním fondem bylo vypracování vhodného nástroje sociologického šetření pro realizaci dlouhodobého a periodického, popřípadě ad hoc sledování kvalitativních charakteristik procesu integrace cizinců z třetích zemí a bariér jeho rozvoje a dále realizace a vyhodnocení empirického dotazníkového šetření, které si kladlo za cíl zmapovat bariéry integračního procesu tak, jak je vnímají příslušníci vybraných skupin cizinců - Ukrajinci, Vietnamci a Rusové. Výzkumný tým vycházel z předpokladu, že hlavní kvalitativní indikátory bariér integrace cizinců z třetích zemí (CTZ) lze specifikovat a popsat na základě analýzy postojů a hodnocení cizinců a tak identifikovat případná pozitiva a negativa jejich postavení v České republice, vztahy k české populaci a zábrany ztěžující nebo znemožňující proces jejich integrace do společnosti.

Statistické údaje dokumentující činnost oddělení knihovnicko-informačních služeb v roce 2012

Přírůstky fondu knihovny: 231 knihovních jednotek

Zpracovávané časopisy: 43 titulů

Přírůstky bibliografických záznamů publikací, časopiseckých článků, právních předpisů a jiných dokumentů: 1 135 záznamů

Počet materiálů stažených z monitorovaných webových stránek: 124 záznamů

Počet návštěv uživatelů knihovny OKIS: 1 078

Počet výpůjček: 1 503

Ostatní služby (informace mailem, telefonem): 178

Počet návštěv internetových stránek VÚPSV, v.v.i.: 32 691 návštěv, tj. průměrně 629 návštěv týdně

Počet návštěv stránek oddělení knihovnicko-informačních služeb: 3 468, z toho:

on-line katalog	2 183
Zlatý fond	582
publikační činnost	703

Přehled publikační činnosti pracovníků VÚPSV, v.v.i. v roce 2012

odborné monografie vydané v zahraničních vydavatelstvích

Kyzlinková, Renata - Pfeiferová, Štěpánka and Kroupa, Aleš (spoluautorství za ČR). *Flexicurity: Actions at Company Level*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. 75 s. Dostupné z:

<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1222.htm>

Drbohlav, Dušan - Rákoczyová, Miroslava. *Social Impact of Emigration and Rural-Urban Migration in Central and Eastern Europe. Final Country Report Czech Republic*. European Commission - DG Employment, Social Affairs and Inclusion, Gesellschaft für Versicherungswissenschaft und -gestaltung e.V., 2012. 84 s. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/social/keyDocuments.jsp?pager.offset=0&langId=fr&mode=advancedSubmit&policyArea=0&subCategory=0&year=0&country=0&type=0&advSearchKey=EmigrationMigrationCentralEasternEurope&orderBy=docOrder>

Šťastná, Anna. *A second child in the family. The consequences of changing family and fertility patterns in the Czech Republic*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2012. 311 s. ISBN 978-3-659-30659-4.

odborné monografie vydané v domácích vydavatelstvích

Bareš, Pavel - Dobiášová, Karolína - Geissler, Hana - Kotrusová, Miriam - Potůček, Martin - Skála, Vít - Tomášková, Vladimíra. *Analýza potřeb a nabídky sociálních služeb na území hlavního města Prahy. Závěrečná zpráva projektu*. Praha: Centrum pro sociální a ekonomické strategie FSV UK, 2012. 186 s. Dostupné z:

http://socialni.praha.eu/public/41/de/fe/1371068_246848_pss_zav_zprava.pdf

Bareš, Pavel - Pospíšil, David - Žďárská, Dagmar - Klinecký, Tomáš. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území hlavního města Prahy na období 2013-2015*. Praha: Odbor zdravotnictví, sociální péče a prevence MHMP, 2012. 40 s. Dostupné z:

http://socialni.praha.eu/public/6b/65/63/1409249_268585_sprss_20120919.pdf

Bareš, Pavel - Pospíšil, David - Žďárská, Dagmar - Klinecký, Tomáš. *Příloha Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb na území hlavního města Prahy na období 2013-2015*. Praha: Odbor zdravotnictví, sociální péče a prevence MHMP, 2012. 177 s. Dostupné z:

http://socialni.praha.eu/public/5c/82/ae/1409251_268587_priloha_sprss_20120919.pdf

Průša, Ladislav - Horecký, Jiří. *Poskytování služeb sociální péče pro seniory v České republice a ve Švýcarsku: mezinárodní komparace*. 1. vyd. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2012. 138 s. ISBN 978-80-904668-3-8

kapitoly v odborných monografiích vydaných v zahraničních vydavatelstvích

Sirovátka, Tomáš - Mareš, Petr. *Solidarity at margins of European society: linking the European social model to local conditions and solidarities.*

In: Reinventing social solidarity across Europe. Bristol: The University Press, 2012. s. 29-48 (20 s.).

Veverková, Soňa. *The case of the Czech Republic.*

In: Igor Guardiancich (Ed.). Recovering from the crisis through social dialogue in the new EU Member States: the case of Bulgaria, the Czech Republic, Poland and Slovenia. Budapest: ILO, 2012. s. 47-70 (24 s.) ISBN 978-92-2-126994-6 (print) ISSN 978-92-2-126995-3 (web pdf).

Vidovičová, Lucie. *Financial Literacy in Retirement Planning Context - the case of Czech older workers.*

In: Constantions Phellas (Ed.). Aging in European Societies. New York: Springer, 2012. s. 191-203 (13 s.) ISBN 978-1-4419-8344-2.

odborné články v domácích impaktovaných časopisech

Vidovičová, Lucie - Petrová Kafková, Marcela. Aktivita seniorů ve velkých městech: zdraví, prostor a subjektivní kvalita života.

In: *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*. 2012, roč. 48, č. 5, s. 939-963. ISSN 0038-0288

Vidovičová, Lucie. Jak se organizuje mezinárodní sociologie. Zpráva z Druhého sociologického fóra Mezinárodní sociologické asociace. Buenos Aires, 1.-4. srpna 2012.

In: *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*. 2012, roč. 48, č. 5, s. 1039-1041. ISSN 0038-0288

odborné články v zahraničních recenzovaných časopisech

Průša, Ladislav. Financování služeb sociální péče v ČR - teoretická východiska a skutečnost.

In: *Ekonomické rozhledy (Economic Review)*. 2012, roč. 41, č. 4, s. 418-438. ISSN 0323-262X

odborné články v domácích recenzovaných časopisech

Bruthansová, Daniela - Jeřábková, Věra. Právní odpovědnost za škodu vzniklou pacientovi ve zdravotnických zařízeních podle občanského práva.

In: *Geriatric a gerontologie*. 2012, roč.1, č.1, s. 43-47. ISSN 1805-4684

Havlíková, Jana. Mezigenerační vzájemná výpomoc v českých rodinách vyššího věku a její srovnání s vybranými evropskými zeměmi.

In: *Sociální práce/Sociální práca*. 2012, roč.12, č.4, s. 102-112. ISSN 1213-6204

Holub, Martin. Ke změnám v penzijním připojištění a doplňkovému penzijnímu spoření.

In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč.6, č.4, s. 22-23. ISSN 1802-5854
Holub, Martin. Ke změnám v důchodovém systému po tzv. velké důchodové reformě.

In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 3, s. 23-24. ISSN 1802-5854.

- Hora, Ondřej - Suchanec, Miroslav. Podpora a rozvoj podnikání osob nad 50 let: evaluační studie sociálního experimentu formou akčního výzkumu.
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 2, s. 2-8. ISSN 1802-5854.
- Hubíková, Olga. Přímé platby za péči v kontextu nevyjasněného statusu neformální péče.
In: *Sociální práce/Sociálna práca*. 2012, roč. 12, č. 4, s. 113-125. ISSN 1213-6204.
- Kubalčíková, Kateřina. Podpora neformálních pečovatelů v podmínkách poskytování sociálních služeb pro seniory v ČR: Příklad Pečovatelské služby.
In: *Sociální práce/Sociálna práca*. 2012, roč. 12, č. 4, s. 89-101. ISSN 1213-6204.
- Kroupa, Aleš. Spokojený zaměstnanec rovná se i spokojený klient.
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 5, s. 28-30. ISSN 1802-5854.
- Kuchařová, Věra. Harmonizace rodiny a zaměstnání z hlediska národních a genderových rozdílů v ČR a SR - možnosti z pohledu rodičů malých dětí.
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 1, s. 2-7. ISSN 1802-5854.
- Kuchařová, Věra. Mezinárodní jednání o dopadech odlišných životních drah mužů a žen.
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 2, s. 27-28. ISSN 1802-5854.
- Musil, Libor. *Jak překonávat obtíže při zprostředkování souběžné pomoci pro klienta?*
In: *Sociální práce/Sociálna práca*. 2012, roč. 12, č. 1, s. 52-76. ISSN 1213-6204.
- Musilová, Zdeňka. Zaměstnanecká schémata jako forma zabezpečení na stáří.
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 1, s. 7-13. ISSN 1802-5854.
- Nešporová, Olga. Mateřství a otcovství v současnosti s přihlédnutím k historickému kontextu.
In: *Lidé města /Urban People*. 2012, roč. 14, č. 3, s. 457-486. ISSN 1212-8112.
- Palonciová, Jana - Šťastná, Anna. Sňatek a rozchod jako dva možné způsoby ukončení nesezdaného soužití.
In: *Demografie*. 2012, roč. 54, č. 3, s. 214-232. ISSN 0011-8265.
- Průša, Ladislav. Důsledky stárnutí populace na potřebu sociálních služeb na území správního obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností.
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 6, s. 23-25. ISSN 1802-5854.
- Průša, Ladislav. K vybraným aspektům připravovaného systému dlouhodobé sociálně-zdravotní péče.
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 3, s. 20-22. ISSN 1802-5854.
- Vavrečková, Jana - Dobiášová, Karolína. Integrace dětí migrantů z třetích zemí v oblasti vzdělávání v České republice.
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 5, s. 9-16. ISSN 1802-5854.
- Vidovičová, Lucie. Kdo jsou a kde pracují čeští pracující důchodci?
In: *FÓRUM sociální politiky*. 2012, roč. 6, č. 3, s. 8-14. ISSN 1802-5854.
- Vidovičová, Lucie - Galčanová, Lucie - Šmídová, Iva. The Second ISA Forum of Sociology: Social justice and democratization: Zpráva z konference.
In: *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. 2012, roč.13, č. 2, 8 s. ISSN 1213-0028.

odborné články v ostatních (nerecenzovaných) domácích časopisech

Průša, Ladislav. Rovný přístup a jeho ekonomické vyjádření.

In: *Rezidenční péče*. 2012, roč. 8, č. 3, s. 4-5. ISSN 1801-8718.

Vidovičová, Lucie. Senioři v českých městech.

In: *ERA21*. 2012, roč. 12, č. 4, s. 16-18. ISSN 1801-089X.

Vidovičová, Lucie. Pády seniorů v přirozeném prostředí.

In: *Odborný časopis Sociální služby*. 2012, roč. 14, č. 3, s. 18-20. ISSN 1803-7348.

Vidovičová, Lucie. Kultura - nová příležitost!

In: *Vital Plus*. 2012, č. 3, 1 s.

P ř e h l e d o účasti pracovníků VÚPSV, v.v.i. na seminářích a konferencích, kde v r. 2012 prezentovali získané poznatky

jméno pracovníka	místo a termín konference	název konference	pořadatel	téma vystoupení
Pavel Bareš	Písek 2. 10. 2012	Udržení procesů plánování sociálních služeb na místní úrovni	VÚPSV v.v.i., Městský úřad Písek	Plánování sociálních služeb na místní úrovni - obecná charakteristika
Pavel Bareš	Praha 9. 10. 2012	Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí	VÚPSV v.v.i.	Kontinuální sledování bariér integrace cizinců z třetích zemí (CTZ) se zřetelem na činnost asistenčních služeb
Ivo Baštyř	Praha 24. 5. 2012	Metodika hodnocení monitorovacích nástrojů integračního procesu cizinců z třetích zemí v ČR	VÚPSV, v.v.i.	Charakteristika vytvořené soustavy kvantitativních, monitorovacích ukazatelů integrace cizinců z třetích zemí (CTZ) v ČR a základní směry vývoje
Jana Havlíková	Praha 1. 2. 2012	Odborný seminář pro pracovníky MPSV ČR	MPSV	Rozdílné pohledy sociálních pracovníků a posudkových lékařů na roli sociálního pracovníka v rámci řízení o přiznání příspěvku na péči
Martin Holub	Brusel, Belgie 19. - 20. 6. 2012	ASTISP Annual Network Meeting 2012	Gesellschaft für Versicherungswissenschaft und - gestaltung e.V. Cologne	Czech Republic - A steady increase in the retirement age
Ondřej Hora	Praha 18. 10. 2012	II. Fórum Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity	Bohemia EU planners	Program podpory podnikání jako nástroj APZ cílený na osoby starší 50 let.
Milada Horáková	Praha 9. 10. 2012	Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí	VÚPSV, v.v.i.	Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí
Robert Jahoda	Brno 19. - 20. 1. 2012	Modern and Current trends in Public Sector Research	Masarykova univerzita v Brně	What We Know about the Child Tax Bonus in the Czech Republic and What We Would Like to Know
Robert Jahoda	Praha 16. 2. 2012	Statistika zaměstnanosti, příjmů a mezd	Vysoká škola ekonomická	Housing-induced Poverty and Rent Deregulation: A Case Study of the Czech Republic

jméno pracovníka	místo a termín konference	název konference	pořadatel	téma vystoupení
Jaromíra Kotíková	Praha 25. 5. 2012	Dobrá praxe - zahraniční zkušenosti v oblasti národních politik zaměstnanosti OZP	MPSV	Problematika zaměstnávání OZP v zemích: Belgie, Dánsko, Finsko, Německo, Nizozemsko, Polsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Velká Británie
Jaromíra Kotíková	Praha 20. 6. 2012	Zvýšení efektivnosti systému podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením v ČR	MPSV	Zaměstnanost OZP a využívání nástrojů a opatření politiky zaměstnanosti z pohledu zaměstnavatele
Jaromíra Kotíková	Praha 20. 6. 2012	Zvýšení efektivnosti systému podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením v ČR	MPSV	Specifika národních politik zaměstnanosti OZP ve vybraných zemích Evropské unie, příklady dobrých praxí
Jaromíra Kotíková	Praha 20. 6. 2012	Zvýšení efektivnosti systému podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením v ČR	MPSV	Návrhy na upravení stávajícího systému podpory zaměstnávání OZP v České republice
Jaromíra Kotíková	Praha 23. 11. 2012	Odhadování vzdělanostních potřeb v regionech České republiky	VÚPSV, v.v.i.	Odhadování vzdělanostních potřeb v regionech České republiky
Jaromíra Kotíková	Praha 5. 12. 2012	Pozice mladých na trhu práce v ČR. Jaké jsou možnosti jejího zlepšení?	Friedrich-Ebert-Stiftung	Zhodnocení současného stavu, bariéry uplatnění na trhu práce
Jaromíra Kotíková	Praha 6. 12. 2012	E-inkluze 50+	Občanské sdružení M'AM'ALOCA	Důvody implementace principu e-inkluze v podmínkách ČR
Kateřina Kubačíková	Znojmo 15. 5. 2012	Komunitní plánování sociálních služeb Znojemska	Centrum sociálních služeb Znojmo, p.o.	Zhodnocení plánování sociálních služeb na Znojemsku
Kateřina Kubačíková	Brno 14. 6. 2012	Rodina spojuje generace	Město Brno a Centrum pro rodinu a sociální péči Brno	Podpora mezigeneračního soužití v české společnosti
Kateřina Kubačíková	Brno 21. 6. 2012	Sociální péče: Koncept dlouhodobé péče o seniory	Masarykova univerzita v Brně, lékařská fakulta	Plánování sociálních služeb a dostupnost adekvátní péče o seniory
Věra Kuchařová	Praha 15. 2. 2012	Generations and Gender Survey: Vybrané výstupy	Česká demografická společnost	Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí
Věra Kuchařová	Plzeň 13. 12. 2012	Sladování pracovního a rodinného života aneb zvládnutí práce a rodiny jako oboustranně výhodný tah	GRAFIA, s.r.o.	Možnosti a meze využívání flexibilních forem práce z pohledu zaměstnavance/zaměstnanekyně
Ludvík Michalička	Praha 23. 11. 2012	Odhadování vzdělanostních potřeb v regionech ČR	VÚPSV, v.v.i.	Odhadování vzdělanostních potřeb v regionech ČR
Libor Musil	Prešov, Slovensko 26. - 27. 4. 2012	Výzvy a trendy ve vzdělávání v sociální práci	Asociace vzdělávatelů v sociální práci v ČR a Asociácia vzdelávateľov v sociálnej práci na Slovensku	Postmoderní institucionalizace a výzvy pro vzdělávání sociálních pracovníků

pokračování

jméno pracovníka	místo a termín konference	název konference	pořadatel	téma vystoupení
Libor Musil	Praha 1. 2. 2012	Odborný seminář pro pracovníky MPSV ČR	MPSV	Rozdílné pohledy sociálních pracovníků a posudkových lékařů na roli sociálního pracovníka v rámci řízení o přiznání příspěvku na péči
Ladislav Průša	Šlapanice 20. 1. 2012	Moder nand Current Trends in the Public Sector Research	Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta	Financing of Social Services - Current Problems
Ladislav Průša	Praha 8. 2. 2012	Fiskální opatření v EU v souvislosti s krizí	VŠFS	Fiskální krize a sociální politika
Ladislav Průša	Velký Meder, Slovensko 18. 5. 2012	Sociální rozvoj a kvalita života v kontextu makroekonomické nerovnováhy	Ekonomická univerzita v Bratislavě, národohospodářská fakulta	Příspěvek na péči – teoretická východiska a realita
Ladislav Průša	Průhonice 31. 5. 2012	Optimalizace sítě zdravotních a sociálních služeb a dlouhodobá péče v ČR - příležitosti a hrozby	Hartmann - Rico, a.s. Academy of Health Care Management	Participace státu na zdravotních a sociálních službách
Ladislav Průša	19. 6. 2012 Praha	Financování sociálních služeb	Asociace poskytovatelů sociálních služeb	Předpoklady efektivního financování sociálních služeb
Ladislav Průša	Moninec 22. 6. 2012	Aktuální otázky poskytování sociálních služeb	Asociace poskytovatelů sociálních služeb	Dlouhodobá péče a předpoklady jejího efektivního fungování v sociálních službách
Ladislav Průša	Praha 25. 6. 2012	Modely financování sociálních služeb	VŠFS a Česká společnost ekonomická	Model efektivního financování sociálních služeb v ČR
Ladislav Průša	Vendryně 20. 9. 2012	Hospodářská politika v členských zemích Evropské unie	Slezská univerzita v Opavě, obchodně podnikatelská fakulta v Karviné	Aktuální problémy v oblasti financování sociálních služeb
Ladislav Průša	Písek 2. 10. 2012	Udržení procesů plánování sociálních služeb na území správního obvodu obce s rozšířenou působností Písek	VÚPSV, v.v.i. a Městský úřad Písek	Projekce vývoje obyvatelstva ve spádovém území Písku jako obce s rozšířenou působností do r. 2030 a její důsledky pro potřebu služeb sociální péče
Ladislav Průša	Chrudim 18. 10. 2012	Sociální služby a zdravotní péče - aktuální trendy	Střední škola zdravotní a sociální Chrudim	Sociologický pohled na demografický vývoj, stárnutí populace, prognózy a systém péče o seniory u nás, v EU a ve světě
Ladislav Průša	Bern, Švýcarsko 5. 11. 2012	Přenos know-how a dobré praxe v dlouhodobé péči o seniory	Asociace poskytovatelů sociálních služeb a Curaviva	Das Erbringen von Dienstleistungen der sozialen Pflege für Senioren in der Tschechischen Republik und in der Schweiz: ein internationaler Vergleich
Ladislav Průša	Praha 23. 11. 2012	Pracovní doba a pracovní podmínky v odvětví zdravotnictví a sociálních služeb	Konfederace podnikatelských a zaměstnavatelských svazů	Specifika financování odvětví sociálních služeb a zdravotnictví

jméno pracovníka	místo a termín konference	název konference	pořadatel	téma vystoupení
Ladislav Průša	Praha 10. 12. 2012	Reprodukce lidského kapitálu	Vysoká škola ekonomická	Důsledky stárnutí populace na potřebu sociálních služeb na Písecku
Danica Schebelle	Praha 24. 5. 2012	Metodika hodnocení monitorovacích nástrojů integračního procesu cizinců z třetích zemí v ČR	VÚPSV, v.v.i.	Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí
Danica Schebelle	Praha 9. 10. 2012	Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí	VÚPSV, v.v.i.	Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí
Tomáš Sirovátka	Oslo, Norsko 20. - 22. 8. 2012	Reassessing the Scandinavian Social Model	Universita Oslo	Governance of activation policies in Europe
Oleksandr Stupnytskyi	Praha 23. 11. 2012	Odhadování vzdělanostních potřeb v regionech ČR	VÚPSV, v.v.i.	Odhadování vzdělanostních potřeb v regionech ČR
Milan Šlapák	Praha 25. 4. 2012	Proměny sociálně-tržních systémů zemí EU na příkladu důchodových systémů	Vysoká škola ekonomická, Centrum evropských studií	Komparace systémů důchodového zabezpečení v evropských zemích
Jana Vavrečková	Bratislava, Slovensko 11. 2. 2012	Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku	UVSK SAV v Bratislave, FSEV, Univerzita Komenského v Bratislave a Centrum Psychiatrické kliniky, 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy	Výzkumy integrace cizinců z třetích zemí v ČR
Jana Vavrečková	Praha 24. 5. 2012	Metodika hodnocení monitorovacích nástrojů integračního procesu cizinců z třetích zemí v ČR	VÚPSV, v.v.i.	Charakteristika soustavy kvalitativních monitorovacích nástrojů integrace cizinců z třetích zemí v ČR
Jana Vavrečková	Praha 24. 5. 2012	Metodika hodnocení monitorovacích nástrojů integračního procesu cizinců z třetích zemí v ČR	VÚPSV, v.v.i.	Výsledky mezinárodního šetření OECD PISA se zaměřením na 15leté cizince na českých školách, vč. vybraných poznatků z rozhovorů s učiteli základních škol v Praze
Soňa Veverková	Vídeň, Rakousko 1. 3. 2012	Sodiper: Social Dialogue and Participation Strategies in the Global Delivery Industry: Challenging Precarious Employment Relations - final conference	FORBA (Forschungs- und Beratungsstelle Arbeitswelt), Rakousko	SODIPER in Czech Republic
Soňa Veverková	Praha 10. 9. 2012	SEEurope Network Meeting	European Trade Union Institute (ETUI)	System of worker involvement at the company level
Lucie Vidovíková	Praha 7. 3. 2012	Kdo s koho? Střet generací na pracovním trhu	Informační kancelář Evropského parlamentu v ČR a Zastoupení Evropské komise v ČR	Dynamika výskytu věkové diskriminace na pracovním trhu
Lucie Vidovíková	Praha 1. 3. 2012	Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity 2012 v ČR	MPSV	Mezigenerační dialog
Lucie Vidovíková	Buenos Aires, Argentina 1. - 4. 8. 2012	The Second ISA Forum of Sociology: Social justice and democratization	International Sociological Association	The effect of interviewer characteristics on subjective variables in surveys of older people

Přehled projektů pro r. 2013

Grantové projekty

- Změny sociálně-ekonomického postavení osob samostatně výdělečně činných (sebezaměstnaných) v ČR v důsledku hospodářské krize a souvislosti se systémem sociálního zabezpečení
- Návrh informačního systému o rodinách imigrantů z třetích zemí
- Prověření věcné náplně a konstrukce životního minima a návrhy na obsahovou stránku a právní úpravu
- Metodika soustavného sledování nákladů práce a využití v České republice v mezinárodním srovnání
- Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice
- Využití propojených databází evidence v oblasti nezaměstnanosti a v oblasti evidence dávek hmotné nouze k monitorování situace v oblasti aktivního začleňování
- Pojetí sociální pomoci a metodika integrace sociální práce a poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi
- Kvantitativní a kvalitativní ukazatelé pro hodnocení integrace cizinců z třetích zemí v ČR ve světle aktuálních dat a nových poznatků
- Sociální dopady individualizace smrti v současné české společnosti
- Nové formy denní péče o děti v České republice
- EIRO (European Industrial Relations Observatory), EWCO (European Working Conditions Observatory), ERM (European Restructuring Monitor)
- Kontinuální sledování bariér integrace cizinců z třetích zemí (CTZ) se zřetelem na činnost asistenčních služeb
- Udržení procesů plánování sociálních služeb na místní úrovni v Písku jako obci s rozšířenou působností
- Kvantitativní a kvalitativní ukazatelé pro hodnocení integrace cizinců z třetích zemí v ČR s důrazem na problematiku slučování rodin a čerpání sociálních dávek
- Jak slouží Centra pro integraci cizinců z třetích zemí? Výzkumná sonda do činnosti Centra pro integraci cizinců z třetích zemí v Praze
- Pracovní podmínky a kolektivní vyjednávání ve státní správě
- Diverzita: flexibilní formy práce a sladování pracovního a osobního života v České spořitelně

Institucionální rozvoj

- Knihovnicko-informační služby
- Vydávání časopisu FÓRUM sociální politiky
- Zlatý fond sociální politiky

Další činnost

- Informování občanů o nabytých důchodových právech a souvisejících skutečnostech nositelem pojištění
- Soubor opatření rodinné politiky na regionální a lokální úrovni a podmínky jejich zavádění v praxi
- Věková diskriminace (ageismus) - třetí vlna šetření
- Analýza úprav daňového a dávkového systému v letech 2007 až 2012 z hlediska jejich adresnosti a pobídkovosti k práci

Stanoviska Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i.

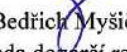
V Praze 14. května 2013
č.j. 153/13**Stanovisko Dozorčí rady Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. k návrhu Výroční zprávy o činnosti a hospodaření Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. za rok 2012 a účetní závěrce za rok 2012**

V souladu s povinnostmi stanovenými dozorčí radě zákonem č. 341/2005 Sb. o veřejných výzkumných institucích, přezkoumala Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i. návrh Výroční zprávy Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. za rok 2012. K dispozici měla tyto podklady:

- návrh Výroční zprávy o činnosti a hospodaření Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. za rok 2012,
- roční účetní závěrku VÚPSV, v.v.i. za rok 2012,
- zprávu nezávislého auditora Ing. Josefa Běloubka ze dne 6. března 2013 určenou pro Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.,
- Protokol o výsledku kontroly u Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. ze dne 15. dubna 2013.

Po zhodnocení těchto podkladů Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i., schvaluje Výroční zprávu o činnosti a hospodaření Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. za rok 2012 a konstatuje, že se hospodaření VÚPSV, v.v.i. v roce 2012 uskutečnilo v souladu s obecně závaznými právními předpisy a že účetní závěrka zobrazuje správně majetek, závazky, vlastní jmění, finanční situaci a výsledek hospodaření. Dozorčí rada neshledala porušení zásad řádného využívání majetku instituce k realizaci její hlavní činnosti a ani ohrožení účelu, ke kterému byla instituce zřízena, doporučuje však vedení ústavu přijmout nápravná opatření k odstranění dílčích nedostatků, které uvedli pracovníci odb. interního auditu a kontroly MPSV v Protokolu o výsledku kontroly u Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. K výsledkům hospodaření ústavu dozorčí rada nemá připomínky a konstatuje, že vynaložené prostředky VÚPSV, v.v.i. využil efektivně.

Stanovisko dozorčí rada schválila na svém řádném zasedání dne 14. května 2013.

Mgr. Bedřich Myšíčka
předseda dozorčí rady

VÚPSV, v. v. i.
Palackého nám. 4, 128 01 Praha 2
tel.: +420 224 922 381, fax: +420 224 972 873
www.vupsv.cz

V Praze 1. března 2012
č.j. 46/12**Vyjádření Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i.
ke sloučení VÚBP, v.v.i. s VÚPSV, v.v.i.**

Dozorčí rada se na svém zasedání dne 22. února 2012 seznámila s podmínkami a dopady navrhovaného sloučení VÚBP, v.v.i. s VÚPSV, v.v.i. Za kritické momenty navrhované organizační změny považuje:

1. Charakter činnosti obou ústavů se liší. VÚBP se zaměřuje problematiku ochrany zdraví při práci, bezpečnosti práce, kultury práce a ergonomie. Ve své práci se opírá a poznatky a metodologii technických a přírodních věd. VÚPSV k problematice práce přistupuje ze sociálně ekonomických hledisek a navíc se zaměřuje se na výzkum sociálních podmínek souvislostí v dnešní společnosti. Rozdílné zaměření a metody výzkumu se odrážejí i ve specifikách organizace obou institucí. V činnosti obou ústavů prakticky neexistují styčné body.
2. Z analýzy bilance předpokládaných výnosů a nákladů navrhovaného sloučení a v podmínkách sloučené instituce vyplynuly obtížně kompenzovatelné ztráty a náklady v rozmezí 11 – 14 mil Kč, které zejména odrážejí ztrátu tuzemského a zahraničního trhu služeb v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (důsledek časové prodlevy při renominci zákonných oprávnění), sjednocení pracovních právních vztahů slučovaných ústavů a další drobné transakční náklady.

Přínosem navrhovaného sloučení je otevření prostoru pro efektivnější management vlastní organizace i mimo ni (např. vztah se zřizovatelem), pro racionalizaci obslužných a správních činností (vybudování jednotného backoffice), a pro snížení administrativní náročnosti s případnými pozitivními efekty v nákladech.

Vyjádření schválila Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i. hlasováním per rollam dne 1. března 2012.

PhDr. Václav Kužel
místopředseda dozorčí rady

VÚPSV, v. v. i.
Palackého nám. 4, 128 01 Praha 2
tel.: +420 224 922 381, fax: +420 224 972 873
www.vupsv.cz

Zpráva o činnosti Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i. v r. 2011

V Praze 14. května 2013
č.j. 153/13**Zpráva o činnosti
Dozorčí rady Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i.
v roce 2012**

Jednací řád Dozorčí rady VÚPSV, v.v.i. schválil ministr práce a sociálních věcí dne 12. července 2007, č.j. 2007/43652 - 2.

Dozorčí radu VÚPSV, v.v.i. jmenovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí jako zřizovatel podle bodu (4) § 19 zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, rozhodnutím ministra ze dne 19. dubna 2007, č.j. 2007/19064 - 2.

Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i. pracovala do 19. dubna 2012 ve složení:

Ing. Eva Holánová, předsedkyně
PhDr. Václav Kužel, místopředseda
Zuzana Krejčíková, členka
Mgr. Barbora Hrušková – Listíková, členka
Mgr. Bedřich Myšíčka, člen
Mgr. Kateřina Jirková – Příhodová, členka
Mgr. Martin Žárský, člen

Výše jmenovaní byli bezúhonní a splňovali podmínky bodů (4) a (5) § 17 zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. Uvedené fyzické osoby byly způsobilé k právním úkonům, nebyly pravomocně odsouzeny za trestné činy, jejichž skutková podstata souvisí s předmětem činnosti VÚPSV, v.v.i. a nebyla jim uložena sankce podle zvláštních právních předpisů upravujících výkon odborné činnosti související s předmětem činnosti veřejné výzkumné instituce.

Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i. se sešla v roce 2012 na jednom řádném zasedání 22. února 2012 a ve dvou případech hlasovala metodou per rollam ve dnech 28. února až 1. března a 4. až 18. dubna 2012.

Na řádném jednání dne 22. února 2012 Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i.:

- schválila Zprávu o činnosti Dozorčí rady Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. v roce 2011,
- projednala návrh zřizovatele na sloučení VÚPSV, v.v.i. a VÚBP, v.v.i. vč. finančních dopadů s tím, že konečné stanovisko projedná metodou per rollam.

VÚPSV, v. v. i.
Palackého nám. 4, 128 01 Praha 2tel.: +420 224 922 381, fax: +420 224 972 873
www.vupsv.cz

V rámci jednání per rollam dozorčí rada ve dnech 28. února až 1. března 2012 schválila Vyjádření Dozorčí rady, VÚPSV, v.v.i. ke sloučení VÚBP, v.v.i. a VÚPSV, v.v.i., ve kterém upozornila na rizika navrhovaného postupu.

V jednání per rollam ve dnech 4. až 18. dubna 2012 schválila dozorčí rada Stanovisko Dozorčí rady Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. k návrhu Výroční zprávy o činnosti a hospodaření Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. za rok 2011 a účetní závěrce za rok 2011. Stanovisko konstatuje, že po prostudování návrhu výroční zprávy, roční účetní závěrky a zprávy nezávislého auditora, nemá dozorčí rada připomínky k hospodaření ústavu v roce 2011.

Novou Dozorčí radu VÚPSV, v.v.i. jmenoval zřizovatel, MPSV, rozhodnutím ministra č.j. 2012 59893 – 2 ze dne 12. července 2012 ve složení:

Mgr. Bedřich Myšička – předseda

Ing. Petra Chmelíková – místopředsedkyně

PhDr. Miloslav Macela – člen

Mgr. Kateřina Jirková – členka

Mgr. Petr Leistner – člen

Mgr. Štěpán Hošna – člen

Zuzana Krejčíková – členka

Výše jmenovaní jsou bezúhonní a splňují podmínky bodů (4) a (5) § 17 zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. Uvedené fyzické osoby jsou způsobilé k právním úkonům, nebyly pravomocně odsouzeny za trestné činy, jejichž skutková podstata souvisí s předmětem činnosti VÚPSV, v.v.i. a nebyla jim uložena sankce podle zvláštních právních předpisů upravujících výkon odborné činnosti související s předmětem činnosti veřejné výzkumné instituce.

Nová Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i. se sešla 11. prosince 2012. Seznámila se prací minulé dozorčí rady a s problematikou činnosti a hospodařením ústavu. Předseda dozorčí rady požádal zřizovatele o jmenování místopředsedy.

Zprávu o své činnosti v roce 2012 Dozorčí rada VÚPSV, v.v.i. projednala a schválila dne 14. května 2013.

Mgr. Bedřich Myšička
předseda dozorčí rady

Ověření účetní závěrky, výrok auditora

**Základní údaje o veřejné výzkumné instituci
Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.,
se sídlem Palackého náměstí 4, Praha 2, PSČ 120 00**

Předmět činnosti	: Vytvářet odborné podklady pro řešení otázek politiky zaměstnanosti a trhu práce, včetně jejich územní a rekvalifikační problematiky. Řešit otázky příjmové a mzdové politiky. V oblasti sociální řešit problematiku důchodového zabezpečení a nemocenského pojištění, sociální pomoci péče o rodinu a problematiku demografického vývoje. Činnost výzkumu zaměřit na různé aspekty životní úrovně. Mezinárodní porovnání zaměstnanosti a sociální politiky a rešerše ze zahraniční literatury ze všech oblastí týkající se zaměření výzkumu.
Název veřejné výzkumné instituce	: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Právní forma	: Veřejná výzkumná instituce
Sídlo veřejné výzkumné inst.	: Palackého náměstí 4, 120 00 Praha 2
IČO	: 45773009
Ředitel	: Doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.
Zástupce ředitele	: Mgr. Aleš Kroupa
Podklady předával	: Paní Zuzana Krejčíková účetní veřejné výzkumné instituce
Důvod provedení ověření	: Na základě žádosti Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. v Praze.
Předmět ověřování	: Ověření ke dni 31. prosinci 2012 u veřejné výzkumné instituce Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. v Praze.
Ověření provedla společnost	: AUDIT Litoměřice s.r.o., Vrchlického 248/17, Litoměřice – číslo oprávnění 474 vydané Komorou auditorů ČR v Praze
Jméno auditora	: Ing. Josef Běloubek, číslo oprávnění 1022, vydané Komorou auditorů ČR v Praze
Provedení ověření	: 10. února 2013 – 6. března 2013
Den dokončení ověření	: 6. března 2013

Zřizovací listina	:	<i>Sepsaná Ministerstvem práce a sociálních věcí v Praze ze dne 30.6.2006 a podepsaná ministrem a provedenou změnou zřizovací listiny ze dne 23.12.1992 podepsanou rovněž ministrem. Nová zřizovací listina nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2007.</i>
Použité předpisy k ověření	:	<i>Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech Mezinárodní auditorské standardy Aplikační doložky Komory auditorů ČR k ISA 700 – požadavky na zprávu auditora</i>
Metoda ověřování	:	<i>Mezinárodní auditorské standardy požadují naplánování a provedení ověření tak, aby auditor získal přiměřené ujištění o tom, že účetní závěrka neobsahuje významné nesprávnosti. Ověření k datu 31. 12 2012 zahrnovalo ověření úplnosti a průkaznosti částek a informací uvedených v účetní závěrce a posouzení správnosti a vhodnosti účetních postupů a významných odhadů učiněných vedením veřejné výzkumné instituce při jejím sestavení. Auditorské postupy byly provedeny výběrovým způsobem s ohledem na významnost vykazovaných skutečností.</i>
Přílohy ke zprávě auditora	:	<i>Výkaz zisku a ztráty, rozvaha a příloha k 31.12.2012.</i>

ZPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDITORA URČENÁ PRO
Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.,
se sídlem Palackého náměstí 4, Praha 2, PSČ 120 00

Auditorská zpráva určená zřizovateli a vedení veřejné výzkumné instituce

Provedl jsem audit přiložené účetní závěrky Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí v.v.i., která se skládá z rozvahy k 31.12.2012, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2012, a přílohy této účetní závěrky Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí v.v.i., která obsahuje popis použitých podstatných účetních metod a další vysvětlující informace. Údaje o Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí v.v.i. jsou uvedeny v bodě 1 přílohy této účetní závěrky.

Statutární orgán Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí v.v.i. je odpovědný za sestavení účetní závěrky, která podává věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy, a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Moji odpovědností je vyjádřit na základě mého auditu výrok k této účetní závěrce. Audit jsem provedl v souladu se zákonem o auditorech, mezinárodními auditorskými standardy a souvisejícími aplikačními doložkami Komory auditorů České republiky. V souladu s těmito předpisy jsem povinen dodržovat etické požadavky a naplánovat a provést audit tak, abych získal přiměřenou jistotu, že účetní závěrka neobsahuje významné (materiální) nesprávnosti.

Audit zahrnuje provedení auditorských postupů k získání důkazních informací o částkách a údajích zveřejněných v účetní závěrce. Výběr postupů závisí na úsudku auditora, zahrnujícím i vyhodnocení rizik významné (materiální) nesprávnosti údajů uvedených v účetní závěrce způsobené podvodem nebo chybou. Při vyhodnocování těchto rizik auditor posoudí vnitřní kontrolní systém relevantní pro sestavení účetní závěrky podávající věrný a poctivý obraz. Cílem tohoto posouzení je navrhnout vhodné auditorské postupy, nikoli vyjádřit se k účinnosti vnitřního kontrolního systému účetní jednotky. Audit též zahrnuje posouzení vhodnosti použitých účetních metod, přiměřenosti účetních odhadů provedený vedením i posouzení celkové prezentace účetní závěrky.

Jsem přesvědčen, že důkazní informace, které jsem získal, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření mého výroku.

Podle mého názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv a pasiv Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí v.v.i. k 31.12.2012 a nákladů a výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící 31.12.2012 v souladu s českými účetními předpisy.

V Litoměřicích, dne 6. března 2013

AUDIT Litoměřice s.r.o.
číslo oprávnění 474
Vrchlického 248/17, Litoměřice

Ing. Josef Běloubek
auditor
číslo oprávnění 1022

ORGANIZACE: 45773009

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY

Příloha č.2 k vyhlášce č. 504/2002 Sb.
s účinností pro účetní jednotky,
u kterých hlavním předmětem
činnosti není podnikání

k 31.12.2012
(v celých tisících Kč)

Název, sídlo a právní forma
účetní jednotky

Výzkumný ústav práce a sociálních věd, v.v.i.
Palackého nám. 375/4
128 01 Praha 28

Veřejná výzkumná instituce

IČO

45773009

Název položky	Účet	Pol. číslo	Činnost	
			hlavní	hospodářská
			1	2
I. Náklady				
I. Spotřebované nákupy celkem	p. 2 až 5	1	987	0
1. Spotřeba materiálu	(501)	2	987	0
2. Spotřeba energie	(502)	3	0	0
3. Spotřeba ostatních neskladovatelných dodávek	(503)	4	0	0
4. Prodané zboží	(504)	5	0	0
II. Služby celkem	p. 7 až 10	6	6 125	0
5. Opravy a udržování	(511)	7	12	0
6. Cestovné	(512)	8	429	0
7. Náklady na reprezentaci	(513)	9	42	0
8. Ostatní služby	(518)	10	5 642	0
III. Osobní náklady celkem	p. 12 až 16	11	30 659	0
9. Mzdové náklady	(521)	12	22 766	0
10. Zákonné sociální pojištění	(524)	13	7 410	0
11. Ostatní sociální pojištění	(525)	14	0	0
12. Zákonné sociální náklady	(527)	15	436	0
13. Ostatní sociální náklady	(528)	16	47	0
IV. Daně a poplatky celkem	p. 18 až 20	17	0	0
14. Daň silniční	(531)	18	0	0
15. Daň z nemovitosti	(532)	19	0	0
16. Ostatní daně a poplatky	(538)	20	0	0
V. Ostatní náklady celkem	p. 22 až 29	21	314	0
17. Smluvní pokuty a úroky z prodání	(541)	22	96	0
18. Ostatní pokuty a penále	(542)	23	0	0
19. Odpis neodobytné pohledávky	(543)	24	0	0
20. Úroky	(544)	25	0	0
21. Kursové ztráty	(545)	26	9	0
22. Daně	(546)	27	0	0
23. Manka a škody	(548)	28	0	0
24. Jiné ostatní náklady	(549)	29	207	0
VI. Odpisy, prodání majetku, tvorba rezerv a opr.položek celkem	p. 31 až 36	30	471	0
25. Odpisy dlouhodobého nehmot. a hmot. majetku	(551)	31	471	0
26. Zůstat.cena prodaného dlouhod. nehmot.hmot.maj.	(552)	32	0	0
27. Prodané cenné papíry a podíly	(553)	33	0	0
28. Prodaný materiál	(554)	34	0	0
29. Tvorba rezerv	(556)	35	0	0
30. Tvorba opravných položek	(559)	36	0	0
VII. Poskytnuté příspěvky celkem	p. 38 a 39	37	0	0
31. Poskyt. příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	(581)	38	0	0
32. Poskytnuté členské příspěvky	(582)	39	0	0
VIII. Daň z příjmů celkem	p. 41	40	0	0
33. Dodatečné odvody daně z příjmů	(595)	41	0	0
Náklady celkem	p. 1+6+11+17+21+ 30+37+40	42	36 556	0

Název položky	Účet	Pol. číslo	Činnost	
			hlavní	hospodářská
			1	2
B. Výnosy				
I. Tržby za vlastní výroby a za zboží celkem	p. 44 až 46	43	3 938	0
1. Tržby za vlastní výroby	(601)	44	0	0
2. Tržby z prodeje služeb	(602)	45	3 938	0
3. Tržby za prodané zboží	(604)	46	0	0
II. Změny stavu vnitroorganizačních zásob celkem	p. 48 až 51	47	770	0
4. Změna stavu zásob nedokončené výroby	(611)	48	770	0
5. Změna stavu zásob polotovárů	(612)	49	0	0
6. Změna stavu zásob výrobků	(613)	50	0	0
7. Změna stavu zvířat	(614)	51	0	0
III. Aktivace celkem	p. 53 až 56	52	0	0
8. Aktivace materiálu a zboží	(621)	53	0	0
9. Aktivace vnitroorganizačních služeb	(622)	54	0	0
10. Aktivace dlouhodobého nehmotného majetku	(623)	55	0	0
11. Aktivace dlouhodobého hmotného majetku	(624)	56	0	0
IV. Ostatní výnosy celkem	p. 58 až 64	57	773	0
12. Smluvní pokuty a úroky z prodlení	(641)	58	0	0
13. Ostatní pokuty a penále	(642)	59	0	0
14. Platby za odpsané pohledávky	(643)	60	0	0
15. Úroky	(644)	61	6	0
16. Kursové zisky	(645)	62	4	0
17. Zúčtování fondů	(648)	63	763	0
18. Jiné ostatní výnosy	(649)	64	0	0
V. Tržby z prodeje maj., zúčtování rezerv a opr. položek celkem	p. 66 až 72	65	0	0
19. Tržby z prodeje dlouhodobého nehmot. a hmot. majetku	(652)	66	0	0
20. Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	(653)	67	0	0
21. Tržby z prodeje materiálu	(654)	68	0	0
22. Výnosy z krátkodobého finančního majetku	(655)	69	0	0
23. Zúčtování rezerv	(656)	70	0	0
24. Výnosy z dlouhodobého finančního majetku	(657)	71	0	0
25. Zúčtování opravných položek	(659)	72	0	0
VI. Přijaté příspěvky celkem	p. 74 až 76	73	0	0
26. Přijaté příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	(681)	74	0	0
27. Přijaté příspěvky (dary)	(682)	75	0	0
28. Přijaté členské příspěvky	(684)	76	0	0
VII. Provozní dotace celkem	p. 78	77	33 124	0
29. Provozní dotace	(691)	78	33 124	0
Výnosy celkem	p. 43+47+52+57+65+73+77	79	38 605	0
C. Výsledek hospodaření před zdaněním	p. 79 - 42	80	49	0
30. Daň z příjmů	(591)	81	0	0
D. Výsledek hospodaření po zdanění	p. 80 - 81	82	49	0

Název položky	Pol. číslo	Činnost hlavní+hospodářská
Výsledek hospodaření před zdaněním	p. 80/1+2	49
Výsledek hospodaření po zdanění	p. 82/1+2	49

Odesláno dne: 11-02-2013	Razítko: doc. Ing. L. Průša, CSc.	Podpis odpovědné osoby: 	Podpis osoby odpovědné za sestavení: Z. Krejčíková 	Okamžik sestavení: 11.02.2013 16:23:30
-----------------------------	--------------------------------------	--	--	---

Telefon:
224 923 177

ORGANIZACE: 45773009

Příloha č. 1 k vyhlášce č. 504/2002 Sb.
s účinností pro účetní jednotky,
u kterých hlavním předmětem
činnosti není podnikání

ROZVAHA (BALANCE)

k 31.12.2012
(v celých tisících Kč)

Název, sídlo a právní forma
účetní jednotky

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Palackého nám. 375/4
128 01 Praha 28
Veřejná výzkumná instituce

IČO

45773009

AKTIVA		Pol. číslo	Stav k 01.01.	Stav k 31.12.2012
Název položky	Účet		1	2
A. Dlouhodobý majetek celkem	p. 2+19+21+29	001	1 071	751
I. Dlouhodobý nehmotný majetek celkem	p. 3 až 9	002	3 208	3 206
1. Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje	(012)	003	0	0
2. Software	(013)	004	607	607
3. Ocenitelná práva	(014)	005	0	0
4. Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	(018)	006	2 601	2 599
5. Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek	(019)	007	0	0
6. Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	(041)	008	0	0
7. Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek	(051)	009	0	0
II. Dlouhodobý hmotný majetek celkem	p. 11 až 20	010	8 045	8 133
1. Pozemky	(031)	011	0	0
2. Umělecká díla, předměty a šperky	(032)	012	36	36
3. Stavby	(021)	013	0	0
4. Samostatné movité věci a soubory movitých věcí	(022)	014	4 065	4 196
5. Pěstební celky trvalých porostů	(025)	015	0	0
6. Základní stádo a tažná zvířata	(026)	016	0	0
7. Drobný dlouhodobý hmotný majetek	(028)	017	3 944	3 901
8. Ostatní dlouhodobý hmotný majetek	(029)	018	0	0
9. Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	(042)	019	0	0
10. Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek	(052)	020	0	0
III. Dlouhodobý finanční majetek celkem	p. 22 až 28	021	0	0
1. Podíly v ovládaných a řízených osobách	(061)	022	0	0
2. Podíly v osobách pod podstatným vlivem	(062)	023	0	0
3. Dluhové cenné papíry držené do splatnosti	(063)	024	0	0
4. Půjčky organizačním složkám	(066)	025	0	0
5. Ostatní dlouhodobé půjčky	(067)	026	0	0
6. Ostatní dlouhodobý finanční majetek	(069)	027	0	0
7. Pořizovaný dlouhodobý finanční majetek	(043)	028	0	0
IV. Oprávky k dlouhodobému majetku celkem	p. 30 až 40	029	-10 162	-10 588
1. Oprávky k nehmotným výsledkům výzkumu a vývoje	(072)	030	0	0
2. Oprávky k softwaru	(073)	031	- 527	- 575
3. Oprávky k ocenitelným právům	(074)	032	0	0
4. Oprávky k drobnému dlouhodobému nehm. majetku	(078)	033	-2 601	-2 599
5. Oprávky k ostatnímu dlouhodobému nehm. majetku	(079)	034	0	0
6. Oprávky ke stavbám	(081)	035	0	0
7. Oprávky k samostatným movitým věcem a soub. movit. věcí	(082)	036	-3 110	-3 513
8. Oprávky k pěstební celkům trvalých porostů	(085)	037	0	0
9. Oprávky k základnímu stádu a tažným zvířatům	(086)	038	0	0
10. Oprávky k drobnému dlouhodobému hmot. majetku	(088)	039	-3 944	-3 901
11. Oprávky k ostatnímu dlouhodobému hmot. majetku	(089)	040	0	0

Název položky	Účet	Poř. číslo	Stav k 01.01.	Stav k 31.12.2012
			1	2
B. Krátkodobý majetek celkem	p. 42+52+72+81	041	10 630	11 212
I. Zásoby celkem	p. 43 až 51	042	1 193	1 964
1. Materiál na skladě	(112)	043	0	0
2. Materiál na cestě	(119)	044	0	0
3. Nedokončená výroba	(121)	045	1 193	1 964
4. Položky vlastní výroby	(122)	046	0	0
5. Výrobky	(123)	047	0	0
6. Zvířata	(124)	048	0	0
7. Zboží na skladě a v prodejně	(132)	049	0	0
8. Zboží na cestě	(139)	050	0	0
9. Pasivní zálohy na zásoby	(z 314)	051	0	0
II. Pohledávky celkem	p. 53 až 71	052	560	120
1. Odběratelé	(311)	053	479	0
2. Směnky k inkasu	(312)	054	0	0
3. Pohledávky za eskontované cenné papíry	(313)	055	1	0
4. Pasivní zálohy	(z 314)	056	19	1
5. Ostatní pohledávky	(315)	057	61	0
6. Pohledávky za zaměstnanci	(335)	058	0	0
7. Pohledávky za institucemi soc. zabezp. a veřej. zdrav. poj.	(336)	059	0	0
8. Daň z příjmů	(341)	060	0	0
9. Ostatní příjmové daně	(342)	061	0	0
10. Daň z přidané hodnoty	(343)	062	0	114
11. Ostatní daně a poplatky	(345)	063	0	0
12. Nároky na dotace a ostatní zúčtování se státním rozpočtem	(346)	064	0	5
13. Nároky na dotace a ostatní zúčtování s rozpočtem orgánů územních samosprávních celků	(348)	065	0	0
14. Pohledávky ze účastníky sdružení	(338)	066	0	0
15. Pohledávky z povinných termínovaných operací a opf.	(373)	067	0	0
16. Pohledávky z vydaných dluhopisů	(375)	068	0	0
17. Jiné pohledávky	(378)	069	0	0
18. Dohadné účty aktivní	(388)	070	0	0
19. Opravná položka k pohledávkám	(391)	071	0	0
III. Krátkodobý finanční majetek celkem	p. 73 až 80	072	8 724	8 945
1. Pokladna	(211)	073	52	21
2. Ceniny	(213)	074	14	14
3. Účty v bankách	(226)	075	8 658	8 910
4. Majetkové cenné papíry k obchodování	(251)	076	0	0
5. Dluhové cenné papíry k obchodování	(253)	077	0	0
6. Ostatní cenné papíry	(256)	078	0	0
7. Pořizovaný krátkodobý finanční majetek	(259)	079	0	0
8. Peníze na cestě	(261)	080	0	0
IV. Jiné aktiva celkem	p. 82 až 84	081	153	183
1. Náklady příštích období	(381)	082	153	183
2. Příjmy příštích období	(385)	083	0	0
3. Kursové rozdíly aktivní	(386)	084	0	0
Aktiva celkem	p. 1+41	085	11 701	11 963

PASIVA		Pol. číslo	Stav k 01.01.	Stav k 31.12.2012
Název položky	Účet		3	4
A. Vlastní zdroje celkem	p. 87+91	086	9 496	10 524
1. Jmění celkem	p. 88 až 90	087	9 134	10 475
1. Vlastní jmění	(901)	088	1 072	751
2. Fondy	(91x)	089	8 062	9 724
3. Oceňovací rozdíly z přecenění finančního majetku a závazků	(921)	090	0	0
II. Výsledek hospodaření celkem	p. 92 až 94	091	362	49
1. Účet výsledku hospodaření	(963)	092	0	49
2. Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	(931)	093	362	0
3. Nerozdělený zisk, neuhrazená ztráta minulých let	(932)	094	0	0
B. Cizí zdroje celkem	p. 96+98+106+130	095	2 206	1 439
I. Rezervy celkem	p. 97	096	0	0
1. Rezervy	(941)	097	0	0
II. Dlouhodobé závazky celkem	p. 99 až 105	098	0	0
1. Dlouhodobé bankovní úvěry	(951)	099	0	0
2. Vydané dluhopisy	(953)	100	0	0
3. Závazky z pronájmu	(954)	101	0	0
4. Přijaté dlouhodobé zálohy	(955)	102	0	0
5. Dlouhodobé směnky k úhradě	(958)	103	0	0
6. Dohadné účty pasivní	(z 389)	104	0	0
7. Ostatní dlouhodobé závazky	(959)	105	0	0
III. Krátkodobé závazky celkem	p. 107 až 129	106	447	50
1. Dodavatelé	(321)	107	0	0
2. Směnky k úhradě	(322)	108	0	0
3. Přijaté zálohy	(324)	109	0	0
4. Ostatní závazky	(325)	110	0	0
5. Zaměstnanci	(331)	111	22	0
6. Ostatní závazky vůči zaměstnancům	(333)	112	0	0
7. Závazky k institucím sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění	(336)	113	0	0
8. Daň z příjmu	(341)	114	0	0
9. Ostatní přímé daně	(342)	115	0	0
10. Daň z přidané hodnoty	(343)	116	422	0
11. Ostatní daně a poplatky	(345)	117	2	0
12. Závazky ze vztahu ke státnímu rozpočtu	(346)	118	0	0
13. Závazky ze vztahu k rozpočtu orgánů územních samosprávných celků	(348)	119	0	0
14. Závazky z upsaných nesplac. cen, papírů a podílů	(367)	120	0	0
15. Závazky k účastníkům sdružení	(368)	121	0	0
16. Závazky z pevných termínovaných operací a opcí	(373)	122	0	0
17. Jiné závazky	(379)	123	1	0
18. Krátkodobé bankovní úvěry	(331)	124	0	0
19. Eskontní úvěry	(332)	125	0	0
20. Vydané krátkodobé dluhopisy	(241)	126	0	0
21. Vlastní dluhopisy	(255)	127	0	0
22. Dohadné účty pasivní	(z 389)	128	0	50
23. Ostatní krátkodobé finanční výpomoci	(249)	129	0	0

Název položky	Účet	Pol. číslo	Stav k 01.01.	Stav k 31.12.2012
			3	4
IV. Jiná pasiva celkem	p. 131 ař 133	130	1 759	1 389
1. Výdaje přitřích období	(383)	131	1 361	227
2. Výnosy přitřích období	(384)	132	598	1 162
3. Kursové rozdíly pasivní	(387)	133	0	0
Pasiva celkem	p. 86+95	134	11 702	11 963

Odesláno dne: 11-02-2013	Razítka:	Podpis odpovědné osoby: doc. Ing. L. Průša, CSc. 	Podpis osoby odpovědné za sestavení: I. Krejčíková 	Okamžik sestavení: 11.02.2013 16:23:43
			Telefon: 224 923 177	

Příloha k účetní závěrce za rok 2012

1. Základní údaje:

1.1. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí byl zřízen Ministerstvem práce a sociálních věcí dnem 15. září 1992 jako rozpočtová organizace. Změnou zřizovací listiny s účinností od 1. ledna 1993 se mění z rozpočtové na příspěvkovou organizaci. K 1. lednu 2007 se právní forma organizace změnila na veřejnou výzkumnou instituci. K tomuto dni byla organizace zapsána v rejstříku veřejných výzkumných institucí vedeném Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Předmětem hlavní činnosti je vědecký výzkum v sociální oblasti. V rámci další činnosti ústav v roce 2012 realizoval na základě smlouvy s MPSV 15 úkolů, z toho 4 úkoly s datem ukončení 30.3.2013. Jinou činnost VÚPSV, v.v.i. podle zákona 341/2005 Sb. ve znění pozdějších doplňků v roce 2012 neprováděl.

1.2. Průměrný přepočtený počet úvazků v roce 2012 byl 47.

Z toho: ředitel doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.	úv. 1,00
zástupce ředitele Mgr. Aleš Kroupa	úv. 1,00

1.3. Osobní náklady:	30 659 tis. Kč
Z toho: mzdové náklady	22 766 tis. Kč
zdrav. + soc.poj.	7 410 tis. Kč
fond sociální	436 tis. Kč
ostatní soc.náklady	47 tis. Kč

2. Informace o účetních metodách a obecných zásadách

2.1. Nakupované zásoby a nehmotný a hmotný majetek jsou oceňovány v pořizovacích cenách. K pořízení majetku vlastní činností nedošlo.

2.2. V roce 2012 nebylo uplatněno ocenění reprodukční pořizovací cenou.

2.3. V roce 2012 byl podle interní směrnice hmotný i nehmotný majetek účetně odepisován ve shodě s odpisovým plánem organizace po dobu 36 měsíců. Drobný dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek, pořízený do 31.12.2006, je veden na účtech 018 a 028 do vyřazení. Majetek v pořizovací hodnotě do hodnoty podle zákona č.586/1992 Sb. o daních z příjmů je účtován výsledkově do nákladů a je veden v operativní evidenci.

2.4. Nebyly účtovány žádné opravné položky.

2.5. Účetní jednotka při účtování postupuje v souladu s těmito předpisy ve znění jejich pozdějších úprav: zákon č.563/1991 Sb., o účetnictví, vyhláška č.504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona

- o účetnictví, Českými účetními standardy pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání.
- 2.6. Mezi rozvahovým dnem a dnem sestavení účetní závěrky nedošlo k významným událostem majícím vliv na věrný obraz výsledku hospodaření.
- 2.7. K 31.12.2012 nebyly evidovány žádné závazky ani pohledávky v cizí měně.
- Přepočet zůstatků valutové pokladny byl proveden kurzem České národní banky k rozvahovému dni.
- 2.8. Účetní jednotka nemá žádný dlouhodobý finanční majetek.
- 2.9. K 31.12.2012 účetní jednotka evidovala tyto závazky: 375 Kč daň silniční, 50.000 Kč dohadný účet pasivní – doplatek za služby k nájmu za 4. čtvrtletí 2012.
- 2.10. Účetní jednotka neeviduje žádné závazky, které by nebyly uvedeny v rozvaze.
- 2.11. Výsledek hospodaření z hlavní činnosti činí 49 tis. Kč. V průběhu roku 2012 měla organizace výnosy z těchto zdrojů: institucionální dotace na rozvoj v.v.i., finanční prostředky na další činnost, účelové dotace na granty, finanční prostředky na zahraniční granty a zakázky, tuzemské zakázky, úroky z běžných účtů, tržby z prodeje materiálu a časopisu, kursový zisk, použití vlastních prostředků z rezervního fondu.
- 2.12. Způsob zjištění základu daně: Výsledek hospodaření z hlavní činnosti ve výši 49 tis. Kč je zvýšen o daňově neuznatelné výdaje 380 tis. Kč a snížen o úroky z běžného účtu 6 tis. Kč. Ve smyslu ustanovení § 20 odst. 7 zákona o daních z příjmů č.586/1992 Sb., v platném znění, byl základ daně snížen o 423 tis. Kč, výsledná daňová povinnost za rok 2012 je 0 Kč.

2.13. Pohyby dlouhodobého majetku:

Stav nehmotného maj. k 1.1.2012 brutto	3 209 tis. Kč
Přirůstky	0 tis. Kč
Úbytky	3 tis. Kč
Stav k 31.12.2012	3 206 tis. Kč
Stav opravek nehmot.majetku k 1.1.2012	3 128 tis. Kč
Přirůstky	48 tis. Kč
Úbytky	2 tis. Kč
Stav k 31.12.2012	3 174 tis. Kč
Stav hmotného majetku k 1.1.2012 brutto	8 045 tis. Kč
Přirůstky	151 tis. Kč
Úbytky	63 tis. Kč
Stav k 31.12.2012	8 133 tis. Kč

Stav oprávek hmot.majetku k 1.1.2012	7 054 tis. Kč
Přirůstky	423 tis. Kč
Úbytky	63 tis. Kč
Stav k 31.12.2012	7 414 tis. Kč

2.14. Přijaté finanční prostředky

Institucionální dotace na rozvoj VVI	10 767 tis. Kč
Prostředky na další činnost	8 089 tis. Kč
Účelové dotace od MPSV, MV ČR, GA ČR	14 268 tis. Kč

2.15. Účetní jednotka během účetního období neposkytla ani nepřijala žádné dary.

2.16. Během účetního období účetní jednotka neuspořádala žádnou veřejnou sbírku.

2.17. Výsledek hospodaření za účetní období 2011 ve výši 362 tis. Kč byl převeden do rezervního fondu a v roce 2012 byl využit ke krytí nákladů hlavní činnosti.

2.18. Majetek účetní jednotky není zatížen zástavním právem.

V Praze dne 11. 2. 2013

doc., Ing., Ladislav Průša, CSc.

